ANILAR

Şemsi ÖZKAN

ANILAR

C. Ü.

Şemsi ÖZKAN

ISBN 975-7503-03-7

© Yeni FORUM Yayıncılık, Mayıs 1991

Baskı : Aydoğdu Ofset Ltd. Şti.

ÖNSÖZ

Türkiye'nin 1980 yılından önce saplandığı terör batağından çıkan MLSP-B örgütü liderlerinden Şemsi Özkan bu kitabı kaleme alarak bize nasıl eylemci olduğunu, yakalanışını ve hapishanedeki yaşantısından bazı örnekler sergiliyor. Kitabı okuyarak, hapishanedeki bir tutuklunun nasıl olup da dışarıdaki olaylarla alakası olabileceğini daha iyi anlayacak; Türkiye'de halen yaşamaya devam ettiğimiz ve Şemsi Ozkan'ın da anılarını anlatırken önemle üstünde durduğu bu traji-komik olayın temelinde yatan sebepleri daha iyi anlayacaksınız.

Bu yüzden Şemsi Özkan'ın anılarını, her olayın arkasında Polis, MİT, Kontrgerilla gibi örgüt(!)lerin parmağı olduğunu varsayarak araştırmadan, incelemeden kendilerine kolay yolu seçenlerin, ibret alarak okumaları gerektiğine inanıyoruz.

Yeni FORUM

GİRİŞ

Yıl 1974. Af ile birlikte bütün örgüt liderleri ve bir çok kişi dışarı çıkıyor. Bunlar dışarı çıkmadan önce Niğde çevresindeki laçkalık nedeniyle dışarıyla her türlü örgütsel bağı kurmuşlar ve dışarıyı yönlendirir hale gelmişlerdi. Bazı dergiler bu cezaevinde hazırlanıyor, yazıları burada yazılıyordu. Niğde çevresinden gönderilen talimatlar ve Af'la dışarı çıkanlar aracılığıyla yeni örgütler oluşturulmuştu. Dev-Yol, TDKP (Halkın Kurtuluşu), Kurtuluş, TKP/ML Halkın Birliği, THKP/C Halkın Yolu örgütleri bu cezaevinden dışarı çıkanlarca kuruldu.

En önemlileri İYÖD (İstanbul Yüksek Öğrenim Derneği), AYÖD (Ankara Yük. Öğ.Der.) ve YDGD (Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği) olmak üzere çeşitli öğrenci dernekleri kurulmuştur. Bu dernekler Niğde'dekiler, yada oradan çıkanlarca yönlendirilmiştir. Birçok örgüte militan, taban bulmada en önemli rolü oynamışlardır. O sırada yeni oluşan örgütler bu dernekler aracılığıyla hayat bulmuşlardır.

"Demokratik Üniversite" şiarıyla yola çıkan dernekler çok kısa süre sonra çeşitli örgütlerin sloganlarına, kendi isimlerini de koyarak duvar yazısı eylemlerine başladılar. Örnekse THKP/C'nin sloganı "Katil Oligarşi" İYÖD imzası ile duvarları süslüyordu. "Demokratik Öğretim mücadelesi", çok kısa sürede "gerici eğitimle mücadele" biçimini almıştı. O günlerde yayınlanan bildirilerde bu eğitim sisteminin var olan sosyal ve ekonomik düzene bağlı olduğu, bu düzeni değiştirmeden hiçbir şeyin iyiye gitmeyeceği yer almaya başlamıştı. Hemen ardından da ABD Emperyalizmine karşı mücadele çağrıları yer aldı. Her dernekte kümelenmiş örgütün gelişimine, güçlenmesine doğru orantılı olarak sloganlar ve bildiriler değişiklik göstermeye başlamıştır.

Sonunda iki büyük dernek kalmıştır. DGDF (Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu) ile YDGDF (Yurtsever Dev. Gençlik Der. Fed.) İlkinden Dev-Yol ve Dev-Sol oluşmuştur. Bu iki örgütün Türkiye'deki terör eylemlerinde çok büyük bir ağırlığının bulunduğunu biliyoruz. İkinci dernekte ise TDKP, Halkın Birliği, Halkın Yolu uzun süre çalışmışlardır. Ayrıca bu derneklerle çeşitli ilişkisi bulunan dergiler de çıkmış, bu dergilerin etrafında bazı örgütler (K.S.D.) oluşmuştur. Tüm bu örgütler ilk tabanlarını öğrenci kesiminde oluşturup, güçlenmişlerdir.

CHP'nin bu derneklere sahip çıkıp desteklemesi ile örgütler kendi isimleri ile legalite kazanmışlardır. Sık sık gazetelerde bu dernekler aracılığıyla örgütlerin görüşleri kamuoyuna duyuruluyordu. CHP'nin de anlaşılmaz tutumu ile kendilerini neredeyse demokrasinin vazgeçilmez -olmazsa olmaz- parçaları olarak lanse etmeyi başarmışlardı.

CHP hükümetleri döneminde **HOŞGÖRÜ**, diğer hükümetler döneminde ise **BİLGİSİZLİK-YETERSİZLİK** nedeniyle alabildiğince rahat bir ortama kavuşan örgütler ellerindeki yasal olanaklardan -dernek, basın, toplantı, yürüyüş v.b.- son derece iyi yararlandılar. Kısa sürede güçlendiler. Bunda, demokrasiye geçiş döneminin örgütlere sağladığı büyük rahatlığında önemli rolü oldu. Bu dönemden yararlanıp CHP'ye sığındılar ve birçok olanak elde ettiler.

Polisin içinde bulunduğu kaynaşma, huzursuzluk ve çok az sayıda uzman polisin dışında tümüyle bilgisiz polislerin önemli yerlerde olmalar; uzmanların ya da birşeyler bilenlerin çeşitli nedenlerle dağıtılmaları; polisin bir türlü huzurlu çalışma ortamı bulamaması sonucu, örgütler güçlenebilmek için **ÇOK DEĞERLİ BİR ZAMAN DİLİMİ** kazandılar.

İstanbul siyasi polisi yıllarca çalışamadı. Ancak sağlıklı bir yönetime kavuşunca, huzurlu bir ortam bulunca büyük bir atak yaptı. 1980'de başlayan bu atak, 12 Eylül'ün özel şartları sayesinde de gelişip çok başarılı çalışmalar yapıp terör örgütlerini dağıttı. 1976'dan bu yana İstanbul Siyasi polisinin yönetimini ve elde ettiği sonuçları incelerseniz en verimli ve başarılı dönem ortaya çıkacaktır. Bu da olayı bilen kadroların ve çalışma ortamının nasıl olması gerektiğini ortaya koyacaktır.

12 Eylül öncesi olayları elbette bu kadar dar bir tahlile sığmaz, ancak üstünde durduğumuz konuyla ilgili en önemli noktalardır.

Bir de 12 Eylül sonrasında "öğrenci sınıfı" kökenli terör örgütlerini besleyen damarlara bakalım. Karşımıza yine aynı etkenler çıkıyor. Bunlar harekete geçecek bir kitleyi hep beraber oluşturup, gerisini örgütlere bırakıyorlar.

Ülkede yazı hayatında önemli yerleri olan bazı yazarların popülerliklerini sürdürmeleri bir anlamda gençlik hareketlerine, yarattığı sonuçlara paraleldir. Öyleki yalnızca "işkence" konulu bir iki romanla ün kazanmış yazarlarımız var. Sürekli ilginç ve keskin çıkışlar yapan uluslararası üne sahip yazarlarımız var. Bazı yazarlarımızsa belirli örgütlerin denetimindeki derneklerde çalışıp, tertiplenen kampanyalara, yürüyüşlere katılıyorlar. Daha pek çok örnek verilebilir.

Ne yazık ki, bu insanlar aynı 12 Mart sonrası olduğu gibi kitap listelerinin -hepsi de 12 Mart ya da 12 Eylül'ü anlatıyor- üstüne oturdular. Bu elbette demokraside suç değil. Aynı tür insanların bir arada, bir baskı grubu oluşturmaları da; ama onların cakası "daha demokratik bir Türkiye" değil, "alabildiğine politize bir gençlik" yaratmaktır.

12 Eylül'ün ünlü örgütlerine üye birçok militanın ifadelerini okursanız kültürel, ideolojik düzeylerinin belirli yazarların hergün tekrarladıkları, belirli basın organlarının standart yazılarını aşmadıklarını göreceksiniz. Örgütler işlenmeye iyice hazırlanmış beyinlere, daha fazla şey koyma gereğini duymamışlardır.

Biraz da bu yazar ve yayın organlarının kronik konularına gelelim.

-Sürekli karamsar bir tablo çizilip, ümitsizlik yaratılması. İşin ilginç yanı, bugün 1-2 istisna dışında tüm basın elbirliği etmişcesine büyük bir karmaşıklık, ümitsizlik yaratmaya çalışıyorlar. Halbuki herkes bilir ki, bir toplumu çökertmenin ilk yolu o toplumun geleceğe olan güvenini sarsmak yok etmektir. ANAP'a ve sayın Başbakan'a saldırıyı anlıyorum ama, "hepimizin bindiği gemiye" böyle şiddetli saldırıyı anlamak çok güç.

Bir hatırlayın 1975'lerden itibaren beliren ve körüklenen kötümser, ümitsiz havayı hatırlayın. Bu husus ben de dahil birçok genç insanı örgütlere itmişti. Tünelin ucunda ışık göremeyince en yakınımızdaki ve yaşımızın eğilimlerine en uygun düşen, o günün popüler yazar-düşünürlerince empoze edilen yola daldık. Şimdi de yaşının zorluklarına karşı ideolojiden medet uman gençler örgüt saflarına itiliyor. Çünkü güvence, gelecek, ancak başkaldıran bir sosyal çevreden geçer(!).

-Sağcı iktidarların gençliği düşman gördüğü, onları depolitize edip, tektip insanlar olarak yetiştirmek istediği propagandası.

12 Eylül öncesinin gençlikten en fazla tepki alan propagandası buydu. Hiç bir örgütle ilgisi olmayan gençler bile bundan etkilendiler, etkileniyorlar. Biz buna öylesine inanmıştık ki kendimizi kısa sürede toplumdan dışlamış, iktidarların düşman gördüğü -korktuğu- bir insan grubu olarak görmeye başlamıştık.

İşin acı yanı aynı 12 Eylül öncesi gibi belirli kişi ve basın organlarınca gençliğin düşmanı gibi gösterilen iktidarımızda, gençleri bu kişilerin eline bıraktı. Onlar gençlere "başkaldırın, haklısınız" diyerek destek olmuşlar, beraber toplantılar düzenlemişler, seslerini duyurmuşlar ve gerekli iletişimi kurmuşlardır. Onlar en iyi bildikleri işi yaparken iktidarımız sadece polis gönderdi.

Sonunda bu propaganda da işlevini yerine getirip, kendilerini toplumdan ve demokratik yollardan giderek soyutlayan gruplar oluştu.

-Gençliğin aşırı motivasyonla, baskı altında tutulması.

Yine aynı çevrelerce gençliğe giderek artan dozda şu yükleme yapılıyor. Gençlik "ülkenin geleceği" olarak değilde, "şu anda ülkenin geleceği size, eylemlerinize, baş kaldırınıza bağlı". Vaktinde bu dolmayı iyice yutmuş biri olarak derim ki, gençlerin böyle tuzaklara düşmesi çok kolay oluyor. Yalnız basın yoluylada olmuyor tabii ki. Sinemalarda, müzik alanında örnekler dolu. Özellikle müzik kasetlerinde "Yorgun Demokrat"larla dalga geçiliyor, "Genç jakoben ayağa kalk" deniyor. Okuyucu kitlesi genellikle üniversite gençliği olan dergilerde (Nokta gibi) 1970 ve 80 artıklarına "direniş, başkaldırı bitti, onur yokoldu" dedirtiliyor.

-Eski kuşaklarla rekabet havası yaratılıyor.

Kendilerinden önceki kuşağın ne denli acılı ama onurla bir yaşam sürdüğü, ne kahramanlıklar yaptığı (mesela 6.Filo'nun denize dökülüşü, DEV-GENÇ mitingleri v.b.) çeşitli bahanelerle anlatılıp yenileri, eskileri geçmeye itiyorlar.

Bizim iddiamız da buydu, eskilere saygı duyuyor, hayranlık besliyorduk. Fakat onların hatalarına düşmeyecek ve yenilmeyecektik.

-1970 ve 80'lerde çatışmada ölen ya da idam edilenleri devamlı gündemde tutup, etraflarında imrendirici bir efsane yaratmak..

Bu kişilerin ne denli yiğit, kararlı, dürüst, ödün vermez insan-

lar olduklarını, onlardan korkan iktidarların -sosyal düzenin- görevlilerince yok edildikleri işlenir. Olay öyle bir aşamaya gelir ki bu insanların yalnızca genç oldukları, iyi niyetli ve haklı oldukları için çeşitli komplolara kurban gittikleri savunulur.

-Çeşitli söylenti -bazen de gerçek- den yola çıkıp, farklı sonuçlara varmak.

Geniş ölçüde yaygınlaştırmaya en uygun propaganda, işkence ve ilericilere yapılan haksızlıklardır. Askeri dönemlerdeki gözaltı uygulamaları; sendika, dernek kapatmalar, görevden almalardan yola çıkarak askeri müdahalelerin "teröre karşı değilde" işçi sınıfına, emekli halka, öğrenci gençliğe, ilerici, aydın kişilere yönelik olduğunu savunmak ve kabul ettirmek.

Daha önce örgüt bildirilerinde, bir süredir de yasal basında yer alan bir tez bunun en açık kanıtı. "12 Eylül, 24 Ocak kararlarının rahatça uygulanabilmesi için yapıldı" deniyor.

Bugün 12 Eylül'ü yargılayıp, sanık sandalyesine oturtan ve 12 Mart sonrası gibi şimdi de tekrar bulan görüşlerin temelini bu tez oluşturmaktadır.

ABD+24 Ocak+Ordu=12 Eylül

-Cezaevinde hâlâ aynı görüşleri sürdüren örgütlerin, bu davranışlarının yüceltilmesi.

12 Mart sonrası Uğur Mumcu "Çıkmaz Sokak" adlı bir kitap yayınlamıştı. Bu kitap cezaevindeki, 1970'lerin liderleri ile yapılan röportajları içeriyordu. Bu kitap o dönem için çok önemli rol oynamıştır. Çünkü gençliğe o günkü kahramanlarının sesini duyurmuş, onların "onur, eza, cefa"ya karşın devrimciliklerini yitirmeden **KAVGAYA** devam ettiklerini, gençliğin yolunu açacak birikime sahip liderler oldukları mesajını iletmiştir.

Devletin yenip de hapise koyduklarının, bu yenilgiyi atlatıp nasıl Devleti suçlu duruma düşürdüğünün görüldüğü bir aşama yaşanmıştır. Bu da devletin sanıldığınca güçlü olmadığını, artık bir şeyler yapma zamanının geldiğini, artık söz değil, **İŞ YAPMAK** gerektiğini göstermiştir.

Şimdi bu tür kitapları örgütler kendileri de yayınlıyorlar.

-Bir dönemin eylemcilerinin eylemlerini unutturup, aldıkları cezaları ve işkenceyi ön plana çıkarmak.

Aynı 12 Mart sonrası gibi, şimdi de eylemci ve liderler yaptıkları ve savundukları ile değil, uğradıkları haksızlıklarla beraber anılmaktadırlar. Siyasi eylemler konusunda uzmanlaşmış polisin çok az olması ve olağanüstü dönemlerde üstlerinde çok

ağır yük olması; klasik davalara alışkın savcı ve hakimlerin politik davalardaki belirgin yetersizlikleri ve bir çoğunun olaya çekimser kalmaları sonucu cezaevinden bugünün milletvekilleri bile çıktı. Bu çok önemli bir olaydır, aynen 12 Mart sonrası gibi "çeşitli türden eylemciler", "yönetenlerce haksızlığa uğratılmış kahramanlar" haline geldiler.

Sayın Adalet Bakanı bile idamlık mahkûmlar ile ilgili çok ilginç şeyler söylüyor. Bu sözler, bugünkü toplumsal havayı çok iyi yansıtıyor. "...yani öyle hadisedir ki, cezaevlerini gezerken gördüm, idam mahkûmu çocuklar 5-6 senedir bekliyorlar ve ölümle birlikte yaşıyorlar". Bakın sayın bakan bile olayın bir yönünü, belirttiğim yönünü öne çıkarıyor. Bir yönüyle doğru ve asil bir tepki, ama yalnızca bir yönü öne çıktığı içinde, o ölçüde yanlış ve sakıncalı.

Şöyle ki, bu idamlıkların işlediği suçların **NİTELİĞİ** unutulmuştur. Bir çoğunun mücadeleye devam dedikleri de gözlerden kaçtı. Bu iki yön bir yana bırakılırsa kendi elinizle bu insanları aklarsınız, gençliğe yeni kahramanlar yaratırsınız. Eğer idam cezaları kalkacaksa -ki doğrusu da bu- ya da bir formül bulunacaksa, bu insanların ve suçlarının niteliği tekrar tekrar topluma hatırlatılmalıdır.

Aynı şekilde daha hafif cezalar alan bir çok eylemci ve liderler içinde durum farklı değildir. Yapılan propaganda sonucu eylemleri ve ideolojileri unutturulup "işkence ile polis tezgahları" ile suçlu ilan edilen "genç kurbanlar" haline gelmişlerdir. Nasıl "İcraatın İçinden"de eski uygulamalar ile iktidarımızdakiler karşılaştırılıyorsa, arada birde olsa bu eylemler ve ideoloji hatırlatılıp kamuoyu canlı tutulmalıdır.

Bakın, aynı oyun 12 Mart sonrasında da oynanmış; özellikle CHP çizgisindeki kitle buna hemen inanmış ve polisi lanetlemişti. Hatta tarafsız olanlar bile 12 Mart yargılama ve operasyonları hakkında şüpheye düştüler. Bugün de polisin işkence yoluyla politik suçlular, örgütler yarattığı kanısı oldukça yaygın.

Bütün bunlar bence olayın candamarlarıdır. Terörü besleyen, büyüten, güçlendiren candamarlarıdır. Dışarıdan bakıldığında standart ölçülere uymasada terörün kendine özgü bir mantığı vardır.

-Birkaç yıldır yeniden yüksek öğrenim dernekleri kuruldu. Bu dernekler eskisi kadar güçlü olmadıkları, yaygın olmadıkları halde kamuoyunda öğrencilerin genelinin temsilcisi olarak bilinmekte-

dir.

Önce "YÖK'e tepki" temelinde oluşturulan bu dernekler gün geçtikçe yol değiştirmekte ve dillerinin altındaki baklayı çıkarmaktadırlar.

Son günlerde YÖK'e karşı gibi görülen ancak giderek şekil değiştiren çeşitli öğrenci eylemleri başladı. Daha gözle görülür bir nitelik değişikliği oldu ve sloganlar "Kahrolsun Gerici Eğitim Düzeni" şeklini aldı.

Sloganlar ve eylem türleri gelişigüzel saptanmaz. Örgütün gücüne, atacağı adımlara göre değişir. Şimdiki adım "Demokratik Üniversite" mücadelesini, "Gerici Sosyal Düzen"e bağlamak olacaktır. Böylece mücadele tamamen değişik bir alana kayacaktır. Kaymıştır da. Tekrar ediyorum sloganlar her zaman değişikliği en sağlıklı gösteren bir ölçüdür.

-Çok sayıda deneyimli kadronun tahliyeleri ve izlerini kaybettirmiş olmaları.

-12 Eylül'den deşifre olmadan kurtulmuş kadroların varlığı.

-Cezaevlerindeki uygulamaların örgütsel haberleşmeye son derece uygun hale gelmiş olmaları. İstanbul cezaevlerinin 1975'lerin Niğde Cezaevi gibi dışarıyı yönlendiriyor olmaları.

-SHP'nin de; aynı CHP gibi "bazı gençler ne der, ne yaparsa haklıdır" anlayışı ve iktidara karşı her harekete destek vermeleri.

-Son günlerde konan eylem denemeleri.

-Yurt dışındaki kaçakların gerektiğinde rahatça yurda girip çıkabilmeleri.

-Demokratikleşme ortamının, terör örgütlerine yaradığı bir dönem oluşu.

-PKK'nın şehir gerilla eylemlerine yönelme olasılığının güçlülüğü.

-SHP'li M.Ali Eren'in açtığı tartışmanın terör örgütleri üstündeki kamçılayıcı etkisi.

Daha bir çok şey sayabilirim, ama bu gelişmeler geçmiş dönemde olan büyük benzerlikleri nedeniyle yakın gelecekteki eylemlerin en önemli belirtileridir.

Terörü tümüyle önlemeyi gerçekleştiren bir ülke henüz görülmedi. Klasik yöntemlerin de sorunu çözmeye yeterli olmadığı iyice belli olmuştur. Öyle olsaydı 12 Mart sonrasında bu iş biterdi. Bugün ülkede çok farklı bir ortam olduğunu kabul ediyorum. Ama terörün toplumumuzdaki köklerinin bir çoğu aynen kalmıştır ve ANAP iktidarının başarılarını devam ettirip, hedefle-

rine ulaşmada en temel etken de ülkedeki HUZUR'un korunmasıdır.

Bir düşünün ki, PKK ya da başka bir örgüt İspanya'daki ETA ayrılıkçıları gibi Turizmimizi saboteye yönelik eylemler yapmaya başlarsa ne olur? Turizmin bir anda bu kadar canlandığı ve ekonomimize çok önemli bir katkı sağlamaya başladığı bu anda herşeyi altüst eder. Onca yatırım heba olmaz mı?

Bence Terörle mücadelede en etkili güç siyasi polistir. Gerek MİT gerekse de istihbarat şubesinin çok önemli katkıları reddedilemez. Ancak siyasi polis örgütleri tanımaz, eldeki bilgileri yorumlayıp örgütlerin hareket hattını -yaklaşık- tahmin edecek durumda olmazsa elde edilen başarı geçici ve biraz da göstermeliktir.

Çünkü "yakalamak" olayın yalnızca bir bölümüdür.

Polis yakalanan kişinin örgütsel konumu, neler bilebileceği hakkında yorum yapabilmelidir ve ondan "ne isteyeceğini" de bilmelidir. Bu çok önemli bir konudur. Size bir örnek vereyim. 1980-85 arasında başka şubelerce çoğu kez tesadüfen yakalanan bazı kişiler, siyasi şube'ye teslim edilmedi. Konuyu bilmeyenlerce sorgulandılar. Bu operasyonlarda yakalanan insan ve silah sayısı başarı olarak nitelendirildi. Aslında o kadar çok değerli bilgi yok oldu ki. Eğer siyasi şube bu operasyonları yapsaydı, elde edilenler kat kat fazlası olacaktı.

Eldeki bilgilerin değerlendirilmesi ile gerçeğe yakın tahminlerde bulunabilmek çok önemlidir. Bu özellik örgütlerce yakından izlenir. Her eylem sonrası örgütler siyasi polisin operasyonlarını izleyerek, kendileri hk. da neler bilindiğini değerlendiriler. Aynı zamanda siyasi polisin durumu da ortaya çıkar.

Bir örgüt üyesini en çok şaşırtan şey, bir polisin ideolojik ve örgütsel yönden kendini geliştirmiş olmasıdır. Böyle bir olay onun ideolojik direncini kırar. Eğer polis üstünlük kurarsa sonucu daha da etkili olur ve tümüyle çözülmeyi sağlar.

Biraz da bizim zamanımızda, örgütlerce siyasi polisin nasıl değerlendirildiğini anlatıp olayı biraz daha aydınlatayım.

* Hepsi özel olarak seçilmiş faşistlerdir. (Devlete bağımlılık anlamında)
* İdeolojik olarak kararlı düşmanlardır.
* Son derece akıllıdırlar.
* Özel olarak eğitilmişlerdir.
* Çok geniş yetkileri vardır, onlardan hesap sorulmaz.

Sonuç olarak çok büyük bir çoğunluk Polis'ten değil siyasi

polis'ten çekinir ve korkardı. "Gayrettepe" sözcüğü bile "Siyasi Polisi" anımsatırdı desem abartmamış olurum. Birçok kişinin kapıdan girer girmez konuşmaya başlamasında bu havanın önemli rolü vardı.

1980-85 arası elde edilen başarıların, birde aksayan yönleri vardı: Çalışma temposunun çok yoğun ve ağır oluşu, ayrıca sorgulamanın ağırlığının belli noktalara kayması sonucu hukuki delillerin yeterince toplanamaması ya da değerlendirilememesi bugün birçok eylemin failinin çok düşük cezalar alıp dışarı çıkmasına yol açtı

Bu eksikliğin mahkemelere ilişkin yönü de var. O da klasik davalara alışmış hakimlerin, savcıların beklemedikleri, hazır olmadıkları, karmaşık davalarla karşılaşmalarıdır.

Ayrıca öyle bir dönemdeyizki, örgütler güçlenmeleri için ihtiyaç duydukları zaman ve ortama kavuşmuş durumdalar. Çünkü İstanbul Siyasi Polisi bu gelişimi izleyip, değerlendirebilecek durumda değil.

En yoğun dönemde bile siyasi şube K grubunun kadrosu 100 kişiyi geçmemiştir. Bu yüz kişinin en fazla 20'si örgütleri bilen, kendini geliştirmeye çalışan insanlardı. Geri kalanlar ise sıradan polisten biraz fazla isim bilen kişilerdi.

Bu az sayıda insan bütün çalışmaların ağırlığını taşıdılar. Ancak bunlar çeşitli tayinlerle dağıldılar. Kafalarındaki bilgi ve deneyim de onlarla beraber gitti. Onlar olağanüstü koşullarda, her gün olaylarla yüzyüze gelmişler ve kendi gayretleriyle de bir çok şey öğrenmişlerdi.

Gördüğüm kadarıyla onların yerine eleman yetiştirebilecek yeterlilikte bir eğitim programı yok. Aslında böyle bir programın nasıl yapılacağını bilen kişiler de yok. Bu yeterlilikteki birkaç kişi de nedense ya uzmanlık alanlarında değil, ya da olmaları gereken yerde değil.

Geçen dönemin başarılı kadrosundan kalan bir kaç kişinin de şimdiki topluluğu başarıya götürmeleri çok ama çok güç. Eskisi gibi polisin olaylar tarafından zorla eğitileceği bir ortam yok. Böylece bu değerli zaman dilimi örgütlerin lehine, polisin aleyhine işliyor.

Bugün siyasi şube'de kalan birkaç kişi son derece değerli polislerdir. Ancak bu kadar geniş bir alanı yönlendirmeye ne enerjileri, ne sağlıkları, ne de bilgileri yeterli olmayacaktır. Alt kadrolardan gerekli yardımı görmedikçe başarı bir hayaldir.

İstanbul siyasi polisinin önüne çıkan diğer bir zorlukta hükümetin işkence ile ilgili attığı son adımlardır. Siyasi polis alıştığı yöntemlerin dışına çıkmak zorundadır. Ancak "klasik yöntemler"in yerine ne koyacaklarını bilmemektedirler.

Aslında olayın çözümü örgütü ve ideolojisini, örgüt üyesiyle tartışacak kadar bilen elemanlar yetiştirmektir. Bu elemanlar militanları eskiden olduğu gibi "fiziksel" yönden değil "ideolojik" yönden çökertecek bilgi ve deneyime sahip olmalı ve konularına iyice hakim olmalıdırlar.

Polisin en çok yakındığı konulardan bir "artık sorgu yapılmadığı"dır .

Bundan sonra da "klasik yöntemler" pek işlemeyecektir. Henüz örgüt üyelerinin kemikleşmediği, katılaşmadığı, 12 Eylül yenilgisini tam olarak atamadıkları bu dönemde, yeni anlayışa göre eleman yetiştirmek, yalan makinelerinden v.b. çok daha uzun vadeli ve yararlı olacaktır.

Sonuç olarak,

İstanbul siyasi şubesinin dağıtılması zararlı olmuştur. Eskiler bir araya toplanamayabilir ama hiç vakit kaybetmeden yepyeni insanlar yetiştirilmelidir.

Siyasi şube kesinlikle bir uzmanlık alanıdır. Ayrıca istekli, inisiyatifli, tarafsız ve esnek insanlarla başarılı olunabilecek bir alandır.

* * *

İLK EYLEM ve İLK YAKALANIŞ

O gece sabaha kadar defalarca uyandım. İyice hazırlanamadığım bir imtihana girer gibi.

İşte tam öyle bir duygu gelip mideme oturmuş sabaha kadar da rahat bırakmamıştı beni.

Kolayda değildi ama ilk kez yasaların suç saydığı bir eylem, üstelik "Devlete meydan okuma" temelindeki iddialı bir yola ilk adımdı. Bu eylem benim efsanevi şehir gerillalığına kabul edilme törenim olacaktı bir anlamda. Ne kadar cesur olduğumu kendime ve yoldaşlarıma kanıtlayacaktım. Eylemdeki rolüm şoförlüktü. Hata yapsam bile deneyimli ve yetişmiş gerillalar vardı yanımda. Onlar gerekli insiyatifi koyar ve durumu düzeltirler heyecanlanmaya, korkmaya gerek yok diyordum kendime.

Buna rağmen rüyamda eylem yerini görüp, eylem plânını yaşadım.

Sabah, saatin çalmasından birkaç dakika önce uyandım. Annem ve Babam kahvaltılarını ettikten sonra çıkmışlardı. Mutfakta çayı ısıtıp, ayaküstü kahvaltı ederken, uykumu bölen duygunun yine tam midemde olduğunu farkettim. Tüm gayretime rağmen ancak bir bardak çay ve yarım dilim ekmek yiyebildim. Aceleyle giyindikten sonra odamdaki kitaplığın en üst rafındaki ders kitapları ve ansiklopedilerin arkasına sakladığım silahı aldım. Silahı belime taktım. İki yedek jarjör ve bir kutu mermiyi de ceket ceplerime koydum. Akşamdan hazırladığım ve eylemde giyeceğim ce-

keti koyduğum naylon paketi de alarak evden çıktım. Dışarda İstanbul'a özgü tipik bir sonbahar günü vardı. Hava kapalıydı ve yağmur çiseliyordu. İnsanlar işe gitmek için otobüs durağına ve dolmuş duraklarına dolmuştu. Birden bütün bu insanlardan farklı ve üstün olduğum duygusu kapladı benliğimi. Onlar günlük geçimlerini temine gidiyorlardı. Bense onları bu günlük çabadan uyandıracak, dikkatlerini siyasete çekecek ve zamanla örgütleyip, iktidara yöneltecek eylemlerimin birincisini başarmaya gidiyordum. Her gün işe gidip karınlarını duyurmaya çalışan ve tek dertleri bu olan insanların arasında kendimi bir meçhul kahraman gibi hissediyordum. Ne yalan söyliyeyim. Bayağı hoşlanmıştım bu duygudan. Ayrıca akşamdan beri mideme yapışan biraz da yanmaya sebep olan sıkıntımın oldukça hafiflediğini hissetmek neşemi artırmıştı. Taksim'e Süleyman'ın beklediği yere gittiğimde keyfim yerindeydi. Yağmur çiselemeyi bırakmış ciddi ciddi ıslatmaya başlamıştı. El sıkıştıktan sonra "herşey hazır"dedi. "Bizde arabayı halledersek bu iş tamamdır" O'da biraz heyecanlıydı galiba. Bu arada ben Taksim'de eylemde giyeceğim ceketi giydim, diğer ceketimi, saatimi torbaya koydum. (Saatim su geçirmez ve birçok marifeti olan siyah plastik ve metal karışımı bir Alman saatiydi.) Dikkat çekebileceği nedeniyle iz bırakmamak için onu da torbaya koymuştum.

On dakika kadar bekleyip, zaman doldurduktan sonra caddelerin kenarına gelip uygun bir araba beklemeye başladık. Kullanabildiğim arabalar Renault ve Anadol'du, bu marka bir taksi bekliyorduk. Neşeme rağmen miğdem yine hafif hafif yanıyordu. Sonunda bir Anadol taksiyi durdurduk. Ben arkaya bindim Süleyman'da öne. süleyman Sarıyer'e gideceğimizi söyleyerek pazarlık etti. Arabayı nasıl olsa alacağımız için şoförün söylediğine yakın bir fiyat söyledi ve anlaştılar. Arabaya bindğimizde İstanbul'un deli yağmurlarından biri başlamıştı. Silecekler neredeyse yağmura yetişemiyorlardı. Havanın böyle olması canımı biraz sıkmıştı, ama böyle havalarda tanınmama şansımızın arta-

cağını düşünerek teselli ettim kendimi. Yavaş ayvaş araba (o günkü düşünceme göre Türkiye Halkları adına kamuşaltıracağımız) gaspedeceğimiz yere yaklaşırken heyecanım ve tabi midemdeki yanmada gitgide artıyordu. Sonunda geldik, hatta biraz geçtik bile. Tam Hacı Osman bayırının başında Süleyman bana dönerek işareti verdi ve silahını çekerek şoföre "kenara çek ve dur" dedi. Şoför hiç itiraz etmeden arabayı sağa çekerek durdu. Hemen sol arka kapıdan indim ve etrafa bakarak sol ön kapıdan arabaya bindim. Bu sırada Süleyman şoföre "direksiyonu bırak, bana doğru gel ve başını eğ" dedi. Böylece şoförün yerine direksiyona geçtim. Önde üç kişi olmuştuk. Araba çalışır vaziyetteydi. Caddenin ortasından sola tam bir dönüş yaparak geldiğimiz istikamete doğru gitmeye başladık. Önceden tesbit ettiğimiz istikamete gelince, ana yoldan ayrılıp sağa saptık. O ana kadar sesi pek çıkmayan şoför yarı ağlar halde "yeni evliyim, bana kıymayın, bırakın beni" diye yalvarmaya başladı. Seninle bir sorunumuz yok ama bizi dinlemezsen hiç acımaz öldürürüz" diyerek yolumuza devam ettik. Bu yolda şoförü bağlamak için daha uygun bir yer arayalım derken biraz fazlaca içeri girdik ve birkaç orman memurunun bulunduğu bir yere kadar geldik. Adamlar biraz dikkat ederlerse durumu anlayabilirlerdi. Şoförün durumundaki garipliğin yanısıra bizlerin de heyecanı çok belirgindi. Ya da bana öyle geliyordu. Üstelik girdiğimiz yol kapalıydı. Havanın yağmurlu oluşu adamların bizi net olarak görmelerini engelliyordu. "Yanlış geldik" gibilerden bir işaret yaparak geri vitese takıp geri gitmeye çalışırken araba stop etti. Arabayı çalıştırdım, yeniden stop etti. Bir türlü geri gidemiyorduk. Bunun üzerine şöföre geri vitesin yerini sordum. Süleyman'ın silahı adamın böğrüne iyice dayanmıştı. Zavallı güç bela tarif edebildi. Bu arada orman memurlarından ikisi sanırım yardımcı olmak amacıyla arabaya doğru gelmeye başladılar. Onlar iyice yaklaştıklarında araba nihayet geri gitmeye başladı. Adamlara teşekkür anlamında el salladım ve uzunca bir süre geri geri gittim. Sonra uygun bir yerde manevra

yapıp, geldiğimiz yöne gitmeye başladık.

Arabanın çıkarttığı aksiliklerden sonra çalışması ve oradan kazasız belasız dönebilmemiz bizi rahatlatmıştı. Dönüş yolunu ağır ağır geldik. Ana caddeye birkaç yüz metre kala Süleyman durmamı istedi. Nihayet uygun bir yer görmüştü. Arabayı yolun sağına bırakarak indik ve korunun içine girdik. Şoför böyle bir yere götürülünce yeniden yalvarmaya başladı. Issız bir yere götürülmesi adamcağız da öldürüleceği korkusu yaratmıştı her halde. Sık ağaçlığa rağmen yağmur bizi oldukça ıslatıyordu. Ana yoldan 50 metre kadar ayrılınca şoföre "Biz Türkiye Halkları adına arabana el koyuyoruz. Araban bir eylemde kullanılacaktır. Seni bir ağaca bağlayacağız ama bir saat sonra telefon edip senin yerini bildireceğiz. Arabanı da sapa sağlam bırakıp daha sonra onun da yerini bildireceğiz. Sen de bizle ilgili, polise yanlış bilgi vereceksin, aksi halde adresini aldık hem seni öldürürüz, hem de arabanı yakarız" dedik. Adamcağız "Ben burada soğuktan ölürüm, etrafta hayvanlar da vardır. Kıymayın bana yeni evliyim, beni bırakın, kimseye bir şey söylemem" diyordu.

Şoförün tavrı garibime gitmişti doğrusu. Bence "Türkiye Halkları adına" diye başlayan konuşma onu ikna etmeliydi. Ama ikna olmamıştı. O zaman "kapa çeneni öldürürüm" demekten başka çare kalmıyordu. O da sustu.

Bu arada Süleyman uygun bir ağaç buldu. Şoförü diz çöktürdü el ve ayak bileklerini arkadan birbirine bağladı. Bu arada ipleri sardığımız gazeteyi şoförün dizleri altına koyarak ıslanmasını engellemek istedik. Sonra gövdesinden ağaca sırtı dönük bağladık ve ağzına büyük bir flaster parçası yapıştırdık. Yeniden korkmamasını, bir saat sonra kurtarılacağını söyleyerek yanından ayrıldık. Ayrılmadan önce cebine 1.000.– TL. koyduk (O gün çalışmayacağı için günlük hasılat olarak). Yalvarması ve gözündeki korku, çaresizlik beni sarsmıştı. Ama kendimi toparladım. Bizim yapacağımız işin önemi yanında onun çekeceği sıkıntının ne önemi vardı.

Arabaya bindiğimizde keyfim iyice yerine gelmişti. Ana yola çıkarken yolun bize göre sağ beton elektrik direklerini sayarak şoförün yerini (telefonda tarif etmek için) tesbit ettik. Yağmur şiddetini artırmıştı. Caddede sık sık büyük su birikintileri vardı. Ve biz de, çok zaman kaybedip arkadaşlarla randevuya geç kalmıştık. Diğer üç arkadaşı Mecidiyeköy'de ki köprünün altından alacaktık. Daha fazla geç kalmamak için kaza yapmayı göze alarak oldukça hızlı gittik.Randevu yerine vardığımızda arkadaşları büyük beyaz bir şeker çuvalı ile bekler bulduk ve arabaya aldık. Hasan elinde çuvalla beraber ön tarafa bindi. Mete, Süleyman ve Reha'da arkaya bindiler. Mete arkadan kocaman bir çikolata parçasını bana verdi. Bu da nereden çıktı deyince, Mete gülerek kendine özgü yavaş konuşmasıyla, "ne zamandır yiyoruz, bitiremedik" diye cevap verdi.

İsim yerine numara koymuşlardı. Ben 5 numaraydım. Şişli'ye doğru giderken aralarında eylem planını ve görevlerini yeniden gözden geçirdiler. Yağmur hiç ara vermeden yağmaya devam ediyordu. Şişli Camii'nin önünden geçerek Kurtuluş'a giden caddeye girdik, sonra sağdaki sokağa girerek Şişli Tekel deposuna doğru gittik. Deponun önünden ağır ağır geçtik. Yoğun yağmura rağmen deponun önü oldukça kalabalıktı. Plana göre deponun durumuna arkada oturanlar bakacaktı ve değerlendirmeyi yapacaklardı. Sokağın sonuna kadar devam ettik. Sokağın caddeye açıldığı yerde manevra yapıp yeniden depoya doğru döndük.

Eğer durum uygun görülürse, arkadaşlar depoyu biraz geçtikten sonra arabadan inecekler, bende biraz ilerdeki sokağın içinde onları bekleyecektim. Yeniden deponun önünden ağır ağır geçtik. Heyecanım alabildiğine artmıştı. Arkadaşlar "dur" demeyince onları bekleyeceğim sokağın başına kadar geldik. "Ne yapıyoruz" deyince "iş bu gün kalır" cevabını aldım ve bir alt sokaktan geriye dönüp caddeye çıkmak için hareket ettim. Bu arada "niye vaz geçtik" deyince deponun kapısının önünde ve karşı kaldırımda şüpheli tipler vardı, biz geçerken arabaya dikkatlice

baktılar, üstelik zaman çok geç oldu, deponun kapısı da kapanmış gibiydi" dediler. Sonra şöyle bir karara varıldı: (Böyle bir arabanın kolay bulunamaması dolayısıyla alındı bu karar.) Site yurdunun karşısındaki Sivas yurdunda faşistlerin olduğu ve hiç olmazsa yurdun önünden geçip durum müsaitse dışardan tarama kararıydı bu. Bu eylemden sonra telefon edip şoförün yerini tarif etmek ve eyleme sahip çıkmakla görevlendirildim. Böylece yeniden Şişli Camii'nin arkasındaki caddeden geçerek Şişli Emniyet Amirliğine doğru giden yolumuza devam ettik. Trafik çok sıkışıktı. Şişli meydanında duran ekip otosunun önünden ağır ağır geçerek yolumuza devam ettik. Biraz ilerde karşıdan gelen bir ekip otosu yanımızdan geçti ve Şişli'ye doğru devam etti. Ekiptekilerin bizle ilgilenir gibi olduklarını farkettim. Ancak çok hızlı yağan yağmur, sileceklere rağmen ön camdan görüşü bile çok kısıtlıyordu. Yeterince emin olmadığımdan ve korktuğumu sanmamaları için birşey söylemedim. Arkamızdaki araba bile ancak siluet halinde gözüküyordu. Üstelik arkadakilerin üçü de uzun boylu olduğundan arka camı kapıyorlar, bu da görüşü daha da zorlaştırıyordu. Buğulanmış kapı camını silerek dış yandaki küçük aynadan arkayı kontrole çalışıyordum. Böylece bir süre gittik. Üzerinde gittiğimiz cadde, paraleli olan caddeye göre oldukça dar bir cadde idi ve üstelik trafik çift yönlüydü. Sıkışıklığa ve çift yönlü trafiğe rağmen arkamızda ve çok yakınımızda bir ekip minübüsünü farkettim. Hasan'a "hemen arkamızda ekip var, galiba bize geliyorlar" dedim. Hasan'da "trafik kontrolüdür, ehliyetini, arabanın ruhsatını hazır et" dedi. Bunun trafik ekibi olmadığı II. Şube ekibi olduğunda diretince Hasan "tamam merak etme" dedi. Onları uyardığımı düşünüp, torbadaki ceketimin cebinde bulunan ehiyetimi almak üzere, torbaya uzandım. O sırada trafik durmak üzereydi. Ekip derhal önümüzdeki arabayla aramıza girdi ve yarı açık olan kapıdan iki silahlı sivil polis fırlayıp, silahlarını önce cama, sonra da sağ ön kapı camına dayadılar.

Tüm bu olaylar birkaç saniyede cereyan etmişti. O kısa anda

özellikle Hasan'dan bir tepki bir karşı koyma hareketi bekledim, tabi öteki arkadaşlardan da. Çünkü onlar her bakımdan oldukça deneyimliydi. Askeri ve politik olarak onlar beni eğitecek ve geliştireceklerdi. Ama beklediğim tepki gelmedi. Aslında silah dayandıktan sonra yapılacak birşey yoktu. Fakat onları uyarmıştım. Daha önceden hazırlık imkanı vardı. Hepimiz şoke olmuştuk. Özellikle de namlunun ucunda hedef olanlar. Hasan ve Süleyman kapıları açıp ellerini kaldırarak dışarı çıktılar. Belimde silah vardı ama kendimi öylesine şartlandırmıştım ki, arkadaşların tepki göstermediği anda, silahı çekip çekmemede tereddüde düştüm. İyi ki düşmüşüm çünkü, belimdeki silahı hiç kullanmamıştım (namluda kurşun vardı ama silah hem yarım tetikteydi hemde emniyet kapalıydı). Bütün atış deneyimim bir kere onbeş, yirmi mermi yakmak olmuştu. Onunla da on adımdan 20 cm çapındaki bir tepsiye iki kurşun isabet ettirebilmiştim. Bu da tesadüf eseriydi.

İnsanın gözünde büyüttüğü kişiler güç anlarda onlardan beklediğini yerine getiremeyince, insan bir anda direncini yitirip herşeyin bittiği duygusunu yaşıyor. Ben de aynen bu durumdaydım. Buna rağmen polislerin benle ilgilenmediğini görünce yavaşça kapıyı açtım. Tam dışarı çıkarken polislerin "dur kaçma" diye bağırdığını duydum. Dönüp baktığımda arka koltukta oturan Mete ve Reha'nın kaçmakta olduklarını gördüm. Onların da duruma müdahale etmek yerine kaçıyor olmaları cesaretimi iyice kırdı. İçinden bağırmak vardır ya, o an öylece bağırıyordum. "Siz deneyimliydiniz, arkadaşları kurtarsanıza niye kaçıyorsunuz" ve bu düşünce birden kafamdan geçiverdi. Bende kaçayım derken aklıma arkadaki torbada ehliyetimin bulunduğu geldi. Onu almak için kapıyı açarken, biri koluma dokundu. Dönüp bakınca ekip otosunun şoförünü gördüm. Ufak tefek genç bir insandı ve heyecandan silahını bile çekmemişti.Rahatlıkla vurup devirebilir ve kaçabilirdim. Buna niyetlenirken polislerin silahlarını Hasan'ın ve Süleyman'ın göğüslerine iyice dayadıklarını gördüm. Benim yol

açacağım bir karmaşa o çok gerilimli anda polislerin ateş açmasına yol açabilirdi. Öyle olmasa bile polislerin dikkati üzerime çekilecekti ve ben ehliyetimi almadan kaçmak ya da aramızda iki metrelik bir mesafe bulunan polislerin bana da ateş açmalarına neden olacaktım. Kaçabilsem bile kimliğim arabada kalacağı için kim olduğum ortaya çıkacaktı. Ve ben o an sığınabilecek başka hiçbir yer bilmiyordum. Ama en çok tesir eden önceden belirttiğim gibi arkadaşlarımın hiç bir şey yapmadan teslim olmaları, diğerlerininse arkadaşlarını bırakarak (sayıca fazla olmamıza ve silahlı olmamıza rağmen) kaçmaları olmuştu. Üstelik çok deneyimsizdim. Oradan kaçsam bile daha sonra ne yapacağımı bilmiyordum. Bana şehir gerillacılığını öğretecek olanlar da hiçbir şey yapmadan teslim olmuşlar ve kaçmışlardı. En iyisi hiç bir şey yapmamak dedim ve bir silahı olduğunu çok sonra akıl eden polise direnmedim bile. Polis belimden silahı aldı, bu sırada diğer polislerde duruma iyice hakim olmuşlardı. Ancak Hasan'daki silahı farketmediklerini gördüm. Bizi minübüse bindirdiler, kelepçede takmadılar. O zaman gördüm ki ekip topu topu üç kişiydi. Biz Türkiye Halklarının öncüleri, askeri politik liderleri, polisten daha iyi silahlar ve bombalarla beraber beş yiğit gerilla üç polise teslim olmuştuk.

Minübüste öyle bir telaş ve heyecan vardı ki bu bize konuşma fırsatı da verdi. Hasan "atış yapmaya gittiğimizi söyliyelim, örgütün adını da vermiyelim devrimci sempatizanız, örgütsel birbağımız yok diyelim" talimatını verdi. Eğer direnirsek, arkadaşlar bizi hapishaneden kaçırırlar demeye bile fırsat buldu.

Tam o sırada başka bir ekip otosu geldi ve ortalık iyice ana baba gününe döndü. Arabaya bakan polisler otomatik silah ve bombaların olduğu çuvalı buldular. Minübüse getirip içine bakınca hemen telsize sarılıp anons etmeye başladılar. "Üç ondörtlü browning, bir otomatik sten, el bombaları, maskeli şapkalar, yedek jarjör ve bol mermi".

Karşıdan "hemen takviye ekip gönderiyoruz, yakalananları

siyasi şubeye getirin, çok dikkatli olun" diye cevap geldi. Bize halâ kelepçe takmamışlardı, diğer ekipten bir polis takviye olarak bindi. Birinin dışında hepsinin silahı belindeydi. Hasan'ın halâ silahlı olması, onun birşeyler yapıp, durumu düzelteceği yolunda ümitler uyandırmıştı bende. Onun yapacağı hareketi bekliyor ve bende neler yaparım diye düşünüyordum. Şoförün ve yanında oturan polisin üstüne atlayacaktım. Bir süre bu beklemeyle geçti. Hasan'ın kıpırdanması üstüne elinde otomatik olan takviye polis, silahını doğrultup "sakın kıpırdama" dedi ve Hasan'ın üstünü arayıp silahı buldu. Bunun üzerine hepimiz yeniden arandık. Kelepçeler takıldı ve başımızı öne eğip etrafa bakmamamız istendi. Sık sık anons yapıp Şube'ye bulunduğumuz bölgeyi bildiriyorlardı.

Bu arada ilginç bir olayı anlatmadan geçemiyeceğim.

Olay yerinde üçümüzde ekip arabasına konduktan sonra genç birini getirip minübüse koydular ve "birinizi daha yakaladık" dediler. Üçümüzde adama baktık, hiç tanımadığımız bir kişiydi. Genç adam "benim bunlarla ilgim yok, ben esnafım, herkes beni tanır, isterseniz sorun" diyordu. Polisler de "o halde bunların çalıntı arabasında işin ne? Yalan söylüyorsun, seni de götüreceğiz" dediler. Meğerse trafik tıkanınca, hemen orada bulunan bu genç arabayı boş zannedip sokak içine almaya ve trafiği açmaya kalkmış. Polisler de onu bizden zannedip, yaka paça minübüse atmışlardı. Biz kendi durumumuzu unutup, adamın bizle ilgisi olmadığını anlatmaya başladık. Polislerde, nedendir bilinmez, doğru söylediğimize inanıp genci serbest bıraktılar. Kendi durumumuzu unutup o gencin sorununu çözmek için polise dil dökmemizi herhalde hiç unutamayacağım.

Polislerden biri nereli olduğumuzu, ne iş yaptığımızı sormuştu. Hepimiz cevap veripte, üniversite öğrencisi olduğumuzu öğrenince bize çok kızdı ve arkada oturan genç bir polisi gösterip "bakın, bu da üniversitede okuyor, hem polislik yapıyor, hem de okuyor. Çok düşük bir maaş karşılığı bu işi yapıyor" dedi. Hasan'la benim göçmen olduğumuzu öğrenince daha da kızdı, kendi-

si de göçmendi çünkü.

Onun söylediği bu sözlerden çok, beni etkileyen şey Gayrettepe'ye götürülüyor olmamdı. Çünkü, orası hakkında o kadar çok şey duymuştum ki; siyasi polisler çok zeki,sorguyu çok iyi bilen, çifte silahlı ve acımasız insanlardı. Bu bilgilerim seyrek olarak gittiğim, derneklerde, kahvelerde ya da kantinlerde yapılan sohbetlere dayanıyordu. Hemen her konuştuğum ayrı bir efsane anlatmıştı. İşin ilginci hemen herkes duyduğunu anlatıyordu. Ama öyle bir şevk ve heyecanla anlatılıyordu ki, sanki, her anlatan, olayı kendisi yaşamıştı. Sonra da bu abartmaların (birçok konuda, yalnız polis ile ilgili değil) kendini yüceltmenin bir yolu olduğunu ve karşındakine "bak ben veya biz neleri göze alıyoruz, ne kadar cesuruz. Bizi takdir et, saygı göster" demenin üstü örtülü biçimi olduğunu gördüm ve yaşadım. Çünkü aynı duygu ve ihtiyaçları ben de yaşadım.

Başkalarının yaşadığı (çoğu kez uydurduğu) deneyler, iyice abartmalarla ve esprilerle süslenir ve kayıtsız görünerek (yani karşıya) "bunlar bizim için gündelik yaşamın bir parçası, çok önemsiz, bize vız gelir" mesajı verilerek anlatılırdı. Olaya biraz uzak olupta efsaneye meraklı olanlar için bunlar inanılacak şeylerdi. Anlatılanlar belleklere yerleştirilir, olayın kahramanının yerine geçilir ve hayal kurularak, bu olaylar defalarca yaşanırdı. Tabii, hayal kurarken hep "Devrimciler" galip gelir, düşman bile onlara saygı duyardı. Bu davranış biçimi, terör olaylarına karışan binlerce genç için olduğu kadar, benim içinde söz konusuydu. Ben de defalarca anlatılan hikayeleri yaşadığımı düşlemiş ve kendimi yenilmez kahramanın yerine koymuştum.

İşte, şimdi asıl büyük deneye gidiyordum. Binlerce insanın hayalinde hep galip geldiği, ama kapısından içeri girer girmez kurduğu tüm savunma mekanizmalarının çöktüğü, ne kadar yapayalnız, ne kadar güçsüz (daha doğrusu gerçek gücünün ne olduğunu) hissettiği, efsanelerin bitip, gerçeğin olduğu yere gidiyordum. Kafamdaki hikaye hazırdı, ancak arabanın gasp edilmesine

çözüm bulmakta zorlanıyordum. O zamanki deneyimsizliğim içinde bulabildiğim en iyi yol şuydu: "Süleyman'la bir yürüyüşte tanışmıştık, benim gibi devrimci sempatizandı. Bir iki defa görüştükten sonra, bende silah var, atış yapmaya gidelim" dedi. Ben de kabul ettim. Ancak arabanın gaspedileceğinden haberim yoktu. Fakat o silah çekince korktum ve istediklerini yaptım. Diğer üç kişiyi yoldan aldık. Süleyman "ıslanmasınlar" demişti.

Bu ifadede ısrar edecek ve MLSP–B'den hiç bahsetmeyecektim. İçimden arkadaşların da benzer ifade vermeleri için dua ediyordum.

Gayrettepe'ye yaklaştığımızda, koltukların üstüne yatırıldık ve gözlerimizi kapamamız istendi.Bizi getiren polisler, "eğer doğru konuşmazsanız, yandınız, buradan sağ çıkamazsınız" dediler.

Arkadaşlarıma güvenim yeniden gelmişti. "Onlar nasıl olsa konuşmaz, ben de bu ifadelerde ısrar ederim, sonrası kolay diyordum kendi kendime. Siyasi şubenin önüne gelince ceketlerimiz başımıza geçirildi ve önümüzü görmeden, bize, kolumuzdan çekerek yol gösteren polisleri takip etmeye çalışarak kapıdan içeri girdik. Bir merdivenden aşağı indik, sonra sağa sapıp ayrı ayrı odalara konduk ve başımıza birer nöbetçi kondu.

Doğrusu nöbetçi polis, hiç de kafamdaki polis imajına uygun davranmadı. Son derece yumuşak, hatta dostça konuşuyordu. Önce yakalanmamıza neden olan eylemi sordu. Hazırladığım hikayeyi anlattım inanır gibi oldu. Hatta bana acımaya bile başladı. Okulumdan, yaşantımdan söz ettik. Daha doğrusu ben anlattım, o dinledi. Aramızda sıcak bir hava doğmuştu. Sigara ikram etti. Içmediğim halde o an ihtiyaç duyduğum için aldım ve içmeye başladım.

Konuşmanın seyri giderek aileme dönüşmüştü. İşte o zaman annemin ve babamın ne kadar üzülecekleri geldi aklıma. İlk defa o zaman heyecan, korku gibi duyguların yanısıra ince bir sızı gibi üzüntüyü de hissettim. Zavallı anacığım kimbilir nasıl kahrolacaktı. Ya babam, üzüntüsünü kimseye belli etmemeye çalışarak

için için acı çekecekti. Bende birşeylerin değiştiğini hissetmişlerdi aslında ama, öylesine uzaklaşmıştım ki onlardan, yapacakları bir şey de yoktu. Yine de böyle bir durumu hiç beklemiyorlardı. Son zamanlarda hep hayal kırıklığı olmuştum onlar için. Ancak üçüncü defada üniversiteye girebilmem, lisede üst üste sınıfta kalışım, iş yaşamındaki devamsızlıklar, hep üzmüştü onları.

Halbuki üniversiteye girdiğimde ve ardından da iş bulduğumda ne kadar mutlu olmuşlardı. Hele üniversite giriş sınavını kazandığım gün, belki de o güne kadar yaşadığım en mutlu gündü. Nihayet çok arzuladıkları birşeyi başarmış ve sevindirmiştim onları. O sıcaklığı, o sevinci, o lezzeti halâ taşırım bir yerimde. Şimdi ise yine hayallerine, sevinçlerine darbe vurmuştum. Hem de ne darbe. Hiç haketmemişlerdi bunu. Aramızda uzun zamandır kopukluk ve birçok aksaklık vardı onlardan kaynaklanan ama, yine de bu üzüntüyü yaşamamalıydılar.

Sonra "beni anlayacaklar" diye düşündüm "geç de olsa güç de olsa anlayacaklar. Hem tüm ülke acı çekerken onların acısı hiç kalır. Zaten beni anlayınca acıları gurura dönüşecek. Boş yere değil acıları, tüm insanlık adına, kutsal ve haklı bir kavga adına." Böyle düşünmek biraz hafifletmişti üzüntümü. Yine de tam anlamıyla rahatlayamamıştım. İki çelişik duygu, iki zıt duygu habire savaşıyorlardı içimde ve allak bullak olduğumu farkediyordum.

O gün yanımda nöbetçi kalan polis bu duyguları yaşamama yol açtı. Tüm şartlanmama karşın, düşman kabul etmeme karşın bir an, bir ağabey gibi geldi gözüme. Yaşadıklarını anlamış gibiydi. "Olan olmuş" diyordu, ama daha ileri gitme doğruyu söyle. Anladım ki anlattıklarıma inanmamıştı ama inanır gözükmüştü. İnsanın yalnız ve güçsüz olduğu bir sırada, dostça sıcak bir davranışa ne kadar gereksinmesi olduğunu ilk orada anlamıştım. Hayat ders vermeye başlıyordu.

Bir süre sonra bir alt kata, hücrelerin olduğu bölüme indirildik. Hücrelerin olduğu bölümün kapısı kalın demirden yapılmıştı ve sanki "yaşamla aranızda ben varım" diyordu. Kimbilir kaç in-

san o kapıyı bir daha görmemek için nelere razı olmuştu. Beni sağda, sondan üçüncü hücreye koydular. Tavanı oldukça yüksek eni bir metreden biraz fazla, boyu ise iki metre kadardı. Eski bir yatak, boş yoğurt ve süt kapları vardı. Yatağa uzandığımda ilk hissettiğim yoğun bir yalnızlık duygusu oldu. Daha sonra "ne tuhaf" dedim, daha iki saat önce yaptığım sıradan şeyleri bile yıllarca yapamıyacağım". Bu sırada hücrelerdeki nöbetçinin Hasan'ın adını seslendiğini duydum. Hasan hücresinin numarasını söyleyerek cevap verdi.Kapısı açıldı ve Hasan'ın bir yere götürüldüğünü anladım. Biraz sonra da aynı olay Süleyman için gerçekleşti ve o da götürüldü.

Sıra bana gelmişti artık. Defalarca düşünüp kendimi hazırladığım olayın içindeydim artık. Okuduğum romanlardaki kahramanlar gibi davranabilecek miydim acaba?

Ulaş Bardakçı için Zülfü Livaneli'nin yaktığı bir uzun havayı yavaş yavaş söylemeye başladım. Ardından yine bir türkü. Cesaretim yerine gelmeye başlamış gibiydi, adeta kedimi şarj ediyordum. Ama çok deneyimsiz olduğumu, ufak tefek bir terslikte mesela, arkadaşlarım benimkiyle çelişkili ifadeler verirlerse kurduğum savunma hattının dayanamyacağını da hissediyordum. Bir yandan da Hasan'ın sözleri kulaklarımda çınlıyordu. "Eğer direnir bir şey söylemezsek, başarılı bir imtihan verirsek arkadaşlar bizi kurtarır, hapishaneden kaçırırlar" demişti. O zaman elimden geldiğince kurduğum hikayede ısrar etmelidim. Ama ya başkasıyla çelişkiye düşersem, ya başkaları bir şeyler söylerse neleri, nereye kadar ve nasıl saklayabilecektim. Aklıma tanıdığım ya da tahmin ettiğim örgüt üyelerini getiriyor ve onlar hakkında bilgi vermemenin yollarını arıyordum. Belleğimi tarayınca, hayretle gördüm ki, örgütün temel kadrolarının büyük bir kısmını tanıyordum. Hem de gayet iyi tanıyordum. Bununla da kalmıyor başka örgütlerden bazı üst düzey insanlarını da tanıyordum. Yapacağım en iyi şey çok acemi bir devrimci sempatizan rolünü oynayıp, kandırıldığım havasını vermekti. Gerçekten de çok deneyimsizdim, polisle yalnız ehliyet

formaliteleri ile ilgili işim olmuştu. Şimdi ise karşılaştığım şartlar çok ağırdı.

Birden kalın hücre kapısı açıldı ve birden fazla ayak sesi duyuldu. Adım söylendi. Hücre numarasını belirterek cevap verdim. Sıra bendeydi artık. İlk kez adımın söylenmesi bu kadar rahatsız etmişti beni. Hücre kapısındaki küçük pencere açıldı ve bir ses "mazgalın önüne gel" dedi. Yatağın yanında ayakta bekliyordum, mazgala doğru yaklaştım.

"İyice bak bakalım, bu da var mıydı?" dedi deminki ses. Mazgalda arabasını gaspettiğimiz şoför duruyordu. Bir süre baktıktan sonra "Evet" dedi. "Bu da vardı, arabayı kullanan buydu." Sonra deminki sesin sahibi göründü mazgalda "Şemsi şimdi hapı yuttun" dedi "24 sene yatmaya hazırlan".

O zaman şoföre ne kadar kızmıştım. Öyle ya arabasını niye aldığımızı anlatmıştık. "Türkiye Halkları adına geçici olarak alınmıştı ve bir eylemde kullanılacaktı. O'na zarar vermemiş, cebine de para koymuştuk. Üstelik telefon edip kurtulmasını da sağlayacaktık". Tanımasa ne olurdu sanki. Bu adam belki de bir faşistti. "Hele bir buradan kurtulalım, görürsün sen" dedim kendi kendime.

Nihayet beklenen an gelmişti. Adım seslenildi, hücre numaramı söyleyerek cevap verdim. Nöbetçi "hazırlan, sorguya çıkıyorsun" dedi. Kapı açıldı, koridora çıktım. "Başını öne eğ, bakma" diye bağırdı birisi, başımı önüme eğdim. Önden kelepçe takıldı ve gözlerime siyah lastikten yapılmış bir gözbağı geçirildi. Biri koluma girdi ve yukarı çıkmama yardım etti. Gözü kapalı merdiven çıkmakla, hiç ışıksız, karanlık bir ortamda merdiven çıkmak birbirine benziyor ve insana güvensizlik duygusu veriyor. Hele merdivenin sonunda sorgu varsa.

Bir koridordan yürütüldüm ve bir odaya sokulup sandalyeye oturtuldum. Etrafımda bir kaç kişinin olduğu çıkartılan seslerden belliydi. Bir ses "anlat bakalım Şemsi" dedi. "Neyi anlatayım" diye cevap verince "araba gaspından başla" cevabını aldım.

Hazırladığım senaryoyu anlatmaya başladım. Ama boğazım kurumuştu ve sesim de pek çıkmıyordu.Su getirdiler, içtikten sonra anlatmaya devam ettim. Fakat en açık tabiriyle yememişlerdi.Zaten anlatırken benim de inanmadığım açıkça ortaya çıkıyordu. Üstelik daha önce Hasan'la, Süleyman'ı da dinlemişlerdi ve ben onların ne dediğini bilmiyordum. Ama belirgin bir şey vardı ki, anlattıklarımız birbirine uymamıştı. Sordukları sorulara cevap vermekte güçlük çekiyordum. Zaman kazanmak için yutkunduğum da,soruyu tekrarlattığımda, ya da öksürdüğümde "numarayı bırak, yalan söylediğin daha çok belli oluyor" diyorlardı. Sonra aramada cebimde çıkan anahtarları elime koyup, göz bağımı gevşeterek, altından baktırdılar.

"Bunları tanıyor musun, nerelere aitler?" diye sordular. Bu soru daha önce hücredeyken de sorulmuş, ben de "bilmiyorum bana Süleyman verdi, ne olduğunu o bilir" demiştim. Halbuki anahtarlar örgüt evine aittiler. Ama söylememeliydim. İlk tokadı o zaman yedim. "Numarayı bırak" dediler. "Biz bunu Süleyman'a sorduk, örgüt evine ait olduğunu söyledi. Ama alnı kanadığı için onu götüremiyoruz. Sen yerini biliyormuşsun, bizi oraya sen götüreceksin".

İşte korktuğum başıma gelmişti. Zaten ifademdeki çelişkiler, benim için bile yenilmez yutulmaz bir haldeydi. Bir de anahtar işi çıkmıştı şimdi. Ne yapmalıydım? Bilmiyorum desem ve diretsem mi? Eğer Süleyman söylediyse, benim acemi devrimci oyunum tutmayacaktı. Yakalanışımızdan beri bayağı zaman geçmişti, bu sürede Mete ve Reha evi boşaltmış olmalıydılar. Bir de polislerin konuşmalarından Hasan ve Süleyman'ın beni acemi sempatizan olarak tanıttıklarını sezdim. Polisler de buna inanmış görünüyorlardı. Eğer bu konuda diretirsem bütün hikayem boşa gidecekti. Olay belki de diğer örgüt üyelerine kadar uzanabilecekti. Buysa benim için en kötü olanıydı. Yine de "madem Süleyman biliyormuş, o götürsün" dedim. "Onun alnı kanıyor" dediler, "O halde götürürsek etrafın dikkatini çeker, bizi sen götüreceksin"

(Süleyman eylemden birkaç gün önce alnındaki büyükçe bir beni, tanınmamak için aldırtmıştı. Dikişleri bir gün önce alınmıştı. Daha minübüsteyken Hasan'ın belinden silah çıkınca, takviye polis,üçümüze de birer yumruk vurmuş. Süleyman'ın da alnına gelmişti. Dikişler açılmış ve kanamaya başlamıştı.)

Bu kadar kesin ifade kullanmaları üzerine söylediklerinin doğruluğuna karar verdim. Ustelik zaman da kazanacaktım. Vakit akşama yaklaştığı için sorgu ancak ertesi gün devam edecekti. Bu arada diğerleri ile ortak bir ifade hazırlama imkanımız olabilirdi. Eve götürmeyi kabul ettim.

Dışarı çıkarıldım ve bir ekip otosunun koltuğuna yatırıldım. Evin bulunduğu semte gelince oturmama izin verildi. Ev, küçük bir apartmanın bodrum katıydı. Kelepçelerimin üstüne ceketimi koyarak arabadan indirildim. Önden bir polis indi, onun ardında ben ve benim ardımda da silahını bana dayamış başka bir polis ve diğerleri. Kapı önüne gelince, tam kapının önünde duracak şekilde tutuldum ve arkamdaki polis beni siper alarak kapıyı açtı. İçerde kimse olmadığına emin olduktan sonra, beni minübüse götürdüler ve orada koltuğa yatırıldım. Yapılan arama sonucunda çok sayıda dinamit, fünye, fitil, 9 mm mermi ve kitap bulunmuştu. O zamanın (1976) şartlarına göre çok önemli sayıda bir cephane ele geçirilince, polis olayı yeniden ve daha geniş boyutta ele alacaktı. Oldukça telaşlanmışlardı, daha doğrusu hareketlilik artmıştı. Hele dinamit dolu bir sandığı taşımak bayağı sorun olmuştu.

Arama bitip de geri dönerken "Ormanda atış yapma numarası yattı, bakalım şimdi ne uyduracaksın?" diyorlardı. Gerçekten de evde bu malzemelerin çıkması (Mete ile Reha'nın boşaltacağını umuyordum) herşeyi altüst etmişti. Yeniden bir plan kurmak gerekliydi. Acaba vakit bulabilecek miydim? Eğer dönüşte hemen sorgu devam ederse ne diyecektim? Kendim için kurduğum her savunma (ifade) diğerlerinin ifadesi ile çelişecekti. Ah bir kere görüşebilseydik, ne iyi olurdu.

Dönüş yolunda, örgüte ait bir evi polise göstermenin acısı

yüreğime çökmeye başlamıştı. Ne olursa olsun bir örgüt evi hiç olmazsa, yirmidört saat geçmeden verilmemeliydi. Bense yakalandıktan en fazla beş altı saat sonra bu yasağı çiğnemiştim. Ne cevap verecektim arkadaşlarıma? Daha doğrusu hangi yüzle. Sorguyu filan unutmuş, bu korkunç hatamı düşünüyodum. Ama bana "Süleyman söyledi, bu anahtarlar örgüt evinin" demişlerdi ve Süleyman'ın götürülmeme nedeni son derece mantıklı gelmişti. Yoksa öyle sanmak işime mi gelmişti? Bu sorunun cevabını halâ bulabilmiş değilim.

Acaba beni kandırmışlar mıydı? Yoksa Süleyman evi söylememiş miydi? O, söylemeden bir ev olduğunu nasıl bilebilirlerdi?

Sonuçta asıl suçlunun Süleyman olduğuna karar verdim. Ben zaten öğrenilmiş bir evi göstermiştim sadece. O, söylemeseydi, benden gelip sormazlardı. Rahatladım mı? Yok, bu düşünce beni rahatlatmadı ama doğru olduğuna inanmam gerektiğini hissediyordum ve öyle de yaptım. Sonradan bu yöntemin binlerce kişi tarafından kullanıldığını gördüm, yaşadım. Polise bilgi veren bir çok kişi örgütüne yalan söylüyor; bu bilgiyi bir başkasının verdiğini, kendisininse kabul etmekten başka çaresi olmadığını yana yakıla, son derece inandırıcı anlatıyordu. Yanısıra kendi verdiği bilgilerin vebalini başkalarına yükleyen çok insan gördüm. Daha sonra Toptaşı Cezaevi'ne sevkedildiğimizde, yaptığımız toplantıda Süleyman ev hakkında bilgi vermediğini söyledi. O'na anahtarlar sorulunca, yurtta kaldığını, bu anahtarların yurdun dış kapısı ile, oda kapısına ait olduğunu söylemişti. Ancak polisler gidip yurda bakmışlar ve anahtarların, buralara uymadığını görerek geri dönmüşlerdi. Sonra da beni sorguya almışlar ve benden öğrenmişlerdi. O zaman iki ihtimal vardı, ya kandırılmıştım, ya da konuşmuştum. Sonunda kandırıldığım herkese daha makûl gelmişti ki bu olaydan dolayı eleştirilmedim.

Siyasi Şube'ye döndüğümüzde korktuğum şey gerçekleşmedi ve beni doğrudan hücreye indirdiler. İnmeden önce,

bağırsaklarımın bozuk olduğunu söyleyerek ilaç istedim, kabul ettiler. O sıralarda biraz fazla sinirlenir ya da heyecanlanırsam hemen midem yanıyor ve ishal oluyordum. Geçirdiğim heyecan, korku, sıkıntı sonucu aynı şey yine karşımdaydı ve çok rahatsız ediciydi. Hücre kapısını vurup, nöbetçiyi çağırarak sık sık tuvalete gitmek çok zor oluyordu. Hücreye konduktan biraz sonra istediğim ilaç gelmişti. Diğer arkadaşlar da hücrelerine indirilmişlerdi. Çok acıktığımı hissettim. O sırada nöbetçi de "yiyecek aldırmak isteyenler, para hazırlasın" diye birkaç kez seslendi. Nöbetçiden izin alarak Hasan'a seslendim ve "para lazım mı?" diye sordum. Hasan da "sen siparişi ver, ben öderim" dedi. Alınabilecek yiyecekler, ekmek, peynir, helva, yoğurt ve süt idi. Müstahdem tarafından dışarıdaki bakkaldan alınıyordu. Kısa bir süre sonra siparişler geldi. Ekmek taze, helva güzeldi ama yoğurt çok ekşiydi. Çok da susamıştım. Nöbetçiden izin alarak gittiğim tuvalete yoğurdu döktüm. Boşalan yoğurt kabını yıkadıktan sonra içine su doldurarak hücreye getirdim. Helva ve ekmek açlığıma rağmen pek iyi gitmiyordu. Anacığımın güzel yemekleri geliyordu gözümün önüne. Yemekler bir yana, hiç sevmeyip ağzıma bile koymadığım baklaya bile razıydım ama, evde yemek şartıyla.

Sahi, annemler haber almışlar mıydı acaba? Gerçi ev adresimi polislere vermiştim, evin aranacağını da biliyordum. Ne kötü bir sürpriz olacaktı onlar için. Onlara yaptığım iyi sürprizler o kadar azdı ki zaten. Öf be, hem annemler hem de kuru kuru helva ekmek gitmiyordu. Ben de bütün dikkatimi yemeye verdim.Suyun da yardımı ile zar zor bitirebildim. Yapacak bir işim kalmamıştı, hüreyi araştırmaya başladım ve yatağın altında küçük bir kitap buldum. Konusunu tam anımsamamakla beraber Türkiye'de sendikal çalışmalara ilişkin bir kitaptı. Bir de eski gazete bulunca oyalanacak bir şeyler çıkmıştı işte. Onlara dalıp bayağı zaman geçirmiştim. Bir süre bulunduğum ortamı bile unuttum. İnilti gibi bir ses beni gazetelerden ayırdı. Nöbetçi de benim gibi merak etmişti ve sesin kaynağını araştırmaya başlamıştı. "Nereden geli-

yor bu ses" diye bağırınca Hasan'ın sesi duyuldu. "Türkü söylüyorum" Öyle ya nasıl unutmuştum bunu. Hasan gür ve o ölçüde de –müzik zevki açısından– berbat bir sese sahipti. Üstelik de türkü söylemeye çok meraklıydı. Sık sık azarlanarak susturulmasına rağmen, yiğitçe direnir ve ilk fırsatta yine devam ederdi. Daha da kötü bir şey vardı. O da Hasan'ın özellikle Ruhi Su'nun söylenmesi teknik açıdan zor türkülerini seçmesiydi. İşte beni ve nöbetçiyi meraka sevkeden olay buydu. Nöbetçi "fazla bağırmadan söyle" dedi. Bu olay dikkatimi başka yöne çekmiş ve biraz gülüp rahatlamama neden olmuştu. Ama endişem dağılmamıştı. Ya gece vakti –hava kararmıştı– sorguya çağırılırsam ne diyecektim. Bir türlü mantıklı bir ifade kuramıyordum. Çünkü arkadaşlar ne diyeceklerdi? Ne yapmalı, ne yapmalı da bir görüşme imkânı yaratmalıydım.

Biraz sonra çıkan seslerden nöbetçi değiştirildiğini anlamıştık. Gece nöbetçileri görev almışlardı. Gelen nöbetçilerden biri "bugün yakalanan üç kişi, hücre numaralarınızı söyleyin" dedi. Söyledik, sıra ile mazgallar açıldı. Üçümüzde koridorun sağ tarafındaki hücrelerdeydik. Nöbetçi 35–40 yaşlarında bir insandı. İsimlerimizi, ne iş yaptığımızı, nereli olduğumuzu sordu. Mazgallarımızı açtığına göre ya sohbet edecek ya da bozuk atacaktı. Sohbeti seçti. Bizleri, ne yaptığımızı, neden yaptığımızı bilmek, tanımak istiyordu. Konu Türkiye'ye ve devrime geldi. Adamcağız nasıl lafazanlarla konuştuğunu bilmiyordu. Uzun süren bir tartışmadan sonra öne sürdüğü tüm tezleri çürüttük. Çünkü bilgi düzeyi sınırlıydı, kolay bir zafer kazanmıştık. O zamana değin bu konuşma kadar güzel geçen bir konuşma hatırlamıyordum. Önemli olan mazgalın açılması ve bir insanla konuşmaktı. Bu konuşma sırasında korkularımızı, endişelerimizi unutmuştuk. Ne güzel bir şeydi bu. Sanki şartların dışına çıkmıştık.

Nöbetçi konuşmanın kendisi için tehlikeli olabilecek düzeye geldiğini düşünerek kesti ve kendini anlatmaya başladı. Hukuk fakültesine devam ediyordu. Okul bitince görevden ayrılacak ve

memleketi olan bir Anadolu kasabasında avukatlık yapacaktı. Çocukları vardı, onların nafakasını çıkarabildimi yetecekti ona. Sohbetimiz sürerken büyük kapı çalındı, bunun üstüne nöbetçi hemen mazgallarımızı kapatıp, kapıya doğru gitti. Kapının açıldığını, içeri bir kişinin girdiğini, üstelik nöbetçinin isteksizliğine rağmen içeri girdiğini anladım. Biraz sonra yine mazgallar açıldı, nöbetçinin yanında üniformalı bir polis görüyorduk. Gayrettepe'ye geldiğimizden beri ilk defa üniformalı bir polis görüyorduk. O da konuşmaya başladı. Durumumuzun nasıl olduğunu sordu. Pol-Der'liydi. Bir süre konuştuk. O arada birer bardak çay geldi ve bize verdiler. Çay çok açıktı,buna rağmen ilgilenildiğimizin hatta belli ölçüde desteklendiğimizin göstergesiydi ve çok iyi gelmişti. Öyle hafiflemiş rahatlamıştım ki; can düşmanı kabul ettiğimiz insanlar arasında bize sempati duyanlar olması, mesleği açısından tehlikeye atılarak bizle ilgilenmesi çok büyük bir moral destekti. Aslında polis ne düşüncelerimizi ne de eylemlerimizi doğru bulmuyordu. CHP'li ve Ecevit'çiydi. Düşüncesi ancak sosyal demokrat çizgideydi. Belki o kadar bile değil. Ama toplum öyle bir hale gelmişti ki, devlet öylesine boşluktaydı ki insanlarımızdaki sahipsizlik duygusu, gelecek korkusu ve son derece hızla geçen toplumsal saflaşmanın verdiği şaşkınlıkla kendilerine en yakın gelen politik safa katılıyorlardı. Bu katılım çeşitli düzeylerde ama hızla gerçekleşiyordu. Öyle hale gelinmişti ki Emniyet örgütünde bile insanlar birbirlerinden nefret edecek düzeyde karşı örgütlenmelere gidebiliyorlardı. Ancak önlerine daha önemli bir sorun çıkıyordu, örgütlenmişlerdi ama bir sonraki adım ne olacaktı? İnsanlar pek net olmayan gerekçelerle bir araya geldiler mi, sonrasında ne yapacaklarını tartışma aşamasına gelmesi son derece normaldi. Hele 1970'lerin Türkiye'sinde birşeyler –hızla– gelişiyordu. Neler olduğunu anlayansa ya çok azdı ya da yoktu. Bu ortamın verdiği korku ile her toplumsal örgütlenme ittifaklar arıyor, neler olduğunu anlamaya çalışıyordu.

İlginç bir durum da şuydu: CHP kökenli halk tabakaları Ece-

vit'in devrimciliği ile bizim devrimciliğimizi özdeşleştiriyor ve bizi bir nevi Ecevit'in silahlı gücü olarak düşünüyorlardı. Özellikle Anadolu'da örgütler bu anlayıştan çok yararlandılar. Bir çok yerde, özellikle kasabalarda CHP'nin yerel örgütleri ile diğer örgütlerin neredeyse birbirlerine karışmalarının en önemli nedenlerinden biri de buydu. CHP içindeki kliklerin mücadelesinde de örgütler önemli bir destek ve dinamik bir güç haline gelmeye başlamıştı. Ayrıca MHP ve yan örgütlenmelerine karşı da CHP gençliğinin çok üstünde örgütlü bir güç olan terör örgütlerinin ağırlık koyabilecek yapıda oldukları ortaya çıkmıştı. Özetle Türkiye'de CHP–DP çatışmasındaki, kahvelerin, hatta mahallelerin ayrılması; muhalefet liderinin arabasının taşlanıp, linç edilmeye çalışılması düzeyine yükselen düşmanlık duygusu daha farklı biçimde ama daha üst düzeyde yeniden başlamıştı.

İşte devrimciliği, Ecevit'in nasıl gerçekleşeceği belli olmayan reformlarını asla aşmayacak olan bu polis –bence– saydığım gerekçeler nedeniyle bizi görmeye, tanımaya gelmişti. Bizler neyi savunuyorduk? Devrimcilik neydi? Beklentileri nasıl gerçekleşecekti? Bunları öğrenmeye gelmişti. Ama aramızdaki büyük ayrılık kısa zamanda ortaya çıkmıştı. O devrimcilerin okuyarak toplumda yer sahibi olmalarına seçim yoluyla iktidara gelerek reformlarla milletin durumunu düzeltmeleri gerektiğine inanıyordu. Bizse şiddet yoluyla devlet mekanizmalarını aşağıdan yukarıya parçalayarak, sonrada yukarıdan aşağıya yeniden kuracak ve proleterya diktatörlüğü aracılığıyla, sömürüyü ortadan kaldıracaktık. Kafası yatmıyordu bir türlü 'silahla bu iş olmaz' diyordu. Biz de "Başka türlü olmaz" diye diretince "komünizm olmadan gerçekleşemez miydi?" diye soruyordu. Çelişkiyi gideremeden konuşma bitti. Giderken "dişinizi sıkın" dedi. "Bir şey söylemezseniz, kurtulma ihtimaliniz artar". Gittikten sonra nöbetçi gelip mazgalları kapadı. Yine yalnızlık, yine tek başınalık başlamıştı. Bir süre yaptığımız konuşmayı düşündüm. Sonra yine yarın ne ifade vereceğim geldi aklıma. "Bu akşam yırttık" diye

düşündüm. Gene işin içinden çıkamayınca "yarın ola hayırola" deyip yattım. Battaniye yoktu, iki büyük posta çuvalı vardı. Birine ayaklarımı soktum, göğsüme kadar geldi, diğerini de üstüme örttüm. Ceketimi de yastık yapınca eksiğim kalmamıştı.

Sabaha kadar defalarca uyandım. Her uyanışımda aklıma ifade geliyordu. Sayılı zaman çabuk geçer sözüne uygun olarak sabah çok çabuk geldi. Saat olmadığı için ne zaman uyandığımı bilmiyordum. Nöbetçi polis yoklama yaptıktan sonra hepimizi tek tek tuvalete çıkardı. Tesadüfen Hasan'ın ardından tuvalete gittim. Ellerimi yıkarken girmekte olduğu tuvaleti işaret edip "Rezervuarın orada bir bez var, oraya kağıt koyup haberleşelim. Diren, sakın MLSP–B'den bahsetme" dedi. Ben de "Ortak ifade için ipuçlarını hemen yaz bırak" dedim. O sırada diğer gözaltına alınanlarla uğraşan nöbetçi geldiği için hemen tuvalete girdim. Gerçekten de rezervuara gelen boruyla duvar arasındaki boşlukta eski pis bir bez vardı. Tiksinerek bezi karıştırdım, içinde birşey yoktu. Nihayet sorunumuza çare bulunacaktı. Hücreye döndüğümde, kağıt kalem olmadığı aklıma geldi. Bütün hücreyi alt üst ettim, ama işe yarayacak birşey bulamadım.

Kahvaltıdan sonra (ekmek, yoğurt, su) isimlerimiz okundu. Hücre numaralarımızı söyleyip cevap verdik. Mazgal açıldı ve bir miktar teksir kağıdı ile kurşun kalem verildi. Şansım mı dönüyordu yoksa? İhtiyaç duyduğum şeyler kendiliğinden gelmişti. Bize verilen kağıtlara özgeçmişimizi ve yaptığımız eylemi yazacaktık. Kağıtları getiren "Pazartesi geldiğimde herşey yazılmış olacak" deyince iki gün için sorgudan kurtulduğumu düşündüm. ne iyi olurdu. Her ihtimale karşı hiç olmazsa özgeçmişimi yazayım dedim ve ağır ağır yazmaya başladım. İnsan o ortamda konsantre olamıyor. Biraz yazdıktan sonra canım sıkıldı ve yazmayı bıraktım. Kendime bir meşgale ararken bir inleme duydum. "Yine Hasan türkü söylüyor galiba" dedim. Ama onun sesine benzemiyordu. "Bu ses hiç yabancı gelmiyor ama nerden tanıyorum acaba?". Nöbetçi de sesi duymuştu ve hücrenin kapısını açıp inleyen

kişiyle konuşmaya başladı. Tuvalete gitmek için izin istiyordu. Ağır ağır konuşuyordu. Dur bakayım, bu Mete idi yahu. Demek o da yakalandı ha işe bak. İyi ama bizim yakalandığımızı biliyordu. Mümkün olduğunca bildiğimiz yerlerden uzak kalmalıydı. Nasıl yakalandı acaba? ve niye inliyordu? Yaralımıydı yoksa? Reha ne olmuştu? Öf be dertler kolkola girip yine saldırmaya başladı. Bir de Mete'nin ifadesi sorunu çıktı. Herşey karıştı. Bakalım nasıl ayıklayacağız?

Öğlen yemeği yine yoğurt, ekmek, helva, su ile geçti. Doğrusu ya bu menü Türkiye Halkları adına bile zor yutuluyor. Hiç olmazsa bir bardak çay olsa şöyle sıcak sıcak. Ne iyi giderdi ha. Belki bu akşam, gene şansımız yardım eder de başka bir Pol–Der'li daha geliverir, birer çay daha. Olur mu olur. Ben çay düşüncesine dalmışken, Hasan'ın sesi duyuldu. Nöbetçi "Ne istiyorsun?" deyince "Abi tuvalete gidebilir miyim? yemek yedik, elimizi ağzımızı yıkayalım" dedi. Nöbetçi "başka tuvalete gitmek isteyen var mı?" diye seslenince hemen ben de seslendim. Once Hasan gitti o çıkınca tuvalete ben girdim ve hemen bezi aradım. Bez rezervuarın üstüne konmuştu. Hemen aldım, içindeki kağıtta; "Mete de yakalanmış. Herşey değişti. Beni tanıdığını, diğerleriyle de seni benim tanıştırdığımı ama bir örgüte üye olmadığını sadece kitap okumak ve ideolojik olarak gelişmek için beraber olduğumuzu söyle. MLSP–B'den bahsetme" deniyordu. Elimi yüzümü yıkadıktan sonra hücreme döndüm ve kağıdı tekrar okuyarak yırttım. Şimdi bir çok şey kolaylaşmıştı. Hasan'ı nasıl tanıdığımı, devrimci çalışmalara ne zaman başladığımı, aslında çok alt düzey sempatizan olduğumu ve bütün her yerde gençlerin bu tür tartışmalar yaptığını, benim yabancı kaldığımı, bu nedenle ideolojik düzeyimi yükseltmek istediğimi, Süleyman, Mete ve Reha ile olan ilişkimdeki amacın yalnızca bu olduğunu ve hiçbir örgütle bağım olmadığını söyleyecektim. Bunları uzun uzun anlatacak, anlatırken de pişman olmuş izlenimini vermeye çalışacaktım.

İfademi defalarca gözden geçirdim ve polisin sorabileceğini

sandığım soruları da düşünerek elden geldiğince mükemmel bir hale getirdim. Günün geri kalan kısmını hep bu işle geçirdim. Yatmaya hazırlanırken dersimi iyice çalışmış olduğuma emindim.

İnsan, o koşullarda bir türlü rahat uyuyamıyor. Aslında uyku söz konusu oldu mu öyle rahat yerler arayan bir insan değilimdir ve eğer biraz uykum varsa, her ortamda uyurum. Ama hücrede geçen günlerimde, deliksiz uyuduğum bir günü hatırlamıyorum. Bütün gün o kadar değişik şeyler geçiyordu ki aklımdan. İfade olayının dışında belirli bir konuya konsantre olabilmek çok zor. Herşey öylesine karışık ki, kendinizin düşlediğiniz insan olmadığını hele romanlardaki kahraman olmadığınızın farkına varıyorsunuz. Farkına varıyorsunuz ama, en zor iş bunu kendinize itiraf etmeniz. Bu cesareti gösterebilecek insan öylesine az ki. Kendinin ne olduğunu bilip kabullenen ve bir sürü anlamsız, gereksiz acılara katlanmaktansa bazı soyut hayallerini yıkmayı yeğleyen çok az insan tanıdım. Özellikle terörizme bulaşanlar da bu yanlışlık –kendini realist değerlendirmeme– daha da yoğun oluyor. Bir yandan toplumun verdiği değerler, gençlik gururu diyebileceğimiz duygu, o an üyesi olduğu topluluktan dışlanırsa yaşayamama korkusu ve terörizmde atılan adımın geriye alınamayacak –hukuki karşılığı açısından– olması bu yanlışlığı çoğu kez bile sürdürmeye yol açıyor. Bir de 1970'li yılların kaynayan, hızla bir yerlere giden, toplumda hemen her kesimin politize olduğu Türkiye'yi ekleyin ve bir çok genç insanımızın inanmadığı bir şeyin ardından –kendini korkunç bir baskı altına alarak– gitmesinin temel nedenlerini görün.

Aslında ben de inandığım –inanmak için kendimi zorladığım– şeylerin yılmaz savunuculuğunu yapamayacağımı anlamıştım. Sorun korku değildi, güçlüklerden yılmak değildi. Sorun çoğu kez kendini bile ikna edemediğin bir düşünce adına çıktığın yolda, hep birşeylerin eksikliğini hissetmekti. Bir türlü yaşamdan gerçekten beklediklerinle, olması için çaba gösterdiğin şeyler arasındaki çelişkiyi yenememekti. Ama insanoğlunun işine gelmeyeni

doğruda olsa reddetme içgüdüsü yok muydu? Büyük yanlışlarla kurduğun sırça köşklerini, gerçeklere karşı, aklına, duygularına karşı bile koruyan savunma mekanizması yok muydu?

Örgüt korkusunu, can güvenliği, tecrit edilme korkularını da unutmamak gerekir. Ama böylesine somut nedenleri bile çeşitli biçimlerle kamufle etmeye çalışan o kadar çok insan gördüm ki. Acaba benim de bir çok şeyi hayal–meyal de olsa farketmeme rağmen olayı sürdürüp, boğazıma kadar belaya batmamın asıl nedeni bu gerçekler miydi? Bunu çok düşünmüşümdür. Açık söylemek gerekirse bunlardan daha fazla, aradığım ilişkiler olarak çok değer verdiğim çevreden kopup yalnız kalma korkusuydu. Ama olayı böylesine kesin yorumlarla değerlendirmek de doğru değil. Çünkü olayın bir de ideolojik yönü var. Gerçi insanların hayallerine özlemlerine ülkenin şartlarına göre – cevap verebilen ideolojik yapı herşeyin içine öylesine sızıp etkiliyor ki. Herhangi bir olayın, olgunun çok kısa bir sürede kendi olmaktan çıkıp, ideolojiye göre biçim değiştirdiğini görüyorsunuz. Herşeyin üstü bir anda ideoloji ile kaplanıyor. Zaten herşey öylesine karmaşık ki tutturabildiğiniz, tutunabileceğiniz tek şey etrafınızda olup bitenleri nasıl yorumladığımız oluyor. Yorum da ne yorum ama. Çoğu kez ölçünün kaçtığını farkediyor insan. Çünkü koca bir dünyayı birkaç sözcükle, kuralla açıklayabiliyorsunuz. Eskimonun baş ağrısından tutun da Amerikan zencisinin nasırına kadar her sorunun nedeni ve çözümü açıktır sizin için. Açık olmayan şey kendinizle olan mücadelenizdir.

Sözünü –çok kısa– ettiğim bu etkenler çeşitli biçimler alarak beyninizi miting alanına çeviriyor. Herkes ayrı slogan atıyor, herşey birbirine karışıyor. İşte benim kafamda aynen böyleydi. Aslında işime de geliyordu bu karışıklık. Çünkü sloganların altını kazıyınca karşıma hiç de hoşlanmayacağım gerçekler çıkacaktı. Kaçmak ve iş kendiliğinden nasıl yürüyorsa öyle yürütmek en kolayıydı. Ben de öyle yaptım.

Bu satırları okuyan bazı insanların neler dediğini duyar gibi

oluyorum. "Herif, resmen küçük burjuva. Devrimin yükselme döneminde küçük burjuva bunalımlarına çözüm bulmak için örgüte katılmış, en ufak güçlükte iflas edip yılgınlığa düşmüş. Ne olacağı baştan belliymiş ya da "bir teröristin varacağı nokta budur. Küçük burjuva ideolojisi başka bir yere çıkmaz. Gerçek bir M–L örgütte bulunsaydı ya daha önceden elenir ya da kendini aşardı vs." Büyük bir bilgiçlikle herkes olaya kendi açısından bakacak ve değerlendirip fetvalar verecek, bazıları da "ben de poliste başarılı değildim ama hiç olmazsa onun gibi ihanete vardırmadım. En azından Demokratım (ne demekse)" Ya da "hiç olmazsa, mahkemede ifademi değiştirdim, insanları yakmadım" diyecek ve benim ne kadar kötü olduğuma bakıp, kendi yaptıklarına teselli bulacak.

Neyse, yine hücremize dönelim.

Bir avantajım da 'katı' görünmememdi. 'Kader kurbanı' görünüşüm polislerin halime acımalarını sağladı. Gerçi hepimize acıyorlardı ama dediğim gibi ideolojik bir katılık içinde görünmemem onları daha da etkilemişti. En iyi davranılan bendim.

Gözaltına alınışımızın onikinci gününde yukarı alındım. Odada bir sandalyeye oturtuldum ve çay ısmarlandı. Çayı içerken bir polis:

– Bugün şoförü bağladığınız yere gidip tatbikat yapacağız. Yer gösterme zaptı tutulacak. Sonra da mahkemeye sevkedilip, cezaevine gideceksin. Yazık oldu sana. Ama üzülme, bu işlere karışmazsan bir af filan çıkar, yırtarsın, burası Türkiye, ümidini kesme. Şimdi ifadeni alacağım.

Doğrusu dersime iyi çalışmıştım. Ozetle geçmişimi, Marksist düşünceye yönelişimi, Hasan'la tanışmamı anlattım. İfademe göre "Devrimci düşünceye sempatim vardı ama bir örgüte girmeyi düşünmüyordum. Hasan'la kitap okumak tartışmak ve bilgimi arttırmak için buluşmuştum. O da beni diğerleriyle tanıştırmıştı. MLSP–B'yi bilmiyordum. Hasan da bilmiyordu, yani bana öyle söylemişti. İlerde belki ilişkiye geçebiliriz demişti. Araba

gaspından haberim yoktu. Ben sadece silahların gömüleceğini biliyordum. Süleyman şoföre silah çekince, çaresiz dediklerini yapmak zorunda kalmıştım. Bu arada Hasan tarafından atışa götürülmüş ve beş mermi atmıştım. Bütün bildiğim buydu".

İfade gayet güzel yerine oturmuştu, bu yükü atmanın rahatlığı ve şubeden kurtulmanın sevincini yaşarken polisin sorduğu bir soru herşeyi altüst ediverdi.

– Pişman mısın?– demişti polis.

Resmen apışıp kaldım, eğer pişmanım desem devrimci camia beni topa koyardı. Sonra örgüt ne diyecekti? Bu örgüt için çok kötü bir propaganda malzemesi olacaktı. Aksini söylemek de ifademin mantığına, kurgusuna aykırı düşüyordu. Ben tereddüt edince polis bir daha sordu. Ya#ım yamalak 'Hayır' gibi bir şey dedim ama, polis:

– Değil misin, o zaman seni yeniden sorguya çekmek gerek... der demez;

– Pişmanım abi... diye zor yetiştim.

Polis kendi kurduğu cümlelerle pişmanlığımı belirttikten sonra ifademi okuyup imzaladım.

İmzalamaz olaymışım, bu sözcük dönüp dönüp ayağıma dolandı. Kendi arkadaşlarımızdan bir eleştiri gelmedi, çünkü olayın akışını, mantığını biliyorlardı. Ama diğer örgütlerin 'anlı şanlı proleter devrimcileri' beni sık sık dillerine dolamışlardı. Sonradan yaptığım araştırmalarda beni eleştiren yiğitlerin önce, ya da sonra ne kadar çok bilgi verdiklerini gördüm. Şu anda aramızdaki tek fark benim mahkemede de aynı şeyleri tekrarlamamdır. Ama onlar halâ devrimci, bense karşı devrimciyim. Ne tatlı bir çelişki değil mi?

Hazır söz açılmışken her şeyi anlatıp,kendi kurduğu örgütü eleverdiği halde bugün halâ 'devrimci lider' olan bir kişiden bahsedeyim. Erdoğan Tatlav, biz 1976'da yakalandığımızda öğrenci çevresinin tanınmış bir simasıydı. O zamanlar, bugün DEV–YOL diye anılan örgütün ilk nüvesi olan İYÖKD (İstanbul Yüksek

Öğrenim Kültür Derneği) kuyruğuna takılmıştı. Bizle, bu örgüt arasında ideolojik ayrılık vardı. Bu nedenle benim ifadelerimi avukattan almış, gittiği her yerde benim ve örgüt hakkında ileri–geri konuşmuştu. Bir kaç yıl sonra ise grubuyla örgütümüze katılmıştı. Fakat aradıklarını bulamayınca örgütle çelişkileri çıkmış sonuçta aynı gruptan Hüseyin Şakül MLSP–B tarafından öldürülmüş, Erdoğan Tatlav ise atılmıştı. Çayan Sempatizanları adında yeni bir örgüt kurup bir kaç eylem yapmış 1981'de yakalanmış ne biliyorsa her şeyi anlatmıştı. Cezaevinde de yaptıkları anlaşılmasın diye iddianamenin kendisiyle ilgili sayfalarını "gizlilik gerekçesiyle" örgütü üyelerince okunmasını yasaklamış ve duyduğuma göre sonradan bu sayfaları yırtmıştı. Aslında bu yöntemi pek çok örgüt lideri aynı amaçla kullanmıştı. Bir tatlı çelişki daha. Ne kadar ilginç değil mi?

Hayır, aslında hiç ilginç değil. Kolay dönemlerin uzlaşmaz, keskin ve en ufak insanca zaafı bile kabullenemeyen insanları şartlar güçleştiğinde ilk çözülenler oluyordu. Bunu defalarca gördüm. O nedenle hiç ilginç değil bu çelişki. Belki binlerce defa yaşandı bu olay.

Bazı ayrıntılar insanı aldatabiliyor. Nasıl olur da bu kadar kolay çözülen insanlar, böylesi cesaret gerektiren eylemlere girebiliyor? denebilir. Bu tip insanlar korkularını bastırıp –aslında cesaretlerini kanıtlamak için– bazı keskin, sert eylemlerde bulunabilirler. Böylece kendilerine ve çevrelerine kararlılık, cesaret gösterisi yaparlar. Ama bu göstermelik cesaret yakalanana kadar sürer ve çok büyük bir çoğunlukla (% 95– % 99) orada biter. Yeniden daha kolay dönemlere kadar tabiiki. Sonra yeniden devrimci olunulur, bu, zamanında yaptıklarının unutulmasını sağlar. Bir de herkesin aynı dertten muzdarip olduğunu katarsanız, herkes –bir arada bulunanlar– birbirini affeder. Bu sözsüz, konuşulmamış bir anlaşmadır. Lenin'in dediği gibi "Aynılar, aynı yerde".

Sonra da –tüm bunlara rağmen– içinden çıkılması çok zor bir kısır döngü başlar ki, kendine ve çevresine karşı mazoşizmin, üç

kağıtçılığın ve insanca duyguların alabildiğine içiçe geçtiği bir yaşamdır bu.

HÜCREDE EV YEMEĞİ

Toplumumuzda nedense acı çekmek eskiden beri yüceltilen, özendirilen bir olay olagelmiştir. Çektiği acılar derecesinde saygı ve anlayış görmek özlemi çok sık rastlanır. Bizler 1970'li yılların gençleri de,toplumdan aldığımız bu özelliği kullanmayı pek seviyorduk. Dünyada sevinilecek hiç bir şey yokmuş gibi herkes olumsuzlukları diline dolar olmuştu. Hele bir de devrimciyse. Aman efendim tadına doyulmaz. Devrimcinin acı çekmesi de pek asil bir hava yaratır yani. Mesela Proleter Devrimci olabilme yolunda çekilen sıkıntılar pek güzel bir konuşma konusu olurdu. Eğer şu ya da bu nedenle polise düşmüş olan varsa onların saygınlığı daha da büyük olurdu. Bir gece bile Emniyet'te kalmış olsalar, bu bir gece pehlivan tefrikası gibi uzatıla uzatıla, süslene süslene anlatılırdı. Duyan da Gestapo zindanlarında yıllarca kalmış, sanmalıydı.

Neredeyse işin en önemli kısmını unutuyordum. Çektiğiniz acıları anlatırken yüz ciddi, hafif acılı ama olgun bir anlam taşımalı, anlatımda da şöyle bir incelik olmalı; Olay son derece önemsiz gibi gösterilip polisin aptallığı ve vahşeti karşısındaki yiğidin sertliği ve mertliğini ön plana –çaktırmadan, alçak gönüllü– çıkararak küçük esprilerle süslenmeliydi. Çok seyrek olarak hafif tebessüm edilecek ama gülmek yok. En önemlisi de bu olayların yaşamınızda olağan olduğu, çok daha zorlarının bile doğal olduğu havasının mutlaka verilmesi gerekir.

Böyle bir olay yaşamamışsanız bile hiç önemi yok. Bir başkasından duyduğunuzu kendiniz yaşamış gibi anlatabilirsiniz. Eğer yaşadığınız olay gerçekten önemsizse, biraz katkıda bulunabilirsiniz. Ya da başkasının yaşadığı olayı, yine ballandırarak o kişi bir yakınınız gibi kendinize pay çıkarabilirsiniz. Hiçbirisi olmadı mı, cesaretinizi kırmayın, kolayı var. Doğudaki insanlarımızın ezilmişliğinden bahsedin. Yani olsun da acılı bir şeyler olsun. Acı

çekmemiş adam da adam mıdır canım?

Şaka gibi geliyor değil mi, ya da eski arkadaşlarıma çamur atıyormuşum gibi. Değil, söylediklerimin çok az sayıda insanın dışındaki çoğunluk için geçerli olduğunu, yaşadığım olayları anlattıkça göreceksiniz.

TOPTAŞI CEZAEVİNE GİDİŞ

İfademin alınmasından sonra yeniden aşağı indirildim ve eşyalarımı toplamaya başladım. Büyük bir ferahlama duyuyordum. Bu hücreden, gece gündüz tepemde yanan ampulden, o berbat gözbağından, en önemlisi de yalnızlıktan kurtulacaktım.

Gideceğim yerde devrimciler ve bizim örgütten Fehmi vardı. Yeniden aynı dili konuşup, aynı şeyleri hissettiğim insanlarla beraber olmayı, serbestçe konuşabilmeyi ne kadar çok özlemişim. Tek başıma bir eksiklik, bir güçsüzlük hissediyordum. Onlarla beraber olunca kendimi toparlayıp, bu şoku atlatabilirdim.

Bir süre sonra hepimiz hücrelerimizden çıkarıldık, eşyalarımız arandı. Sonra yakalandığımız gün üstümüzden alınan ayakkabı bağı,kemer, para, anahtar vs. gibi şeyleri teslim aldık. Birbirimize kelepçelenmiş olarak dışarı çıkarıldık. Güneşli bir sonbahar günüydü. Onüç gün boyunca bir hücrede kapalı kaldıktan sonra dışarıdaki dünyayı görmek, temiz havayı solumak anlatılır gibi değildi. İyice hafiflemiş ve keyiflenmiştim. Tam da Nazım'ın dediği gibi. Çenemiz açılmıştı. Polislerle ve kendi aramızda şakalaşıyor ve gülüşüyorduk. Bir minibüse bindirildik. Katıldığımız eylemlerin geçtiği yerleri, eylem içindeki rolümüz ve eylemin nasıl geliştiğini, olay yerinde polise gösterecektik. Yani resmi adıyla YER GÖSTERME ZAPTI için gidiyorduk.

O kadar günden sonra yeniden bir araya gelmenin, hücrelerden kurtulmanın sevincini yaşıyorduk. Bu kadar keyifli anlar yaşadığımı çok az hatırlıyorum. Şu an yazarken bile aynı duyguları bütün canlılığıyla yaşıyorum sanki.

Önce Koca Mustafa Paşa semtine gittik.Tekel deposu önünde

tatbikat yapıldı. Resimler çekildi, Ardından Kurtuluş İş Bankası'na geldik. Bu banka şubesi Mete, Reha, Süleyman tarafından soyulmuştu. Soygun sırasında onbeş–onaltı yaşlarında bir çocuk ölmüş, birkaç kişi de ağır yaralanmıştı. Mete bu olayın ağırlığını hep yaşadı. Kurtuluş'a geldiğimizde bütün neşesi kaçmıştı.

Minibüste iken bir telsiz konuşması ile benim mahkemeye sevk emrim geldi. Diğerleri daha kalacaklardı. Hepimizin neşesi kaçmıştı. Ben kurtuluyordum ama arkadaşlarımdan ayrılıyordum. Onları ne kadar tutacaklardı acaba? Bu sırada beyaz bir Renault–12 otomobil geldi. Arkadaşlarla vedalaştım ve Renault'a geçtim.

Beni teslim alanlar kelepçeyi daha sıkı vurdular. Onlara teslim edilmiştim, herhangi bir riske girmek istemiyorlardı. Hiç konuşmadan etrafa bakıyordum. İçimde bir daha hiç göremiyecekmişim gibi bir duygu vardı. Tam Boğaz Köprüsü'ne geldiğimizde, önde oturan polis "Şemsi son defa bak, bir daha güneş yüzü göremiyeceksin" demez mi! Birden yoğun bir karamsarlık kapladı. Acaba gittiğim yerde de hücreye mi atılacaktım? Tecrit mi edilecektim? Bunları düşüne düşüne, o zaman DMG Savcılığının bulunduğu Üsküdar Adliyesi'ne geldik.

Arabadan indirildim, polisler oldukça dikkatli davranıyorlardı. Merdiven çıktık ve büyük bir koridorda beklemeye başladık. Bir bankta otururken yanımıza bir kaç polis daha geldi. Bir tanesi bizi "yer gösterme"ye götüren gruptandı. Neşeli, babacan bir insandı. Trakyalı idi. Yanıma oturup "Üzülme hemşerim, savcıya olayları olduğu gibi anlatıp pişman olduğunu söylersen cezan çok hafifler". Böyle anlarda sözle bile olsa insan destek gördüğü kişiye karşı –istemese bile– bir sıcaklık, bir minnet hissi duyuyor. Üstelik önerdiğinde başka türlü davranamazdım. Çünkü başka bir yol düşünemiyordum.

Biraz sonra DGM savcısının odasına alındım. Odada bir de sekreter vardı. Polis kelepçelerimi çözdükten sonra odada beklemeye başladı. Savcı "dışarı çık, orada bekle" diye biraz sertçe uyarınca, istemeden dışarı çıkmak zorunda kaldı. İfadem de yazılı

olanların doğru olduğunu söyledim. Yine de yeni baştan tekrar ettirdi. İfademi tekrarlarken ilginç bir olay oldu. Hasan'la beraber atış yaptığımızı ve beş mermi attığımı söyledim. Savcı büyük bir ciddiyetle "yaz kızım" dedi. "Beş mermi atarak askeri eğitimini tamamlamıştır". Beş mermi ile tamamlanan askeri eğitim o zamanlar çok komik gelmişti bana. Bunu arkadaşlarıma anlatmış ve savcıyla gıyabında epey dalga gçmiştik. Savcıyı askeri konularda bir cahil olarak görüyorduk. Önemli bir şey yakalamış gibi üstüne vura vura yazdırmıştı. Çok sonradan bu saptamanın mantığını anladım. Biz her yönüyle yetersiz de olsa eğitim yapmış, hazırlıklı bir gruptuk ve dolayısıyla yaptıklarımız bilinçli ve plânlıydı. Dört dörtlük 'devlet yıkma amacıyla örgütlenme' tanımına uygunduk.

Bir de o zaman ilk defa karşılaştığım, daha sonradan –1981'de itiraz ettikten sonra– sık sık karşılaştığım bir olayı yaşadım. İfadem bitmişti, savcı 'pişman mısın?' deyince, çaresiz 'evet' dedim. O ana kadar savcı suçlu ilişkisindeki resmiyetin dışına çıkmayan savcı, o andan sonra adeta azarlar gibi kısa bir nutuk attı:

– Siz kendinizi ne sanıyorsunuz, devletin koca bir ordusu, bir sürü polisi var. Halk da size karşı. Nasıl olur da böyle bir işe kalkışırsınız v.s. türünden bana sıkıcı gelen bir konuşmaydı. Nedense insanlar bu konuda üstüme gelip ne kadar yanlış yaptığımı anlatmaya pek meraklı oluyorlar. Beni ve aynı durumdaki insanları pek sıkan bir konuşma oluyor. Bugün bulunduğumuz yer zaten bu yanlışlıkları en iyi şekilde kanıtlamıyor mu? İşin diğer bir ilginç yanı bu tür konuşmaların, düşüncelerinde ve eylemlerinde direnenlere değil de bizlere yöneltilmesiydi. Herhalde kolay olduğu için.

Neyse, savcının yanından çıkıp, Nöbetçi Mahkeme'ye çıktım. Orada da ifademi tekrarlayıp çıktım. Tutuklanmıştım. Şimdi doğru cezaevine gidecektim. Aklımdaki tek şey de buydu zaten, biran önce cezaevine kapağı atmak. Başıma gelenlerden çok bu dünya yabancı geliyordu, onca çeşitli yaşamın içinde yalnızlık hissediyordum. Ancak kendim gibi insanlar arasında rahatlayabilecektim.

Mahkemeden dışarı çıktığımızda, Trakyalı polis kelepçeyi vururken salonun diğer ucunda babamı gördüm. Yüzü sapsarıydı ve ne kadar acı çektiği gözlerinden okunuyordu. O an herşeyi unuttum. Herşeyi. Aklımdaki tek şey babamın üzüntüsüydü.Trakyalı polis babamla konuşmama izin verdi. Babam, 'nasılsın oğlum' diyebildi. Ben de çok şey söylemek istememe rağmen yalnızca 'iyiyim, merak etme' gibisinden bir şeyler söyledim. Halbuki neler geçiyordu içimden. 'Seni bu kadar üzmeye hakkım yoktu. Ne olur beni affet. Seni çok seviyorum.' demek geçiyordu içimden ama diyemedim. Keşke deseydim.

Kocaman bir demir kapı ve sağ kanadında bir insan başı kadar bir mazgal. Kapının hemen yanında bir jandarma erinin içinde durduğu kulübe vardı. Mazgal açıldı, gerekli belgeler gardiyana verilince kapı açıldı. Kapıdan içeri girdik. Solda küçük bir oda, karşıda ikinci demir kapı, sağda ise bir kapı boşluğu vardı. İri yarı, uzun boylu başgardiyan kağıtlara bir göz attı ve polise 'sağcı mı, solcu mu?' diye sordu. Polis 'solcu' deyince, 'hep bunları yakalıyorsunuz, öbürlerini de yakalasanıza' dedi gülerek. Polis birden kızardı 'onları da yakalıyoruz' diye homurdandı.

Gerekli işlem bitince sıra kelepçeye geldi. Geldi ama sağ bileğimdeki kelepçe sıkıştı, bir türlü açılmaz. Anahtar da kırıldı mı? Bu arada kelepçe iyice sıkıştı. Jandarmaların getirdiği anahtar da uymadı. Sonunda şoför arabayı alıp anahtar aramaya gitti. Yarım saat kadar bekledik. Bileğim mosmor olmuştu ve çok acıyordu. Nihayet polis geldi ve kıvranmama son verdi.

Polisler gider gitmez, iç kapıdaki mazgal açıldı ve bir baş gözüktü. "Hoş geldin Şemsi" dedi. Ardından iç kapı açıldı ve içeri alındım. Artık cezaevindeydim. O kadar merak ettiğim, toplumumuzda içinde yatanlara sosyal bir statü, üstünlük kazandıran cezaevinde. 1970'li yıllarda bir silah yakalatanların, ya da daha küçük suçlardan girenlere kazandırdığı ün ile bir çok örgüt lideri çıkaran cezaevinde. İçerdekilerin her sözünün doğru kabul edildiği cezaevinde. Bir örnek vereyim.

Biz oldukça neşeli bir gruptuk, diğerleri gibi yapay bir ciddiyetten uzak duruyor ve her konuyu –gerekirse– gırgıra alıyorduk. Bir gün ziyarete çağrıldığımızda yine böyle bir gırgırı koyultmuştuk ki ismimiz okundu. Ziyaret yerinde 1981'de ölen Tamer Arda vardı.Kısa bir hoşbeşten sonra size bir şey soracağım dedi. Ziyarete ben ve Fehmi çıkmıştık. 'Sor bakalım' dedik.

– Kürtler ulus mu, uluslaşma sürecinde halk mıdır? Bu konu o dönemde pek yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmıştı. Herkes bu konuda kitaplar okuyor, birşeyler söylüyordu. Anlaşılan, Tamer içerdekilerden fetva istiyordu. Bizse halâ gırgırın etkisindeydik ve ben o hızla gayet ciddi olarak:

– Kürtler ne ulustur, ne de halk onlar sadece kabilelerden oluşmuş topluluktur.Aynı Kızılderililer gibi. Meselâ Amerika'da Komançiler var burada da Kırmançiler... dedim ve bu mimval üzere "bilimsel" açıklamama devam ettim. Fehmi de sinyali almış ve o da gayet ciddi beni desteklemişti. Aslında amacımız gırgır yapmaktı ve Tamer'i işletmiştik. Yoksa konu hakkında yeterli bilgimiz olmadığı gibi örgüt adına açıklama yapma hakkımız da yoktu.

Bir süre sonra dışardan sıkı bir eleştiri geldi. Fehmi ve ben iyice fırçalandık. Ne oluyor? derken durum anlaşıldı. Tamer söylediklerimizi ciddiye almış ve dernek tartışmalarında kullanmıştı. Sonra bu parlak ve bilimsel düşüncenin bizden çıktığını öğrenenler de olayı ciddiye alıp bizi eleştirmişlerdi. Durumu açıklayınca herşey ortaya çıktı. O dönemde cezaevinde bulunanların, etkisini anlama açısından traji–komik bir örnektir.

Beni içeri alan arkadaş.

– Ben, Fehmi İlhan. İYÖD davasındanım. Geçmiş olsun. Fehmi Gökçek haber gönderdi, kimseye hiç bir şey söylemiyecekmişsin... dedi.

– Fehmi'nin koğuşuna gidebilir miyim?

– Aynı koğuşta kalıyoruz, birazdan gideriz... dedi.

13 gün kapalı kaldıktan sonra cezaevinde bile olsa hareket ser-

bestisi ve açık hava olumlu etki yapmıştı. Fehmi örgüt üyelerinin kaldığı koğuşun başkanı ve tüm koğuşların sayımını yapıyordu. Ağırbaşlı, kendine güvenen bir havası vardı. İçerdeki baş gardiyan odasında biraz oturduk. Gardiyanların yaklaşımı oldukça sıcak ve samimiydi. 'İşkence gördün mü, kaç gün kaldın?' gibi sorular sordular. Oldukça cesaret verici bir ortamdı kısacası.

Biraz sonra kalktık ve bir gardiyanla beraber koğuşa doğru yollandık.Bir kapıdan sonra büyük bir bahçeye çıktık. Bahçe dikdörtgen biçimindeydi ve kapı dikdörtgenin iki kenarının çakışma noktasındaydı. Tam çaprazındaki köşede bir merdiven vardı. Doğrudan merdivene çıktık. Üç basamak çıktıktan sonra, basamaklar sağa yöneldi. Takriben 15–20 basamak vardı. Bitiminde bir kapı, hemen solunda diğer bir kapı vardı.

Gardiyan sağdaki kapıyı açarken, kapıdaki mazgalda oldukça esmertenli ve bembeyaz dişli bir baş gözüktü. Kapı açıldı. İçeri girerken aynı kişi sarıldı ve öpüştük. "Ben Fehmi, kimseye örgütle ilgili bir şey söyleme" dedi. Bir sürü insanın "geçmiş olsun"larını cevaplandırarak içeri girdik. Koğuş oldukça büyük ve uzundu.Dikdörtgen şeklindeki koğuşun, iç kapısından girince, hemen kapının solundan, dikdörtgenin kısa kenarından duvara dayalı üç adet, her biri iki katlı tahta ranzalar vardı. Yine iki uzun kenara bitişik iki sıra tahta ranzalar yer alıyordu. Ranzalar koğuşun sonundaki duvara kadar devam ediyordu. Ortada kapıları ranzalara dönük iki gözlü dolaplar vardı. Fehmi, kapının hemen solunda ranzanın üst katındaki yatağı gösterip –Bu yatak senin– Eşyalarını koy, sonra yıkanırsın. Bit, pire filan olabilir. Temiz çamaşırın var mı? yoksa benimkilerden vereyim– dedi.

Çamaşırlarım vardı da nerede yıkanacaktım? Koğuşta banyo olabilecek bir yer görememiştim. Az sonra üç kabinli küçük tuvaletin banyo olarak kullanıldığını öğrendim. Nereden geldiğini görmediğim bir teneke (yağ tenekesi) sıcak su tuvalete konmuştu. Yıkandıktan sonra kurulanıp, çamaşırlarımı ve elbiselerimi giydim.

Tuvaletten çıkıp yatağımın olduğu yere gidene kadar bir çok kişinin daha "geçmiş olsun" dileklerini kabul ettim. Tam ranzadan yukarı tırmanırken, duvardaki resimler gözüme çarptı. Deniz Gezmiş'in, Mahir Çayan'ın, İbrahim Kaypakkaya'nın büyük posterleri yapışıktı. Hapishane duvarlarından çok dernek duvarlarına benziyordu. Ne biçim işti bu böyle, devlet, cezalandırmak için hapse atıyordu. Hapsolunan yerlerin duvarları ise her türden afişlerle doluydu. Fehmi'ye düşüncemi sordum.

Cezaevi devrimcilerin elinde, bir süre çok sıkıntı çekmişler ama sonunda herşeyi denetim altına almışlar. Şu anda çok rahat, ne istersek yapabiliyoruz, dedi.

Çok güzel ama kitap alınmıyor mu içeriye deyince? "Şu ortadaki dolapların hepsi kitap dolu. Yarın kitap listesine bakar istediğin kitapları alırsın. Birazdan yemek yiyeceğiz. Burada bir sürü meraklı var, hangi gruptan olduğunu soracaklardır. Diğer arkadaşlar gelinceye kadar hiç birşey söylemeyelim" diye cevapladı.

Bulunduğumuz yerden bütün koğuş görülüyordu. Fehmi, koğuşta bulunanları tanıtmaya başladı. Kapının yanındaki ranzalarda İYÖD davasından yargılananlar yatıyordu, onların altında TKP/ML TİKKO'dan ayrılan küçük bir grup kalıyordu.Bizim sol tarafımızda PDA (Aydınlıkçılar) yer alıyordu. Altımızda TKP/ML TİKKO'dan birkaç kişi kalıyordu. Karşı sıradaki ranzaların alt ve üst sırasında "Halkın Sülalesi" adı verilen üç siyaset (Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu) kalıyordu. O sırada bu üç siyaset ittifak halindeydiler ve birçok konuda ortak davranıyorlardı. Bu ittifaka takılan diğer bir isim de "Üçlü Blok" idi.

Bunlar yataklar üstünde üçlü beşli gruplar oluştururlar ve harıl harıl çalışırlardı. Teyplerden birşeyler dinliyorlar ve bunları daktilo ile çoğaltıyorlardı. Bizim alt katımızda yatanlar da aynı faaliyet içindeydiler.Koğuş bir anda teypten gelen sesler ve daktilo şakırtıları ile teyp bandını dinleyip deşifre eden ve yüksek sesle söyleyenlerin sesleri ile doluvermişti.

– Bu da ne böyle ne yapıyor bunlar?

– Onlar politbüro... dedi Fehmi gülerek.

Birşey anlamadan suratına bakınca açıkladı. Üçlü Blok ve altımızdaki 8–10 kişilik örgüt hergün birkaç defa Tiran ve Pekin radyolarını dinliyorlar ve banta alıyorlardı. Sonra birer kişi bu bantları deşifre ediyor, birer kişi de daktiloda çoğaltıyordu. Yapılan iş buydu ama öylesine ciddi bir hava vardı ki, Fehmi'nin politbüro benzetmesi boşuna değildi. Sonradan kendime çok kereler sormuşumdur. Neye bu işi iki kişi yapıp çoğalttıkları nüshaları diğerlerine vermiyorlar diye. Cevabı çok geçmeden aldım ve o zaman bu işi yaparken gösterdikleri coşku ve vecd halinin sırrı da çözülmüş oldu.

Bu anlı sanlı siyasetlerden ÇKP yanlısı olanlar (MAO'cu denilenler bu işi yapıyorlardı. ÇKP'nin her söylediğini aynen tekrarlıyorlar ve bazı ufak tefek değişikliklerle Türkiye'ye uygulamaya çalışıyorlardı. Ancak öylesine derme çatma bir fikir dünyaları (ideolojileri) vardı ki herhangi bir konuda çözüm gösterebilmek için yine ÇKP ya da yeni yeni parlayan Tiran tahlillerine ihtiyaç duyuyorlardı. Her biri Çin'e ya da Mao'ya bir eleştiri yöneltince bir kaplana dönüyor ve Mao'yu bile şaşırtıp –belki de yadırgatacak– bir şevkle karşı saldırıya geçiyorlardı. Fakat kısa bir süre sonra bu dogmatik bağlılık onlara öyle bir oyun oynadı ki şaşkına döndüler. Biz "küçük burjuva" devrimcilerine de gırgır malzemesi çıktı.

ÜÇ DÜNYA TEORİSİ'NİN OYUNU

Mao ölümünden bir süre önce ortaya Üç Dünya Teorisi diye bir teori atmıştı. Dünya ülkeleri bazı kıstaslara göre ana gruplarda toplanıyor, komünistler de bu gruplara göre değişik tavırlar alıp değerlendirmelerini ona göre yapıyorlardı. Onlarla ne zaman tartışmaya girsek bir teori ile Pekin ve Tiran radyolarının yayınları karşımıza çıkıyordu. Öyle bir havayla savunuluyordu ki sanırsınız Allah'ın emri. Hiçbir şekilde tartışılamazdı, çünkü doğruydu. Ama bu teoriden çok, teoriden bahsedilirken takınılan tavır önemliydi.

Öylesine ciddi bir ifade takınılırdı ki ônceleri etkilenirdi insan. Ama bir süre sonra bu ciddiyetin aşırı zorlama sonucu olduğu ortaya çıkardı. Hele bu tiyatrocuvari tavır yeteneksiz oyuncularla oynanırsa. Bizim açımızdan dini törenleri andıran bu ciddiyetin yapaylığı, dalga geçme malzemesi oluyordu.Bir süre sırf neşelenebilmek için gider tartışma açar, sonra da susup yüz ifadelerini incelerdim. Ne söylendiğinin önemi yoktu.

Neyse, bir süre daha ÇKP yanlısı gruplar arasında politika üretememekten kaynaklanan zoraki ortak tavır devam etti. Fakat Çin'de Mao'nun ölümünden sonra hızla başlayan iktidar kavgaları ve bunların ideolojik yansımaları bizim mürit'leri şaşkına çevirdi. Pekin ve Tiranı radyoları da yeterli ve gerekli açıklamaları yapmıyordu. Politbürolar (!) şaşkın ördeğe dönmüşlerdi. Harıl harıl yazılıyor, çiziliyor, tartışılıyor ama ortaya bir şey çıkmıyordu. Politbüroların toplandığı alt katlardan yukarıya doğru korkunç bir sigara dumanı yükseliyor, çaylar demlik demlik tüketiliyordu.

Nihayet Çin'den bazı haberler gelmeye başladı. Dörtlü çete tasfiye edilmişti. Hemen korkunç bir hızla dörtlü çete aleyhine bir kampanya başladı. Sanırsınız Toptaşı Cezaevi değil de, sıkı iktidar kavgalarının yapıldığı Çin'de yaşıyorduk. Bizimkiler söyleyebilecek şeyler bulmanın yarattığı hızla ortalığı, toza dumana katmaya başladılar. Ve Üç Dünya Teorisi ile 4'lü çeteyi mahkûm ettiler. Ettiler ama ÇKP kalkıp da bir oyunbozanlık yapmaz mı. Ortalık iyice şenlendi. ÇKP yanlısı bütün işçi sınıfı komünistleri (kendileri öyle diyorlardı) nin dünyası kararmışken, biz küçük burjuva devrimcilerine yeni malzemeler çıkıverdi. İşte o günlerde bu proleter devrimcilerin ne yaman birer **taklacı** olduğunu gördüm. Korkunç bir **"intibak yetenekleri"** vardı.

Evet ÇKP yaptığı bir açıklama ile Üç Dünya Teorisi'ni, revizyonist, gerici bir teori ilan etmişti. Bu yapılacak şey miydi yani politbüroya. Tüm cezaevine birden şaşkınlık ve ardından ağır bir matem havası çöküverdi. Herşeyi yeniden ele almak zorundaydılar. Söyleyebilecek şeyleri olsaydı, o ana kadar söylediklerini reddedip

söyleyeceklerdi ama yoktu işte. Dışarıya haberler gönderiliyor, dışarıdan sorular soruluyor tartışılıyordu. Ortalık toz duman haldeydi. Olağanüstü bir ideoloji trafiği yaşanıyordu. Tıpkı İstanbul trafiği gibi. Biz de zevkten dört köşe olmuş bir halde özellikle TİKKO'cu Hasan Aksu'ya ve TİKKO'dan ayırdığı 10–15 kişiyle yeni bir siyaset kurmuş olan Hacı Ahmet Kızıler'e takılıyorduk. Onlarla aramızda daha sıcak bağlar kurulduğundan şakalarımızı kaldırıyorlar, yine de çok kızıyorlardı. Hasan Aksu –Partiden haber bekliyorum, tek başıma açıklama yapamam... deyip işi sallarken Hacı Ahmet de –Azizim, diyordu, bu ince bir konudur, politik bir konudur. Acele etmemek gerekir... diyerek tutunacak bir dal arayana kadar cevap vermemeyi yeğliyordu.

Bu şoktan ilk kurtulan PDA'cılar da denen Doğu Perinçek'in önderliğini yaptığı, Aydınlık grubu oldu. İlk taklayı onlar attılar ve ÇKP ne derse onu savunmaya başladılar. Başladılar ama böylece diğer siyasetlerin de yolunu tıkamış oldular. Özellikle üçlü blok (H.K–H.B.–H.Y.) çok güç durumda kaldı. Düşman ilan ettikleri Aydınlık'la aynı şeyleri savunamazlardı. Ne yapmalıydılar?

Tam o sırada Tiran Radyosu imdada yetişti. Kul sıkışmadıkça hızır gelmezmiş. Tiran Radyosu da kendilerini yönetecek padişah arayan kollarının sıkıntısını giderdi. Arnavutluk bir süredir ÇKP ile olan ilişkilerini askıya almış ve eleştirilere başlamıştı. Ancak bizim politik beyinler durum iyice keskinleşinceye kadar bu durumu göz ardı etmişlerdi.Arnavutluk tezlerine öyle bir iştahla saldırdılar ki Enver Hoca bile onların yanında daha ılımlı kalırdı herhalde.

Özellikle üçlü blok ÇKP'ye öyle bir saldırı başlattı ki evlere şenlik. İdeolojik bir sirkin akrobatlarının takla gösterisini hayretle izliyorduk. Çok kısa bir süre önce doğruluğu kesinlikle tartışılmaz tezler ve bu tezlerin sahibi olan ülke düşman ilan edilmişti. Bir iki ay gibi kısa sürede neredeyse karşı devrimci ilan edilme aşamasına gelmişti. Şimdi bu insanların beni eleştirdiklerini her duyduğumda aklıma bu taklalar geliyor ve gülüyorum.

POLİT BÜROYA SALDIRI

Okura belki abartma gibi gelebilir ama gerçekten hergün en az üç defa Tiran ve Pekin radyoları dinleniyor, kaydediliyor, deşifre ediliyor ve daktiloda çoğaltılıyordu. Sonra da herkes bu metinleri karşılaştırıp kontrol yapıyordu. Radyoların yayın saati geldiğinde diğer mahkûmların teypleri susuyor, mümkün olduğunca az gürültü ediliyordu. Sonra da birkaç daktilonun çıkardığı sesler başlıyordu. Herkesin Arnavutluk tezlerine sarılıp incelemeye başladıkları ilk günlerde heyecan öyle yüksekti ki millet hızını alamayıp, geceyarısı yapılan yayınları da dinlemeye başlamıştı.

Bizim ve adli mahkûmların böyle dertleri olmadığı için bu durum çok rahatsız edici oluyordu. Hele geceleri o bozuk Türkçenin güç bela duyulduğu hışırtılı radyo sesi, gündüzden iyice sıkılan canımızı daha da sıkıyordu. En sonunda gece yarısı başlayan ve sabah devam eden bir tartışma sonucu gece yayınlarını kestik. Zaten günlük yayınlarda hep aynı şeyler vardı. Aynı şeyleri gece yarısı bir daha dinlemenin mantığını halâ da çözemedim. Politbüro üyeleri bu işe çok bozulmalarına karşın, o an, içinde bulundukları ideolojik karmaşa nedeniyle fazla karşı koymadılar. Yayın dinleme faslı böylece azaldı. Ve Üçlü Blok karma bir ekip oluşturarak bu işe devam etti. Böyle basit bir çözümü daha önce bulamamış olmaları da, her bir örgütün büyük bir ciddiyetle sürdürdüğü politbüro(!) faaliyetlerine başkalarını karıştırmak istememelerindendi herhalde.

Bilimselliği ve komünistliği kimselere bırakmayan bu örgütlerin kültürel anlamda ne büyük bir boşluk içinde olduğunu görmüştüm. Kendim de bu konuda çok zayıf olduğumu biliyordum. Ben de hiçbir araştırma, alternatif arama zahmetine katlanmadan Mahir Çayan'ın dediklerini kabul etmiştim. Ama arada bir fark vardı. Biz doğru kabul ettiğimiz ideolojiye göre yaşamı, olayları yorumlayıp, adımlar atmaya çalışıyorduk. Ve vardığımız sonuçlar, bulduğumuz çözümler bize özgüydü. Yanlış da olsa, saçma da olsa bize özgüydü. Ama onlar çok klasik bir edebiyatın

dışında, birşeyler söyleyebilmek için bile başka ülkelere muhtaçtılar. Türkiye'nin sorunlarının çözümünü başka bir ülkeye bırakmışlar ve o devlet ne derse onu yapıyorlardı. Bu tavır bence kendi sorumluluğunu başkalarının omuzuna yıkma tembelliği ile Şark bezirganlığı kafasının garip ve şahsiyetsiz bir karmaşasıydı. Üçlü Bloktan herbiri bir an önce AEP ile ilişkiye geçip kendilerinin Türkiye'deki komünist hareketin temsilcisi olarak tanınmalarını sağlamaya uğraşıyorlardı. Böylece ülke içinde prestijleri yükselirken, mali konu da dahil birçok konuda AEP'nin üstüne yıkılacaktı. Nereden bakılsa kabul edilecek bir durum değildi. Başka bir ülke devleti ile ilişkiye geçilebilir, yardım alınabilirdi ama onun ideolojik etkisine girmek, büyük taklaları bir anda atmak bana çok ters geliyordu. Şimdi düşünüyorum da benim örgütüm bir çok konuda herkesten daha dürüst davranmıştı. Özellikle "bağımsızlığını korumak" konusunda. Belki de işin amatörüydük de ondan. Ama daha çok aşırı romantik olmamızdan kaynaklanıyordu sanırım.

TOPTAŞI'NIN YAPISI

Toptaşı Cezaevi toplam 350 civarında mahkûm barındıran büyük bir cezaeviydi. Cezaevine girenlerin bir kaç gün kaldığı bir karantina, üç adet koğuş, bir mutfak, bir yemekhane ve bir hamam vardı. Oldukça eski bir yapıydı. Terör davalarından gelenler ikinci koğuşta, baba tabir edilen tanınmış gayri meşru işleri yapan kişiler üçüncü koğuşta kalıyordu. Diğer mahkûmlar da birinci koğuşta kalıyorlardı. Her bir koğuş 80–120 civarında değişen barındırma kapasitesine sahipti.

İkinci koğuş, yani bizim koğuşta otuz civarında adli tutuklu da vardı. Koğuşun ve cezaevinin hakimi bizdik. Görünüşte idari işlere karışmıyorduk ama herşey bizim isteğimize göre yapılıyordu. Durumu iyice gözler önüne serebilmek için yaşanan bazı olayları anlatacağım.

II. MC döneminde cezaevi idaresi bazı manevralarla etkin-

liğimizi kırmak, yeniden kendi denetimini kurmak istemiş, fakat başaramamıştı. Tam bu sırada dönemin Adalet Bakanı'nın İstanbul cezaevlerine geleceği duyuldu. İlk düşünülen, bu ziyaret olayını bir protesto ile siyasi bir gösteriye dönüştürmek oldu. Cezaevi müdürü bunu duyunca etekleri tutuşmuş bir hale geldi. Bakan'a karşı böyle bir tavır alınmamasını, karşılığında O'nu koğuşumuza getirip, sorunlarımızı dinlemesini sağlayacağını söyleyip rica etti. Müdür babacan tavırlı, iyi niyetli ve sevilen bir insandı. Cezaevinde huzur bizce sağlandığından, üstümüze gelmiyor, biz de onun otoritesini sarsacakbir görüntü vermemeye çalışıyorduk. Ayrıca af beklentisi içindeki birçok mahkûmu gözardı edip, onlarca bir ümit ışığı olarak görülen bu ziyareti, sabote etmek bizi, onlarla karşı karşıya getirebilirdi.Bütün bunları düşünerek, bu ziyarete tepki göstermeyeceğimizi, koğuşumuzu ziyaretinde ses çıkarmayacağımızı, ancak ona saygı göstermek zorunda olmadığımızı sırf müdürün hatırı için, sessiz ve hareketsiz kalarak, protesto edeceğimizi söyledik. Ve duvarlardaki afişleri de indirmeyecektik. Düşünün ki Devletin Bakan'ı, devletin cezaevine teröristlerle edilen pazarlık sonucu girebiliyordu. Sanırım 12 Eylül ve 12 Mart dönemlerinin tek suçlusu olarak gençliği görmenin ne denli büyük ve kolaycı bir yanlış olduğunu bu örnek ortaya çıkarıyor.

Müdür'ün gelişinden sonra koğuştaki adli mahkûmları toplayıp durumu anlattık. Onlar istedikleri gibi davranabilirlerdi, bu tavrımızla ne kadar demokrat olduğumuzu göstermiş oluyorduk, ama onların cezaevinde bizden farklı bir tavır almaktan korkacaklarını unutuvermiştik.

Ertesi gün sabah erkenden koğuş temizlendi, toplandı. Hepimiz ranzaların üstüne çıkmış yatıyor veya oturuyorduk. Nihayet müdür kapıdan bağırarak Bakan'ın gediğini haber verdi.Bakan koruma polisleriyle beraber koğuşa girdi ve "Geçmiş olsun arkadaşlar" diye seslendi. Bir iki kişinin dışında kimse cevap vermedi. Hepimiz yataklarda yatıyor ya da oturuyorduk. Bakan ne yapa-

cağını şaşırmış ve öylece kalakalmıştı. Yalnızca Aziz adında – doğuştan âmâ bir arkadaş– okuduğu bir türkü yüzünden içeri atılmıştı – durumunu kısaca anlatıp,kendisine haksızlık yapıldığını söyleyince Bakan "Mahkemeler adil davranır, haksızlık varsa ortaya çıkar" dedi ve hemen koğuştan çıktı. Bu olay devletle başa çıkabileceğimiz inancını oldukça güçlendirmişti. Sonraki günlerde tartışmalar hep bu yönde yapıldı.

CEZAEVİ ARAMALARI

Yukarıda bahsettiğim konuya ilişkin ikinci örnek de, birkaç ayda bir yapılan aramalardı.Bu aramalar Paşakapısı ve Toptaşı'nın güvenliğinden sorumlu jandarma birliğince sabaha karşı yapılırdı. Herkes dışarı,bahçeye çıkartılır ve her yer aranırdı. Esas amaç mahkûmlarda bulunan silahların bulunması ve otoritenin hissettirilmesiydi. Her arama öncesinde haberimiz oluyordu. Böylece cezaevine soktuğumuz silahları ve örgütsel belgeleri, kütüphanedeki zulalarımıza saklıyorduk. Özellikle rastladığım ilk arama çok ilginç olmuştu. Tehlikeli olabilecek herşeyi ortadan kaldırdığımızdan rahat rahat uyuyorduk. Birden, bir sesle uyandırıldık. Arama sorumlusu olan subay "Arkadaşlar uyandırdığımız için kusura bakmayın. Arama yapacağız. Herkes kıymetli eşyalarını, önemli şeylerini yanına alıp dışarı çıksın. Bunlar aranmayacak". Tabii ki bu ayrıcalık bize veriliyordu. Elimizde çıkardığımız eşyaların aranmaması bize verilen bir tavizdi. Böylece idarede, jandarma da Toptaşı'nda var olan dengeyi bozmak istemediklerini gösteriyorlardı. Ben para, saat vs. gibi eşyalarımı almış ve ranzamdan inmiştim. Karşı sırada üst ranzada, yatan Hasan Aksu'nun inmesini bekliyorduk. Hasan tam inerken belinden aşağı bir şey düşürüverdi. Subay hemen gidip düşen şeyi yerden aldı. Bu cezaevinde yapılan bir bıçaktı. Subay çok güç durumda kalmıştı. Eğer bıçakla ilgili işlem yapsa patırtı çıkacağı kesindi. Yapmasa olmazdı. Bunun üzerine çok klasik bir çözüme sarıldı ve –"Kimin bu?..." diye seslendi. Halbuki Hasan'dan

düştüğünü herkes görmüştü.

– "Ben düşürdüm..." diye büyükbir sukûnetle Hasan cevap verdi. –"Aferin..." dedi subay "Ben mert adamı severim. Onun için tutanak tutmayacağım..." Sonra bir asker çağırarak "Al şunu dışarı atıver" dedi. Böylece büyükbir olay kapanmıştı.

Olayın böyle kapanmasının bence iki nedeni vardı.

1– Toplumsal yaşamdaki huzursuzluk ve gittikçe artan eylemler görevlileri can korkusuna düşürmüştü.

2– Paşakapısı'nda olaylar olurkan Toptaşı Cezaevi'nde ufak tefek kavgaların dışında olay olmuyordu. Onlar da çok azdı. Herşeyi kontrol altına almıştık.Yani Toptaşı ilgili makamlara hiç sorun çıkarmayan bir yer olmuştu ve onlar da bu durumun devamını istiyorlardı.

Halbuki Toptaşı bazı örgütlerin irtibat merkezi, ideolojik politikaların üretildiği bir yerdi ve bu yön kimseyi ilgilendirmiyordu. Niğde Cezaevi kadar olmasa bile Toptaşı da devrimci hareketin Kâbe'lerinden biriydi. Bu dönemde cezaevinde kalanlar arasında hiç de anımsanmayacak sayıda örgüt lideri çıkmıştı.

Toptaşı'nda örgüt üyelerinin elinde (denetiminde) olan yerlerden biri de mutfaktı. Mutfağa gelen malzemeler istendiği gibi kullanılabiliyordu. Gerçi bu iş –elden geldiğince– dikkatli ve kılıfına uydurularak yapılıyordu, ama yine de yapılıyordu. Meselâ mutfağa et geldiğinde "biz pişen yemekten yemiyoruz, ama bu ette de hakkımız var" denip azımsanmayacak miktarda et alınıyordu. Bizde bir iki kez aldık,sonradan vazgeçtik. Hem doğru bulmuyorduk hemde etler çok tatsızdı. Ancak bir süre sonra bu etlerin bazı örgütlerce neden alındığını, nerede kullanıldığını gördüm.

Bir gün örgütler arasında normalin dışında bir canlılık fark ettim. Fehmi'ye sebebini sordum.

F– Bugün askeri mahkûmlar gelecek... dedi.

Ş– "Onlar da kim...?"

F– Askerliğini yaparken çeşitli suçlar işleyenler, son birkaç aylarını Toptaşı'nda geçirirler.

Ş– Pekiyi askeri mahkûmlarla üçlü bloğun ne ilgisi var? Bu telaş niye?

F– Biraz bekle de komediyi gözlerinle gör...

Komedi sözcüğü ilginç bir gelişmeye işaretti ve yattığım yerden olayı izlemeye başladım. Onlarla beraber kapı altına kadar gidip bekledim. Nihayet kapı açıldı ve 15–20 civarında genç insan içeriye girdi. Bu üç örgüt gelenleri paylaştı ve yemekhaneye götürdü. Her örgüt aldığı kişileri hamamda yıkatıp temiz çamaşır ve elbiseler verdikten sonra yemek yedirdi. Mutfaktan alınan malzemeler bu kişileri doyurmak için kullanılıyordu. Ortada komedi olabilecek bir şey yoktu. Gayet güzel bir yakınlaşma vardı. Ama bir konu dikkatimi çekmişti bu tutum diğer mahkûmlara gösterilmiyordu. Hemen Fehmi'ye yapıştım.

Ş– Hani o komedi nerede? Adamlar yardımcı oluyorlar.

F– Birkaç gün bekleyeceksin,asıl komedi o zaman.

Çaresiz izlemeye devam ettim. O akşam her örgüt kendi himayesindeki askeri mahkûmları toplamış ve onlara ideolojik seminer vermeye başlamıştı. Onları "alt komün" adı verilen bir şekilde örgütlemişlerdi. "Alt komün" dekiler bağlı olduğu örgütün çizdiği program dahilinde yaşayacaklardı.

Yaşıyorlardı da, ama birkaç gün. Ailesi ile ilişki kuranlar, parası gelenler hemen bu alt komünden ayrılıyordu. İlk iki üç gün tam kadro devam eden seminerler, sonraki günlerde giderek eksilen kadro ile devamediyor, en sonunda bitiyordu. Geriye kalan bir iki kişi ise kimsesi olmayan, parası gelmeyenlerdi. Yani kalanlar ideolojik bağlılık nedeniyle değil, maddi zorunluluk nedeniyle kalıyorlardı.İşin komedi kısmı buydu. Zaten çok çeşitli suçlardan gelen, çok çeşitli insanlar, aynı gün ideolojik eğitime alınıyor herkesin herşeyini paylaşması istenenbir yaşama başlatılıyordu. Cezaevine yeni gelmenin, askeri cezaevinden çıkmış olmanın şokunu atamayan insanlar, bu yapılanların zorunlu olduğunu sanıyorlar, öyle olmadığını anlayınca en kısa zamanda ayrılıyorlardı.

Bunca değişik insanı yangından mal kaçırır gibi kapıp, fikirle-

rini isteklerini, eğilimlerini, o andaki psikolojik durumlarını hesaba katmadan hemen ideolojik çalışmaya sokmak herhalde ancak Türk solcularına yakışır bir körlüktü. Gelenlerin çoğu anasının gözü tabir edilen tipler olduğundan her türlü ihtiyaçlarını giderip, işlerini yaptırdıktan sonra kaçıyorlardı. İşin ilginç yanı da bu olay defalarca yaşandığı halde, her defasında aynı iştah ile davranılmasaydı. Hele daha fazla adam kapabilmek için yaptıkları kavgalar ayrı bir gösteriydi.

Bu işi yalnızca yeni gelenlere yardım için yapsalardı takdir edilecek bir davranış olurdu. Böylece kurulan samimiyetten yararlanılarak zaman içinde bazıları örgütlenebilirdi. Ama ilk günden seminere sokmak adamlar için ayrı bir ızdırap kaynağı oluyordu. Adamı, sıkı kuralları olan bir örgütlenme içinde yaşamaya zorlamaksa yapılacak en büyük gerilikti. Bu tür çalışmalardan geriye hiç adam kalmıyor muydu? Kalıyordu kuşkusuz, ama onlar da dışarı çıkınca ilişkilerini kesiyorlardı.

Burada ilginç bir anıyı anlatmak isterim.

Biz cezaevine gelmeden önce bu tür çalışmaları herkes yapıyormuş. Sonradan olayın anlamsızlığını anlayan bazı komünler vaz geçmiş, geriye sadece (Halkın Birliği, Halkın Kurtuluşu, Halkın Sesi) kalmış. İşte herkesin beraberce askeri mahkûmları beslediği dönemlerde bir grubun eğitilmesi sorumluluğu Ömer Çimeken'e veriliyor. "Amca" adıyla tanınan, 1979'da Merter'de yapılan bir operasyonda polisle çatışmaya girip ölen Çimeken 45 yaşlarında ve çok sinirli, çok çabuk parlayan bir insandı. Son derece iddialı ve kendine özgü bir tipti. "Amca" eline aldığı grubu çok kısa sürede bir kişiye indirivermişti. Ama sona kalan bir kişiden çok ümitliymiş ve çok uğraşmış. Bir süre geçtikten sonra Amca'ya öğrencisinin nasıl olduğu sorulunca, çok iyi olduğunu, ilerlediğini söylemiş. Sonuçta öğrencinin basit bir imtihana tabi tutulması gündeme gelmiş. Öğrenci kapitalist toplumda kaç sınıf vardır sorusuna, Amca'yı çıldırtan bir cevap vermiş:

– "Toplumda iki sınıf vardır.Bir Emekçiler sınıfı, iki Emekliler sınıfı. Emekçiler çalışır, emekliler de hazır yer." Amca bu olaydan sonra eğitim çalışmasına girmeme kararı almış. Bu parlak öğrencisi tahliye olurken Amca'nın şahsi eşyalarından bazılarını da yürütmüş.

Bu sivri bir örnek tabii. Herkes böyle yaptı diye genellemek olmaz.Ancak eğitim seminerlerinden kafada kalanlar farklı değildi.

ÜMNANİYELİ'LER PAYLAŞILAMIYOR

1977'de Ümraniye'de bir gecekondu bölgesinde yıkım kararı alınmış, çoğunluğu Tuncelili, Erzincanlı, Elazığlı olan vatandaşlarımızın oluşturduğu mahalle halkı TKP/ML örgütünün de kışkırtmasıyla yıkıma direnmişti. Sonradan gelen güvenlik kuvvetlerine de taşlar atılmış, TİKKO militanları da halkın arasına gizlenerek emniyet kuvvetlerine ateş açmışlardı. Çıkan çatışmada bir çok insan yaralanmış, erkeklerin çoğu da gözaltına alınmıştı. Bu olay cezaevinde bomba gibi patlamıştı. İlk defa halk bu kadar güçlü biçimde devlete karşı koyùyor, polise taş atıyor, ateş açıyor ve yıkımı bir ölçüde de olsa engelliyordu.

Örgütler açısından çok önemli bir olaydı. Olaylar, tespitleri doğruluyordu. Halk çocuk, kadın demeden karşı duruyordu. Halk harekete geçmeye başlamıştı. Bu insanlar kolaylıkla örgütlenebilirlerdi. Halkın Sülalesi ve TKP/ML TİKKO arasında ilk patırtı koptu. Bizim dışımızda hemen bütün örgütler "direnişi" kendi arkadaşlarının örgütlediğini söylüyorlardı.

Gözaltına alınanların Toptaşı'na gelecekleri öğrenilince kavga daha da büyüdü. Üçlü Blok ve TİKKO direnişi kendilerinin örgütlediklerini, dolayısıyla gelenlerin kendi denetimlerinde olması gerektiğini savunuyorlar ve bu "hak" dolayısıyla kıyasıya tartışıyorlardı.

Biz kavganın dışında kalmamıza karşın olayı TKP/ML TİKKO'nun örgütlediğini biliyor bu nedenle de onları destekliyor-

duk. Ancak TİKKO'nun sayısı çok azdı.Kapı altındaki paylaşım savaşından çok zararlı çıkacaklardı. Hasan Aksu'nun isteği üzerine bizden birkaç kişinin TİKKO'ya adam kapma desteği yapılmasına karar verdik ve kapılacak Ümraniye'lilerin, yiyecek, giyecek, yatak sorunlarını çözümleyebilmek için çalışmaya başladık.

Koğuş görülmeye değer bir hal almıştı. Herkes ertesi günkü büyük paylaşım savaşına "harıl harıl" hazırlanıyordu. Kimse de demiyordu ki "yahu bu insanlar acaba, bizim onlar için çizdiğimiz programı istiyorlar mıydı?" Hoş desen de kimse iplemezdi. O dönem, devrimin temeli kabul edilen halka bakış açısını, –tüm süslü sözlere karşın– göstermesi açısından da ilginç bir dönemdi.

Neyse hazırlıklar bitti ve MLSP–B–TİKKO takviyeli, TİKKO insan avına hazırdı.

Nihayet Ümraniye'liler geldiler. Olayın ve Emniyette ifade vermenin şokunu atamayan insanlar kapıda görülür görülmez saldırı başladı. Kim kimi kaparsa, herkes bir iki kişiye yapışıyor ve onları diğerlerine kaptırmadan bir araya toplamaya çalışıyordu. Hani Amerikan filmlerinde büyük mağazalardaki indirim günlerinde kadınların saldırısı gösterilir ya, ben bu olayı ona benzetiyorum. Çok garip bir olaydı aslında. Bu insanlar doğru ya da yanlış beraberce bir iş yapmışlar beraberce gözaltına alınmışlar ve cezaevine gelmişlerdi. Şimdi biz onları ayırıyorduk. Hem de ucuzluk mallarını seçer gibi. Neyse, günlük hasılat iyiydi. O gün akşama kadar TİKKO'ya ayrılmış insanların yıkanması, giydirilmesi, doyurulması ve barınması ile uğraştık ve etraflarında nöbet tutarak, kaçırılmalarını önledik. Aynı talihsizliğe Ümraniyeliler de uğradılar. Gördükleri olağanüstü ilgi ve olayın yarattığı duygular sonucu eğitime ve alt komün yaşamına başladılar.Bu çalışmalar ilk günlerde çok coşkulu geçiyordu. Bir ağızdan söylenen marşlar, türküler, sloganlar, Ümraniyelileri çok etkilemişti. Eğitim programı da çok renkli geçiyordu. Örgütler, istedikleri sorulara, istedikleri cevapları veren bu insanlarla olmaktan, onların devletle zaten var olan çelişkisini geliştirerek, politik bilinç kazandırmaktan

son derece hoşnuttular. Hepsine birer kahraman gibi davranılıyordu. Ümraniyelilerin de çok hoşuna gidiyordu bu iş.

Aradan biraz zaman geçince ayaklar yere basmaya başladı. Dışarıda kalan ailelerinin geçim sorunu ve çeşitli dertler bu insanları kendi dünyalarının gerçeğine döndürmeye başladı. Pohpohlanmaların, kahramanlığın, gelecekteki ideolojik çözümlerin bu günkü güncel sorunlarını çözmediğini ve unutturmadığını gördüler. Ama örgütler göremiyordu bunları. Onlar Ümraniyelilerin kafalarındaki gibi davranmalarını bekliyor, o yönde baskı yapıyorlardı. Öyle ya örgütlerdeki insanlar arasında yaşamını emeğiyle kazanan ve ailesini geçindiren, bu tür sorumluluğu olan insanlar yoktu.

Tuzları kuruydu. Geçim derdinden uzak, hazır yiyerek vatan kurtarıyorlardı. Sonuçta günlük sorunlar, insanca zaaflar, ideolojik çalışmaya verilen dikkati dağıttı. Bir süre sonra da bu çalışma, mecburen katlanılan bir işkence halini aldı. Sık sık eleştiriye hedef oldular.

TİKKO'cular bizim de eleştirilerimizle olayı kısmen farkettikleri için eğitim programını oldukça hafif tutuyorlardı. Çoğu Tunceli'li olan bu insanlara eğitim olarak Tunceli isyanlarını anlatan kitaplar okuyorlardı. Ancak TİKKO'culaların sayısı çok azdı. Hasan Aksu'nun dışında eğitim yapabilecek bir Levent Beğen vardı. Hasan, eğitim işini Levent'in üzerine yıkmıştı. Levent ise dengesizlikler gösteren aşırı sinirli, sinir nöbetleri geçiren çok genç biriydi. Onun yaptırdığı eğitim sayesinde TİKKO'nun programı da dört kişiye inmişti. Bir gün yattığım yerden bu çalışmayı izlemeye başladım. Levent'in bütün siniri tepesindeydi. Tunceli isyanıyla ilgili kitabı okuyor ama adamlar dinlemiyor ve anlamıyorlardı. Bir süre sonra Levent okuduğu kısımla ilgili soru sordu ama istediği cevabı alamadı. Aynı bölümü yeniden okudu, yine sordu. Yine cevap alamayınca elinden kitabı hızla attı ve adamlara bağırmaya başladı. "Geri zekâlılar,bir şeyi anlamıyorsunuz, hayvan herifler, sizinle uğraşılmaz".

Gözlerim yerinden uğradı.Böyle bir eğitim programı da hiç görmemiştim. Hemen Hasan Aksu'yu bulup durumu anlattım. Gelip müdahale etti ve ortalığı yatıştırdı. Bir daha da eğitim yapmadılar. Aslında olay iki taraf için de sıkıcıydı ve anlamsızdı. Çünkü ihtiyaçlara cevap vermekten uzaktı ve zorlamaydı. Adet yerini bulsun diye yapılıyordu. Levent aslında herkesin kafasından geçeni açıkça söyleme yürükleliğini göstermişti. (Bu görüş bana ait değil yaşlı bir Ümraniyeli'nin tesbitleriydi). Böylece Ümraniyelilere bağlanan sınıfsal ümitler söndü gitti. Günlük manşet derdinden sıyrılabilmiş sınıf bilincine sahip Proleter Devrimciler yaratılamadı.

KOLOMBO OSMAN

Toptaşı'nda "herşeyin denetimi elimizdeydi" dediğimde bu söz abartılmış gibi gelebilir. Vereceğim örnek cezaevinin iç yönetimini nasıl denetlediğimizi gösterecektir:

Cezaevinin reviri Mete'nin sorumluluğundaydı. Dolayısıyla cezaevine giren tüm ilaçlarda bizim (MLSP–B) denetimimizdeydi. Özellikle yuşturucu niteliği olan hapların cezaevlerinde çok önemli rolü vardır. Kavgaların, huzursuzlukların en önemli nedenlerinden biridir. Haplanan kişi acılara karşı duyarsız olduğundan bir anda çok tehlikeli bir insan olur. Cezaevlerinde kavga birden patlamaz. Öyle gözükse bile her türlü maddi ve manevi hazırlık yapılır, gerekli koşullar oluşur sonra en ufak bir fırsatta kavga patlar. Ya da önceden var olan husumetlerin sonucu olaylar çıkar. İşte böyle bir olay yaratılmadan önce gerek cesaret verici niteliği, gerekse de acıya duyarsız hale getirmesi nedeniyle haplanılır.

Ama bazı hapçılarda içip içip sızarlar, uyurlar, apayrı bir dünyada yaşarlar ve zararsızdırlar. Bu nedenle cezaevinde hapı elinde bulunduran istediğini yaptırabilir. Hap da bizim elimizde idi. Uyuşturucu türü hapları öyle dağıtıyorduk ki hapçılar ne hapsız kalıyorlar ne de olay çıkarabilecek kadar çok bulabiliyor-

lardı. Arada tek tük temin edip de olay yaratanlar odu. Ama çoğu haplanıp kendini jiletle doğrama şeklindeydi ve anında durumu kontrol edebildik.

İşte Kolombo Osman bu hapçılardan biriydi. Boyu, fiziki özellikleri ve güç biçimi, ünlü TV dizisindeki "Komiser Kolombo"yu canlandıran Peter Falk'a oldukça benzediği için Kolombo Osman adı takılmıştı. Osman esrar ve hap müptelası olan ama hiç kimseye zararı olmayan iyi kalpli, sempatik bir insandı. Zararı kendisineydi. Aslında eski İstanbul ailelerinden birinin oğluydu. Gençliğinde onun deyimiyle delikanlı hayatına, bizim deyimimizle lümpen yaşama duyduğu özlem sonucu uyuşturucuya alışmıştı. Sonra da hep uyuşturucu ile ilgili işlerden, içmekten ya da cezaevindeki arkadaşlarına esrar taşımaya çalışmaktan yakalanıp yaşamının büyük kısmını cezaevinde geçirmişti. Ailesi devamlı ziyaret ediyor ve onu parasız bırakmıyorlardı. Hiç kimseye yük olmayan ve argo lisanı çok renkli ve güzel kullanabilen bir insan olması nedeniyle Osman'ı sever ve kollardık.

Bir ara Kolombo esrarı bırakıp hapa yöneldi ve gece gündüz ruh gibi dolaşmaya başladı. Hap içenlerin iştahı da kesildiği için Kolombo da iyice zayıflamıştı. Hapı içtikten sonra ya uyuyor ya da eline tutuşturulan çay ve sigara ile ortalıkta dolaşmaya çalışıyordu. Durumuna üzülüyorduk, birşeyler yapmamız gerekiyordu. Bunun üstüne ben, Mete ve Fehmi ile bir plân kurduk. Mete zamanı geldiği halde Osman'a ilaç vermedi. Osman da her zaman yaptığı gibi bana, onun deyimiyle "Şemso"ya yanaştı ve yalvarmaya başladı. Önce "Ben karışmam dedim, git Mete'den iste". Osman Mete'ye gidip reddedilince yine bana döndü. İyice bunalmıştı. Yani tam kıvamına gelmişti. O zaman Fehmi ile beraber Osman'ı gayet esrarengiz bir havada, kuytu bir köşeye götürdük:

– Bak Osman, yeni bir hap geldi. Acaip bir hap. On dakikada kafa yapıyor. Zararı da yok. Acaip uyutuyor ve iştah açıyor dedikten sonra Osman'a uzun uzun hapın etkisini nasıl göstereceğini an-

lattık. Hap atma zamanı geçmiş olan Osman o kafa ile bizi büyülenmiş gibi dinliyordu. En sonunda Osman'a bu haptan kimseye bahsetmemesi için annesi ve dini üstüne yemin ettirdikten sonra alıp alt kattaki bir ranzaya götürdük. Ben sözde büyükbir gizlilik içinde Mete'den hapları aldım. Hapların içini boşaltmış yerine vitamin koymuştuk. Osman adeta saldırarak elimden aldığı hapı içerken Fehmi ve ben etrafı kontrol ediyorduk. Osman hapı içtikten beş dakika sonra,bizim ona anlattığımız hapın tesirlerini, bize aynen anlatmaya başladı. On dakika dolduğunda Osman; "Şemso acaip kafa oldum. Ben gidip hemen yatayım.." dedi ve yatağına gidip yattı. Osman yüksek dozdaki vitaminle kafayı bulmuştu. Üç saat sonra uyandı ve günlerden beri ilk defa yoğurt yedi. Vitamin iştahını da açmıştı. Osman'ı bir ay kadar vitaminle sarhoş ettik. İştahı da açılmış, yemek yemeğe başlamıştı. Aslında kendine iyi bakan biri olduğu için yüzüne gözüne renk gelmişti. Ama gerek beslenme, gerekse de vitamin Osman'ı iyice güçlendirmişti ve bizim telkin gücümüz Osman'ı uyutmaya yetmiyordu. Bunun üzerine Osman'a gerçeği söyledik. Bir türlü kabul etmek istemedi. Ama kendindeki gelişmeyi farkettiği için bize kızmadı. Tam tersine özellikle benle olan samimiyeti daha da arttı.

OSMAN TİKKO SEMPATİZANI OLUYOR

Yukarıda anlattığım olay kaçmamıza yakın gerçekleşmişti.Biz de bu ara her türlü işi gücü bırakmış dalga geçecek konu arıyorduk. Her zamanki şakacı halimize alışmış olanlar da durumumuzda bir değişiklik görmüyorlar ve hazırlıklarımız şüphe çekmiyordu. Ben bu aralar sık sık Osman'la takılıyor onunla muhabbet ederek neşemi buluyordum.

Bir gün Osman yanıma gelip;

– "Ya Şemso, bu Hasan'lar ne iş Ağa. Sabah akşam teyp dinleyip, türkü söylüyorlar". Anlaşıldı, Osman kendine mevzu arıyordu. Ben de arıyordum ve o an Osman'la beraber bir plân yaptık.TİKKO'culları makaraya saracaktık.

Tam burada TİKKO'culaların çok yaygın bir özelliğinden bahsetmem gerek. O özellik anlaşılmazsa olaydaki espri de anlaşılmaz.

TİKKO, Tunceli ve Erzincan kökenli gençlerden oluşmuştu. Bu yörelerin kültürel özelliği aynen örgüte de yansımıştı. TİKKO da birçok saz şairi vardı. Bütün üyeleri de bunların yaktığı türkülere, marşlara, hastalık derecesinde düşkündüler. Bu aşıklar her olay için bir türkü ya da marş yakalardı.

Hergün mutlaka toplanıp, bu türkü ya da marşları söylerlerdi. Söylerken öyle bir havaya girerlerdi ki adeta trans olup olayları yaşarlardı. Kutsal bir ayin görünümü vardı ve bu ayinlerden kesinlikle bir endişeleri yoktu. Herhalde olay kendilerine çok güzel ve doyurucu geldiği için, her dinleyeni de aynı şekilde etkilediğini sanıyorlardı.

Aslında sloganlar marşlar vs. herkes için benzer şeyleri ifade ediyor ve bir boşalım aracı oluyordu. Marşlar bitince herkesin yüzünde sınıf kininin daha arttığı, sınıf bilincinin keskinleştiği inancını gösteren bir ifade olurdu. Ama bu durum TİKKO da ifrat aşamasına gelmişti. Kaçmamıza yakın cezaevine yeni TİKKO'cular gelmişti ve sayıları beş kişiye yükselmişti. Hergün Hasan Aksu'nun ranzasında toplanıyorlar ve saatlerce aşıkların doldurduğu kasetleri dinliyorlar, zaman zaman kendileri de katılıyorlardı. Hele bir türküleri vardı ki, bir TİKKO ev bunu günde en az üç defa söylemezse TİKKO'cu sayılmazdı.

Bu TKP/ML TİKKO'nun kurucusu İbrahim Kaypakkaya anısına yakılan bir türküydü ve "Vay benim kardeşim, İbo Yoldaşım" diye başlardı. Olur olmaz söylenen bir türkü biraz sonra etrafta bıkkınlık yaratırdı ama TİKKO'cular bundan yılmayarak türkülerini söylerlerdi.

İşte Osman'ın yatağı Hasan Aksu'nunkine çok yakın olduğu için, bu ayinler en sonunda onu da bıktırmıştı. Hele ayin sırasındaki TİKKO müridlerinin tavrı da iyice garip gelmiş olmalıydı ki gelip durumu bana sormuştu.

Osman'a olayı anlayabileceği gibi anlattıktan sonra;

– "Ben Hasan Aksu'ya gidip senin de onlarla beraber türkü söylemek istediğini, hele 'Vay benim kardaşım' türküsünü çok sevdiğini ama çekindiğini söyleyeceğim, o da seni çağıracaktır. Sonra sen kafana göre takılırsın" dedim. Osman gözleri parlayarak "Tamam Şemso" ddi.

Hemen Hasan'a gidip durumu ciddi olarak açıkladım ve: "–Bu adam size sempati duyuyor arkadaş. Adamı biraz işleyin bilinç kazandırın" dedim. Ama Hasan bu tür numaralarımıza alışkın olduğu için önce şüpheyle baktı, inanmadı. Bunun üzerine; "Osman'ı kendin çağır konuş. Ben elçiyim, adam çekiniyor, bana söyledi. Bir konuş sonra ne itersen onu yap" deyince Hasan, Osman'ı çağırdı ve konuştular. O konuşmayı ne yazık ki tamamen hatırlamıyorum. Ama hatırladığım kadarıyla Osman şöyle diyordu; "Ağa sizin türkülere hastayım iyi mi? Hani bana da bir inceden öğretirseniz iyi olur. Hele o 'vay benim kardaşım' yok mu bitiyorum".

Osman, Hasan'ın can damarını bulmuştu. Hemen ayin kadrosu toplandı, kasetler getirildi. Önce kaset dinlendi. Sonra Osman'a İbrahim Kaypakkaya hakkında bilgi verildi ve meşhur türkü söylendi.

O günden sonra Osman, canı sıkıldığından gidip ayin tertipletiyor, ya da Hasan'ı yakalayıp ona birkaç defa meşhur türküyü tekrarlatıyordu.

Bir gün Osman'la durum değerlendirmesi yaparken Osman; –"Ya Şemso, bu nasıl iştir. Biz esrarla, popikle (hap) kafa yapıyoruz. Bunlar da marşla, türküyle kafa yapıyorlar. Marş söylerken yüzleri ne biçim oluyor, uçuyorlar Allahıma".

Osman olayı çok basit olarak, ama bütün gerçekliğiyle ortaya koymuştu. Kendi deyimiyle günde üç kere hap yerine alınan türküden bıkmıştı, artık. Yine de Hasan Aksu'nun yanında bana; "Şemso artık ben de devrimciyim iyi mi?" diyor ve ardından 'vay benim kardaşım' diye başlıyordu. Hasan en sonunda işi anladı, ama artık şakalarımıza alıştığından olacak –üstelik beraber kaçacaktık– beklediğim tepkiyi göstermedi.

TURGUT'UN ZULASI

Turgut bizim komünümüzde (İYOD – MLSP–B – THKO) yer alıyor ve İDÖD (İDÖD, MLSP–B'nin kitle çalışması yapan yarı legal derneğiydi) davasından yargılanıyordu. Şu fırlama denen türden son derece hazır cevap ve espri yeteneği olan bir insandı. Fehmi'nin dediğine göre cezaevine girene kadar çok ciddi biri olan Turgut, içeri girer girmez değişmiş ve bütün işi gırgır olan bir tip olmuştu. Gerçekten hiçbir şeyi dert etmeyen, giyimine dikkat etmeyen, her türlü sorumluluktan kaçan ve bütün gününü muhabbet ederek geçiren bir tipti. Komün'de sıra ile yapılan işleri, Turgut'a yaptırmak için birkaç kişinin baskı ve kontrolü gerekiyordu. Başka bir komünde olsa hemen atılır ve tecrit edilirdi. Biz böyle katı davranmıyorduk, ayrıca Turgut yaptığı esprilerle ve sevimliliğiyle hatalarını örtüyordu. Tam bir pişkinlik sembolüydü.

O sıralarda komüne gelen her türlü şey (erzak, para, sigara, giyecek vs.) bir yerde toplanıyor ve komündeki ihtiyaca göre mümkün olduğunca eşit dağıtılıyordu. Parası hiç gelmeyenler ya da çok az gelenler böylece sıkıntı çekmemiş oluyordu. Turgut da ziyaretçisi gelmesine rağmen komüne çok az para, eşya ve sigara getiriyordu. İçtiği sigara ve çay, komünün ona tanıdığı haktan çok daha fazlaydı. Ama biz bunu Turgut'un çok geniş çevresine, tatlı diline ve otlakçılığına bağlıyorduk.

Bir gün arkadaşlardan biri Turgut'a bol miktarda sigara, birkaç paket çikolata ve şeker geldiğini söyledi. Herkes eşyasını doğrudan Komüne teslim ettiğinden hiç kimseye ne geldi? ziyaretçisi ne getirdi? diye bakılmazdı. Turgut 3 paket Samsun sigarası ve bir paket çikolata ile şu an tam anımsamadığımız az miktarda para verdi.

O ana kadar böyle bir olay olmadığı ve düşünülmediği için Turgut'a bunların gerisi nerede diye sormadık. Ya Turgut gelen eşyanın önemli bir kısmını saklıyordu ya da arkadaş yanlış görmüştü. Emin olmadan Turgut'un eşyalarını da arayamazdık. Zaten Turgut da birşeylerden şüphelenmiş, yatağının civarından

hiç ayrılmıyordu. Eğer stok yaptıysa hemen ortaya çıkarmalıydık, yoksa Turgut bunları eritir ve durumu ayarlardı. İyice düşündük. Çözümü Fehmi İlhan buldu.

Turgut o günlerde tahliye bekliyordu. Tahliye idare koparlörle koğuşlara iletiliyor, adı okunan kişi idare kısmına giderek, gerekli işlemleri yapılıyor, eğer başka bir cezası yoksa tahliye oluyordu. Turgut'un bu beklentisinden yararlanacaktık. Fehmi İlhan idare ile ilişkilerimizi yürütüyordu. Baş gardiyanlar ikna edilerek, istediğimiz gibi bir anons yaptırabilirdik. Biz de sevinç gösterileri yapıp Turgut'u dolduracaktık. Her türlü hazırlığımızı tamamlayıp beklemeye başladık. Turgut son günlerde sık sık yaptığı gibi yatağına uzanmış ve tahliye hayallerine dalmıştı. Birkaç dakika sonra beklediğimiz anons yapıldı. Herkes, birden Turgut'un başına üşüştü. Fehmi İlhan oyunu eksik bırakmamak için bir de gardiyan getirmişti. O da "gözün aydın" deyince Turgut'un hiç şüphesi kalmamış ve sevincinden herşeyi unutmuştu. Tam o sırada plan gereğince ben ve Fehmi, Turgut'a yaklaştık:

– "Hadi Turgut zulanı patlat, tahliyeyi kutlayalım. Yalnız çay ısmarlamakla bu iş olmaz. Hadi, hadi çabuk ol.." deyince Turgut düşünme fırsatı bulamadan hemen yatağını kaldırdı. Orada 8–10 paket filitreli sigara, birkaç paket çikolata, şekerlemeler ortaya çıktı. Birden ortalığı bir sessizlik kaplayınca Turgut'un yüzündeki gülümseme dondu ve doğada ne kadar renk varsa hepsi birbiri ardısıra yüzünden geçti. Başına geleni anlamıştı. Hem bizi aldattığı ortaya çıkmış hem de kendisi aldatılmıştı.

Hakettiği ceza komünden atılmaktı. Ama bu Turgut'un daha çok işine gelecekti. Maddi durumu iyiydi, kimseyle birşey paylaşmayacaktı. Biz de onu komünden atmadık, ama çok sıkı bir kontrol kurarak sigara ve çay tüketimini azalttık. Kısa bir süre sonra tahliye oldu gitti.

Turgut'un davranışları ilk başta çok yoz bir insanın davranışı olarak ele alınabilir. Adam tam bir küçük burjuvaymış denebilir. Kollektif yaşamın fedakârlıklarını kaldıramayan, zayıf, bencil bir

insan denebilir. Veya tam tersi anlamsız zorlama bir sözle kollektif yaşam yerine kendi olanaklarıyla yaşamını istediği gibi yönlendirmek istemiş de denebilir. Özetle herşey söylenebilir. Ancak asıl üstünde durulacak olan bence komünlerin yapısı olmalıdır. Komünlerin ne olduğu, işlevi, kuralları anlaşılmadan bazı davranışları anlayabilmek çok zor olacaktır.

Komünler: Komünler cezaevlerine özgü bir kuruluştur. Aynı örgütün üyelerinin, ya da bazı asgari müşterekleri olan değişik örgütlerin bir arada oluşturdukları kurumların adıdır. Amaç yalnızca yemek, sigara çay gibi paraya bağlı ihtiyaçların eşit olarak giderilmesi, parası olmayanların da yararlandırılması değildir. Esas amaç; örgütsel faaliyetlerin cezaevinde de aksatılmadan sürdürülmesidir. Bir ölçüde insanları gelecekte kurulacak kollektif yaşama(!) alıştırmak, eğitmek, örgütlülüğü daha da sıklaştırmaktır. Diğer örgütlerle bir araya gelinerek kurulan komünlerin esasını ise ideolojik ve pratik davranışlarda ittifak teşkil eder. Tabii ki ideolojik yaklaşım daha önemlidir. Bu tür komünlerde tesbit edilmiş olan ortak davranışların dışında, her örgüt davranışlarında serbest olur.

MAHKEMEYE GİDİŞLERİMİZ

Mahkemeye her gidişimiz bizler için ayrı bir neşe kaynağı oluyordu. İdare ve jandarmayla olan ilişkilerimiz sonucu, gidiş gelişlerimizde bizlere oldukça toleranslı davranıyorlardı. Üstümüz doğru dürüst aranmıyor, arabanın içinde kelepçelerimiz çıkarılıyordu. Subaylarla aramızın iyi oluşu, çoğu kez cezaevinin dış kapısı önüne kadar çıkabilmemiz ve şakacı olabilmemiz nedeniyle jandarma erleri de bize karşı saygılı davranıyorlardı.

Davamız Sultan Ahmet Adliyesi'nde görüldüğü için karşıya araba vapuru ile geçiyorduk.Vapur hareket edince jandarmalar arabanın kapısını açıyorlardı. Hem biz dışarıyı görüyorduk hem de yolcular bizi görüyordu. İlk gidişimizde sessiz sedasız etrafa bakınırken, bir jandarma eri "Hasan, şu jandarmanın türküsünü

söylesene" dedi. Jandarmanın türküsü TKP'lilerin çok eski bir marşıydı. Her cezaevinde jandarmaları etkilemek amacıyla söylenirdi ve "Jandarma biz sosyalistiz dostuz yalnız bir sana" diye başlardı.Türküyü isteyen erin sosyalizme sempati duyduğundan istediğini sanmıyorum. Onlara göre bu türkü jandarma için yakılmıştı.

Neyse, bu fırsatı kaçırmak olmazdı. Hep beraber (beş kişi) söylemeye başladık. Marşın sonuna doğru yolcular arabanın etrafında dolaşmaya başladı. Herkes şaşkın şaşkın bize bakıyordu. Cezaevi arabasında beş mahkûm bir ağızdan birşeyler söylüyordu. Bu arada genç bir yolcu sol yumruğunu sıkarak hafifçe havaya kaldırdı. O anda ne kadar sevindiğimi anlatmak çok zor. Bir anda bütün yolcular bizi destekleyen insanlar oluvermişti, gözümde. Ve kahramanlarına, kendileri için hapislere giren kahramanlarına sevgiyle bakıyorlardı. Sesimizi duyurmuştuk işte. Söylediğimiz marş bizler kadar onları da etkiliyordu demek ki. Eylemlerimiz doğruydu, haklıydı. Halk uyanıyor, bilinçleniyordu. Ne romantizm değil mi? Yalnız benim için mi? Yalnız ben mi böyle düşünüyordum? Kesinlikle değil. Öyle olsaydı, habire kendimizi halk için acılara katlanan kahramanlar olarak lanse etmezdik. Fedakâr insanlar, habire reklamlarını yapmazlar. Tabii fedakârlıklarının karşılığını beklemiyorlarsa. Ama bekleniyordu. Hem de herkes tarafından. Herkes aynı romantizmi değişik biçimlerde yaşıyordu. Dikkati çekmek, dinlenen insan olmak, beğenilen insan olmak güdüleri bu romantizmin temel taşlarını oluşturuyordu. Yoksa olur olmaz yerde slogan atmak, keskin ve ajitatif konuşmalar yapmak, herşeye idelojik elbise giydirmeye çalışmanın –hele o yaşlarda– başka ne açıklaması olabilirdi. Gerçi bu dürtülerden yola çıkan romantizmin yaşı başı olmadığını şimdilerde daha iyi görüyorum ya.

Evet, göğüsler şişmiş, başlar yukarıda, gözlerimizden devrim ateşleri saçarak bir sürü marş ve türkü söyledik. En sonunda da Uğur Mumcu'nun küçük burjuvazinin acındırma türküsü dediği

"**Unutma bizi**" yi söyleyerek yaptığımız fedakârlıkları bir kez daha nalka anımsattıktan sonra programı bitirdik. Bizim için son derece moral verici olmuştu. Her gidiş gelişimizde bunu tekrarladık.

PROLETER DEVRİMCİLİK ve RAFFAELLA CARRA

O dönem ÇKP çizgisini savunup da Rusya'yı Sosyal Emperyalist, Sosyal Faşist ilan eden örgütlerden Aydınlık grubunun dışında kalan örgütlerde (H.B– H.Y. – H.K– TİKKO) ortak bir davranış birliği vardı. Bu davranış birliği alınan bir karar sonucu oluşmuş politik bir tavır değildi. Bazı davranışların birbirine çok benzemesiydi.Hepsi kendilerini tek komünist çizgi olarak görürler, diğerlerini küçük burjuva devrimcileri olarak nitelendirirlerdi. Gerçi her örgüt kendini en komünist olarak görüyordu ama onlarınki bir başkaydı. Gerçekten de öyle olduklarına, öyle yürekten inandırmışlardı ki kendilerini, hiç bir tartışma söz konusu olamazdı. İnsan ancak bu kadar dogmatik olabilirdi. Bu yönleriyle herhangi bir sapkın mezhebin üyelerinden hiç bir farkları yoktu. Günde en az on kere bilimsellikten, bilimsel yöntemlerden bahsederken nasıl bir yobazlığın, nasıl bir kısır döngünün içine düştüklerini göremiyorlardı. Yaşamı bu kısır ve donmuş çerçeveden görmeleri yaşamın kendisiyle ne kadar çeliştiklerini görmelerine engel oluyordu. Bir çok konuda ben de örgütümde aynı kısırlığı, donmuşluğu yaşıyorduk. Ancak birçok konuda da –mizah duygumuzun onlara nazaran daha gelişmişliğinden olsa gerek– kendimize ve insanca duygularımıza çok daha hoş görülüydük. Onlarsa aslında büyük bir karamsarlığın, yaşamdan korkmanın verdiği korkuya karşı kendilerini sonu gelmez kurallarla sınırlayarak karşı durmaya çalışıyorlardı. Bu anlamda ne kendilerine ne de çevrelerine karşı hoş görülüydüler. Tüm doğrular onlarınkiydi. Düşündüklerinin dışında bir yaşam biçimi olamazdı. Olduğu zaman, çizdikleri sınırın dışında bir şey ortaya çıktığında, hemen birkaç kelime ile özetlenebilen bilimsel sonuçlara varılıverir, olay çözümlenirdi.

Aslında hiç bir şey çözümlenmiyordu. Çünkü bir sonuca vardıklarında, karşılarındaki insana itiraz hakkı, kendini savunma hakkı verilmiyordu. Burada bir açıklama yapmak gerek. Diyelim ki sorun çıktı ve sözkonusu mezheplerin şeyhleri meseleyi ele aldılar. Kendi ölçülerine sunup sorunun çözümünü de saptarlar ve karşıdakine bildirirlerdi. Karşıdaki itiraz da etse kendi düşünce ya da haklarını savunsa da, şeklen böyle bir hakkı da olsa sonuç değişmezdi. Bu anlamda tanınan hakkın bir değeri yoktu. Çoğu kez bu bilimsel devrimci çözüm baskı ve kaba güç yoluyla kabul ettirilirdi. İşte böylesine bilimsel çağdaş, aydın bir yaklaşım söz konusuydu.

Bizim tanıdığımız TKP/ML TİKKO'cular biraz da bizim etkimizle, diğerlerine nazaran biraz daha hoş görülüydüler. Yine de tartışma sırasında hiç itiraz kabul etmez bir ifade ile "Biz TKP/ML TİKKO Komünistleri" demeleri vardı ki seyri ömre değer.

Bu bakış açısının yarattığı bazı davranış biçimleri vardı. Mao'nun "Liberalizme karşı mücadele edelim" broşüründe madde madde tesbit edilmiş liberal davranışlardan kesinlikle kaçınmak zorundaydılar. Çünkü bunlar küçük burjuva davranışlardı ve eğer bir kere yaka kaptırılırsa, çelik gibi komünistler, ateş görmüş tereyağına dönerlerdi. O nedenle TİKKO komünistleri "Mao"nun tesbit edemediği, göremediği bazı liberal mikropları tesbit etmişler ve gerekli önleyici tedbirleri almışlardı. Mesela Mao, televizyon dizilerini ve özellikle **Rafaella Carra**'nın show programlarını nerden tahmin edebilsin. Ama TİKKO komünistleri, bunu görmüşler ve günde en az üç kere alınan 'Vay benim kardaşım, İbo Yoldaşım' teranelerinin dışında bu mikropla temas edebilecek saat ve günlerde TV seyredilmesini yasaklamışlardı.

Biz THKP/C kökenli örgütler ise o dönem her Pazar yayınlanan Rafaella programlarının başlangıç saatinde tam kadro yerimizi alıyorduk. Diğer siyasetler de yavaş yavaş temkinli bir biçimde, yumuşak bir geçiş yaparak bu programları seyretmeye başladılar. Sözüm ona haberler ya da diğer programlar seyredil-

dikten sonra Rafaella bir süre seyrediliyor sonra da ideolojik eleştiriler yüksek sesle söylenerek TV'nin seyredildiği odadan çıkılıyordu. Haksız da değillerdi hani. O dönemde Rafaella'nın show programları yepyeni bir şeydi ülke için. Bu yönüyle ilgiyi çekerken, asıl tehlike bu programlarda giyilen kıyafetler ve hatun kişilerin cazibesiydi. Maazallah insanın tüm komünist sağlamlığı pantolonun paçasından akıp gidebilirdi. Ama hiç seyretmeden de olmuyordu. O halde çaktırmadan biraz seyredilir sonra da yoğun eleştiriler yöneltilerek odadan çıkılırdı.

TİKKO ise bu programa karşı halâ yiğitçe direniyordu. Cezaevindeki sorumluları Hasan Aksu da bu direnişin başını çekiyordu. Yani bir süre çekti. Bir gün Fehmi "Yahu bu adam resmen Rafaella'yı seyrediyor" deyince alarma geçtik. Önce koğuşumuzun krokisini çizeyim ki olay daha iyi canlandırılabilsin.

Gerçekten de Hasan volta atarken duruyor ve etrafı kolladıktan sonra kapının kenarından show'u seyrediyordu. Ancak bu sırada herkes programla ilgilendiği için bu kaçamakları farkedemiyordu. Fehmi ile bir plân yaptık. Show programı yayınlanmadan az önce Fehmi ile hem volta atıp hem de ateşli bir şekilde bir konu tartışacaktık. Etrafa hiç dikkat etmeyecektik. Bu arada Hasan'ı seyrederken yakalayınca da hemen üstüne atılıp, suçüstü yapacaktık.

Beklenen an geldiğinde TV odasının kapısının karşısındaki duvarın yanında volta atıyor ve ateşli ateşli tartışıyorduk.Biraz sonra Hasan geldi ve TV'ye hiç bakmadan volta atmaya başladı. Biz onun hiç farkında değilmiş gibiydik. Bir süre bizi inceledi. Bizim show'a rağmen, tartışmamıza devam ettiğimizi görünce voltasını kesti ve kapının kenarından (içeriden gözükmeyecek şekilde) show'u izlemeye başladı. Biz yine voltaya devam ettik. Hasan arada volta atıyor sona yine durup programı izliyordu. İyice daldığı bir anda arkasından gelip kollarından tuttuk ve kapıdan içeri soktuk. Hasan, kıpkırmızı olmuştu. Tam anlamıyla suçüstü olmuştu. Kulağına "MLSP–B Ahlak Masası ekiplerince

suçüstü yakalandınız" deyince silkindi ve hemen odadan çıktı. Önceleri çok kızmıştı bize, ama sonradan TV izlerken daha esnek davranmaya başladı.

Sık sık Hasan Aksu'yu örnek vermem,onu yermek için değil. Hele alay etmek için hiç değil. O günde belli ölçüde alay ettiğim, bugün ise daha geniş olarak –kendiminkiler de dahil– davranışları ortaya koymak istiyorum. Hepimizde belli ölçüde var olan, ama bazılarında ifrat derecesine varan dogmatiklikle, insan doğasının çatışmasının farkedilmesini istiyorum. İnsanların daha iyi komünist olabilmek amacıyla, kendilerini nasıl baskı altına aldıklarını göstermek istiyorum. Aslında olay, daha sağlam komünist olmaktan öte kendinde varolan zayıflıkların ve zayıflık kabul edilen insanca eğilimlerden kaçabilme çabasıydı. Çünkü ne yaparsanız yapın birçok şeyi aşamıyorsunuz.

Hele her insanda var olan izlemlere karşı, çok doğal olan isteklere karşı savaşmanın, acı çekme ve çektirme dışında bir yararı olmuyor. İnsanların daha iyi yaşama özlemlerine hitap eden, onları bu şekilde kanalize eden ve daha ileri bir toplum hedefini önüne koyduğunu söyleyecek iktidara gitmeye çalışan bir ideolojinin müridleri ise habire kendilerine acı çektirip, kendilerine ve çevresine kısıtlamalar getiriyor. Aynı halka cenneti vaadedip de, kendilerine acı çektirip ruhlarını temizlemeye çalışan sapkın mezhepler gibi. İşin ilgincine bakın ki her derde deva biricik bilimsel yöntemin, izleyenlerine önerdiği mutluluk reçetesi, insanoğlunun varolduğundan beri uyguladığı yöntemler oluyor. Tek değişiklik terminolojide. Yani varılan sonuçta bir fark yok. Gerici dediğinle, yobaz dediğinle, karşı devrimci dediğinle aynı çizgide buluşuyorsun. İşte sorun bu. Hasan Aksu değil. O tanıdığım birçok Hasan Aksu'dan biriydi sadece.

Ve benim anlatmak istediğim, insanların kendilerini değiştirme adına, nasıl kendilerini reddettikleri ve bu çelişkinin ne acılara neden olduğudur. Yoksa tek tek insanların kişilikleriyle alay etmek değil.

1 MAYIS 1977

Cezaevinde anma günü tartışmaları 1 Mayıs öncesi iyice yoğunlaşmaya başlamıştı. Tartışmalar **Cezaevindeki anma gününde beraberlik sağlanması** ve **Cezaevi dışındaki tören** olmak üzere iki konuda yoğunluk kazanıyordu.

Cezaevinde yapacağımız 1 Mayıs töreninin diğer örgütlerle ortak yapılmasını savunuyorduk. Biz, ortak bir metin ile, 1 Mayıs'ın anlatılması, hiç bir örgütün kendi ideolojik ayrılıklarını yansıtmaması gerektiğini savunuyorduk. Üçlü Blok (Halkın Kurtuluşu, Halkın Birliği, Halkın Yolu) ise her olaya siyasi damgalarını vurma ilkelerinden vazgeçmiyor, kendi politikalarını halkımıza anlatmaktan hiç bir şart altında vazgeçmeyeceklerini söylüyorlardı.

Son güne kadar ortak bir tören için çaba gösterecektik. Böyle bir günde ayrılık olmamalıydı. Ama asıl sorun **dışarıda gelişen** olumsuzluktu. Zaten ortak program teklifini kabul etmemelerinin gerçek nedeni dışarıdaki gelişmelerdi. DİSK aldığı kararla saptanan sloganların dışında slogan atanların, pankart taşıyanların törene alınmayacağını ilân etmişti. Kararın asıl hedefi o dönem Moskova yanlısı legal ve illegal sol partilerin **Maocu Bozkurt** dedikleri gruplara yönelikti. Bu gruplar (Aydınlık, HK, HY, HB, TKP/ML Tikko) da DİSK'in, TKP'nin ve Rusya yanlısı örgütlerin elinde olduğunu savunuyorlar ve bu tip gruplara (TKP, TSİP, TİP ve) **Sosyal Faşist** diyorlardı. Bununla ilgili çok ilginç bir sloganları vardı. Aramızda bu sloganın bestesini (söylenişini) çok az değiştirip oyun havası olarak kullanıyorduk. Slogan şöyleydi:

TİP,TSİP, TKP
Pis pis revizyonistler
Amerika gitsin, Rusya mı gelsin?
Sosyal Faşistler.

Çin ile Sovyetler arasındaki ideolojik ayrılık, bizdeki örgütler arasında o günlerin ortamında candüşmanlığına dönüşmüş ve iki tarafında birbirini faşist ilân etmesine kadar varmıştı. Böyle bir ha-

vada DİSK'in kararı bomba gibi patladı. Özellikle üçlü blok, konuşmalarında ve yayın organlarında sosyal faşistlerin bu kararını tanımadıklarını, o gün törene katılacaklarını belirtiyorlardı. Bu iki taraf açısından da çok tehlikeli bir karardı.

Bir yumuşama olmazsa çatışma çıkacağı kesindi. Biz DİSK'in kararını doğru bulmuyorduk. Bize göre de DİSK revizyonistler tarafından yönetiliyordu. İşçilerin mücadelesini yalnızca ücret artışı ile sınırlıyorlardı. 1 Mayıs bayram olarak değil bir savaş günü olarak kutlanmalıydı. Yine de DİSK'in sosyalizm mücadelesinde önemli bir işlevi vardı. Bu nedenle provokasyona yol açacak bir hareketten kaçınmak gerekirdi. Üçlü blok ise 1 Mayıs'a yaklaşıldıkça gerginliğin daha da artmasına yol açan tavırlar alıyordu. Bir kaç gün kala "Ne olursa olsun Taksim Meydanına gideceğiz ve törene katılacağız" demeye başladılar. Gergin hava Toptaşı'na da yansımıştı. Biz elimizden geldiğince ortak bir tören için çaba gösteriyorduk. Aydınlık (TİİKP) grubu da bizle aynı düşüncedeydiler. Ortak tören için çaba gösteriyorlardı. Buna rağmen bir türlü anlaşma sağlanamıyordu.

Üçlü blok kutlamayı gündüz sinema salonunda yapmayı; bu arada bir de film göstermeyi tasarlıyordu. Böylece mümkün olan en fazla kalabalığı toplayacaklardı.

O dönemlerde yapılan bu tür toplantıların adli mahkûmları da bizler kadar etkilediğini sanıyorduk. Sanki herkes bizim gibi ajite olacak ve davamıza sempati duyacaktı. Olaya öyle bakınca 3'lü bloğun topladığından daha fazla kalabalık toplama zorunluluğu doğuyordu. Eğer son güne kadar bu kararlarında ısrar ederlerse bizde töreni gece, koğuşta yapacaktık. Diğer koğuşlardan etkili, sözü dinlenen insanları da çağıracaktık. Yani biz, onlardan daha öteye şey yapacaktık.

Bir gün önce son bir toplantı yapıldı. 3'lü blok tavrını değiştirmedi. Toplantı dağıldıktan sonra Aydınlık grubunda bir kişi ile konuşuyordum. Bu kişi sevdiğim, saygı duyduğum son derece pozitif bir insandı. Cezaevindeki durum ile başlayan soh-

betimiz, 1 Mayıs'ta olabileceklere geldiğinde, bu arkadaş bir şey söyleyeceğini bildirince dikkatle onu dinledim. Söyledikleri 1 Mayıs'la ilgiliydi.

Ziyarete gelen bir arkadaş bir toplantıda Ömer Güven'in söylediklerini duymuş. Ömer Güven "**en ön saflara parmağı titremeyen gözü korkmayan en cesur yoldaşlarımızı koyacağız. Hepsi de silahlı olacak. Onlar devrilirse yerine başkaları geçecek. 1 Mayıs meydanını sosyal faşistlere bırakmayacağız**" demiş. Diğerleri de benzer kararlar almış. Zaten 3'lü blok 1 Mayıs'a beraberce katılacaklar.

Benzer şeyleri ben de gelen ziyaretçilerden duymuş ve bir olaya yol açmamak için bizimkilerin katılmaması düşüncesinde olduğumu söylemiştim. Yaptığımız değerlendirme 1 Mayıs sırasında olay çıkacağıydı. Ama 3'lü bloğun silah kullanacağına pek ihtimal vermiyorduk. Herhalde böyle bir çılgınlık yapmazlardı. Sonuç olarak olay çıkacak ama işçilerden dayak yiyip çekileceklerdi. Yine de çok tatsız bir durumdu. **Orada bir silahın bile patlaması umulmadık sonuçlara yol açabilirdi.**

Böyle bir ihtimal bile üçlü bloğa olan kızgınlığımızı arttırıyordu.

Ertesi gün gözle görülür bir gerginlik vardı. Biz gerekli hazırlıkları yapmış ve kutlama için diğer koğuşlardan bir çok sözü geçer insanı davet etmiştik. Gardiyanlarla da konuşup, gece ziyaretinin aksamamasını sağladık.

Üçlü bloka o gün tam anlamıyla düşman olarak bakıyorduk. 1 Mayıs'ta aldıları tavır bizi iyice çileden çıkartmıştı ve tedbiri bir kenara bırakmıştık. Bazı nedenlerden ötürü üçlü blok programını tam olarak uygulayamadı. Bize gelip akşam koğuşta da bir tören yapacaklarını bildirdiler. Tepemiz iyice atmış, film kopmuştu.

Siz... dedik. Gündüz yapacaktınız bu işi. Beceremediniz, bir de akşam yapacağız diyorsunuz. Anlaşmalara uymuyorsunuz.

... Biz akşam da tören yapacağız. Bu devrimci bir görevdir.

... O zaman herşeyi göze alıp öyle yapın. Biz de her yolu kul-

lanıp size engel olacağız. Sonucu neye malolursa olsun.

Onlarda geri adım atmadılar, biz de. Sonunda herkes **zulasını patlattı** ve **silah olarak ne varsa ortaya çıktı**. Bu sefer kesin kararlıydık ve bugüne kadar yaptıklarını tümüyle ödetecektik.

Silahla yapılacak ödetmenin ne sonuçlara yol açacağını söylemeye gerek var mı bilmem? Bu arada durumu sezen bazı adli mahkumlar da bizden yana tavır aldılar. Eğer geri adım atan olmazsa büyük ve kanlı bir kavga çıkacaktı.

O gün herkes akşama kadar huzursuzca bahçede dolaştı durdu. Dışarıdan gelecek bir haberi bekliyorduk. Akşam olup da herkes koğuşlara girince gerginlik iyice arttı. Yemekten sonra TV odasına girip haberleri beklemeye başladık. Haberler başladığında hepimiz şoke olmuştuk. **O kadar ölü, onca yaralı.**

Olay bekliyorduk; ama bu olay değil, resmen katliamdı. Olayın bütününü değil ama çıkış nedenini gayet iyi tahmin ediyorduk. Bir yanda DİSK yöneticileri, bir yanda üçlü blok bu katliamın gerçek suçlularıydı bizce. Olaydan başka güçler bile yararlanmış olsalar, hatta tüm olayı onlar bile gerçekleştirseler yine de bu olası provokasyonu bu iki grup yaratmıştı. Onlar olayı bu kadar tırmandırıp, birbirlerini can düşmanı ilân ederek provokasyona ortam hazırlamışlardı. Televizyon seyrederken kafamdan bunlar geçiyordu ve korkunç bir öfke duydum. Tam o sırada arka sırada oturan bir H.K'lı ayağa kalkarak 'Pis revizyonistler, sosyal faşistler. Bu kadar insanın ölümüne sebep oldular..." deyince.

– Sus lan, pis herif... diye bağırdım. Yanımda oturanlar tutmasaydı Taksim Meydanındaki kavga Toptâşı'na taşınacaktı. Allah'tan bu H.K'lı gürültü patırtıya pek karışmayan, esnek bir insandı. Hemen dışarı çıktı ve bir olayın önüne geçildi.

Ortalık bomba düşmüş gibiydi, hemen toplandık ve törenin iptaline karar aldık. İkinci kararımız ise üçlü blok da tören yapmayacaktı. Ölmeyi göze almadan bu işe kalkışmamalıydılar. Ve 1 Mayıs'ta neler olduğu ortaya çıkana kadar kimse bu konuda konuşmayacaktı. Bu kararları son derece açık bir anlatımla bütün

örgütlere ilettik. Kimse karşı çıkmadı.

Olayın büyüklüğünden duyduğumuz üzüntü bir süre sonra kızgınlığı yendi. Şimdi ise korkunç bir haber ihtiyacı duyuyorduk. O sıralar bizim koğuşta oldukça güçlü radyolar vardı. Bu radyolardan biri ve en güçlüsü H.K'nda idi ve **istendiği zaman polis telsizlerini de alıyordu.** Hemen telsiz frekansı araştırıldı ve anonslar duyulmaya başladı. Hepimiz bir araya toplandık. Biraz önceki düşmanca hava bitmiş, hepimiz alacağımız haberlere bakıyorduk.

Telsiz anonsları polisten ziyade askeri konuşmalara benziyordu. Bu durum genel bir korkuya yolaçtı. Acaba ordu darbeye mi hazırlanıyordu? Zaten olayın nasıl çıktığını, kime yönelik olduğunu, nasıl sürdüğünü bilmiyorduk. Bu kadar insanın ölmesi orduyu harekete geçirebilirdi. Böyle bir gelişme ise önce bizi etkileyecekti. Hepimiz Türk ordusunu, Latin Amerika orduları ve cuntaları ile özdeşleştirdiğimiz için korku ağır basmaya başlamıştı.

Ardından "Duvar dibi" esprileri de başladı. "Duvar dibi" bir askeri darbe halinde bizlerin, hemen cezaevi duvarının dibinde kurşunlanmamızdı. Korkumuzu esprilerle boğmaya çalışıyorduk. Ölenlere duyduğumuz üzüntü, kendimize üzülmeye dönmüş, bu da çok ağır ve karamsar bir havanın çökmesine yol açmıştı. Pek çoğumuz sabaha kadar uyumadı. Volta atıp durduk.

Ertesi sabah bütün gazeteleri aldık. 1 Mayıs faciasının boy boy resimleri vardı. Korkunç bir manzaraydı. Olay nasıl olmuştu acaba? Biz, en fazla yaralanmaya yol açacak bir kavga beklerken, nasıl da bu duruma dönüşmüştü. Karşılıklı inatlaşmanın sonucu sinirler iyice gerilmişti. Meydanda bulunan birçok kişide silah olduğunu biliyordum. Çünkü 1 yıl önceki 1 Mayıs'ta öyleydi. Zaten **her yürüyüşte mutlaka her örgütün silahlı adamları, koruma amacıyla yürüyüşlere silahlı olarak katılırdı. Bunların bir çoğu da silah kullanmayı bilmeyen, atış disiplini olmayan ve çatışma anında heyecanlanıp, nereye atış yaptığını görmeden bir jarjör mermiyi boşaltan insanlardı.** Bazı yürüyüşlerde, özellikle Gülhane Parkı'nın karşısındaki eski morg (adli tıp) binası önünde

meydana gelen olaylarda bu özellikleri çok yakından tanıma imkânım olmuştu. Ölmüş bir militanın cenazesini almak için toplanan gruplarla polis arasında olay çıkar, oradaki topluluğu çıkacak bir çatışmada polise karşı koruyacak olan silahlı kişiler, hem en önde koşar, hem de nereye attığını görmeden habire ateş ederlerdi. Mermi bitince de silahlar yere atılırdı. Morg önündeki hemen her yürüyüşten sonra sağa sola atılmış birkaç tabanca bulunurdu.

İşte **1 Mayıs'ta Taksim meydanında böyle birçok korumacı vardı.** Üstelik bir kısmı bilinçli olarak olay çıkarmaya gelmiş ve en ön saflara konmuşlardı. Gazeteler ateş edenlerin resimleri ile doluydu. 1 Mayıs'a katılıpta sonradan Toptaşı'na gelenlerden de "resimlerde yer alan" ateş edenler hakkında çeşitli şeyler dinledim.

Bunları yazarken 1977 1 Mayıs'ındaki katliamın tek sorumlusunun oraya silahlı gelenler olduğunu söylemek istemiyorum. Çünkü olayı yaşamadım ve fazla bilgim de yok. Ama bildiğim o dönem DİSK de sorumlu olanlarla, üçlü blok da yer alanların da gayet iyi bildiği bir şey var. Eğer gerçekten dışarıdan ateş eden birileri varsa – bunlar olmasa bile mutlaka olay çıkacak ve o kadar kalabalıkta bir silahın patlaması bile, paniğe, dolayısıyla silahların çekilip ateşlenmesine ve o korkuyla harekete geçen kalabalıkta ezilmelere yol açacaktı.

Bunları bilmemize rağmen, olayın tümüyle dışkaynaklı – kontrgerilla – olduğuna inanmayı seçtik. **Onca bilimsel dürüstlüğe sahip olduğunu iddia eden insandan hiç biri, olayın bu yönünü araştırıp, herşeyi yerli yerine oturtma ihtiyacını duymadı.** Herkes olayı ve onca ölüyü bir propaganda malzemesi olarak kullanmaktan geri durmadı. Ozetle her zaman olduğu gibi ateş düştüğü yeri yaktı, ölen öldüğünle kaldı. Olaya yol açanların, çoğu hâlâ o dönemki yerlerinde ve hâlâ "**özgür ve çağdaş bir toplum**" mücadelesi veren kahramanlar (!) şu dünya ne garip. Karşılıklı gerginliği sürdürüp, bilinçli olarak olaya çanak tutanlar, hemen aynı safa geçip başka bir suçlu buldular ve beraberce saldırdılar. Hâlâ da saldırıyorlar.

1 Mayıs bölümünü okuyanların bir kısmı bana çok kızacaklar biliyorum. "Olayı saptırıyor, suçluyu kurtarmaya çalışıyor, kafa karıştırıyor" diyecekler ve benim iflah olmaz bir işbirlikçi hain olduğumu söyledikten sonra "bir gün...!" diyecekler. Varsın desinler. Ben körü körüne inanma engelini atlayalı çok oldu. Bir daha da geri dönmeyeceğim. Şimdi yapmaya çalıştığım şey, olayları önyargıların uzağından değerlendirebilmek. Ne kadar başarılı olabilirim bilmiyorum. Ama amacım bu. Yalnızca bu nedenledir ki 1 Mayıs faciasının bugüne kadar bilindiği halde hiç değinilmeyen bir yönünü belirttim ve olası ihtimalleri ortaya koydum. Onları düşünürken aklıma aynı amaca yönelmiş örgütler arasındaki silahlı çatışmalar geliverdi. İşte bu çatışmalar 1 Mayıs'taki katliamda –eğer varsa– dış müdahale kadar, iç anlaşmazlıkların hemen silahlı çatışmaya dönüşmesinin de rolü olacağını düşündürdü.

Gerçekten o günlerde birikim ile, silahlı çatışmaya girmemiş sol örgüt yok gibiydi. Bir okulun, sendikanın, semtin, derneğin, kahvenin, sokağın paylaşımı ya da ideolojik farklılıklar derhal kavgaya, adam dövmeye, silah çekmeye, işkence yapmaya kadar varabiliyordu. Birbirine bu kadar düşmanca bakan ama aynı düşmana saldıranlar arasındaki bu sert mücadeleleri düşününce insanın aklına 1 Mayıs olayı geliyor ve katliamda sol örgütlerin de önemli rolü var mıydı? sorusuna, "neden olmasın" cevabı verilebiliniyor. Şimdi o dönemdeki sol içi silahlı çatışmaların bazılarını inceleyelim.

1– Dev Yol – Kurtuluş çatışması: Kurtuluş ve Dev–Yol arasındaki ideolojik farklılık ve bazı yerlerin paylaşımı nedeniyle 1977 yılında Şişli'de çıkan çatışmada karşılıklı kurulan tuzaklar sonucu birkaç kişi bilinçli olarak öldürülmüştü.

2– MLSP–B – Dev–Yol Çatışması: Önceden de belirttiğim gibi biz THKP/C'yi olduğu gibi, hiçbir değişikliğe uğratmaksızın savunuyorduk. Dev–Yol ise (o zamanki adı Dev–Genç idi) THKP/C ideolojisini savunmuyordu. Ancak gençlik kesimindeki büyük sempatiyi kullanmak istediği ve kurucularının da eski THKP/C

davası sanıkları olmasının avantajından yararlanmak için THKP/C'yi savunur görünüyordu. MLSP/B yarı legal kuruluşu olan İDÖD aracılığıyla, Dev–Yol'a karşı İstanbul öğrenci kesiminde ideolojik mücadele yürütüyordu. Ama ne ideolojik mücadele? İdeolojik olan tek şey atılan yumrukların Mahir Çayan adına atılıyor olmasıydı. Bir dizi kavga sonucunda karşılıklı düşmanlık iyice büyümüştü. Nihayet bazı İDÖD'lüler. Dev–Yol'un (Dev Genç) İstanbul'daki en önemli adamlarından Bülent Ulver'i çevirmişler ve silahını alarak biraz tartaklamışlardı. Hemen akabinde Dev–Gençliler de harekete geçmiş ve bizden Zeki Yumurtacı ile bir arkadaşını Balıkesir öğrenci yurduna silah zoruyla kaçırmışlar. Yurttaki bir odada Dursun Karataş ve ekibince sorguya çekilerek dövülmüşlerdi. Sonra bir araba ile başka bir yere götürülmek istenirken olayı öğrenen İDÖD'lülerin arabaya ateş açmaları sonucunda arabayı bırakıp kaçmışlardı. Bu sayede 2 MLSP/B'li kurtulmuştu. Bütün kavgalar ve husumet hep devam etmiş 1979'da Adana'da toplam 7–8 kişinin ölümüne neden olan çeşitli baskın ve çatışmalara kadar tırmanış göstermişti.

– TKP, TSİP, TİP vs. türü Sovyet yanlısı örgütlenmelerle Çin, Arnavutluk yanlısı örgütlenmelerin (TİKP, Aydınlık, Halkın Yolu, H.B. H.K.) arasındaki düşmanlık: Çin ve Arnavutluk, Rusya'yı sosyalizmden geriye dönmüş bir ülke olarak kabul ediyorlar ve SBKP'yi Sosyal–Emperyalist olarak değerlendiriyorlardı. Bu siyasetlere göre ABD'de emperyalist olmasına rağmen esas tehlikeli emperyalist Soyvet Rusya idi ve baş düşman oydu. Türkiye'deki Rus yanlıları ise sınıfsal düşmanları idi ve onlara "Sosyal – Faşist" diyorlardı. DİSK'in yönetiminde TKP'nin ağırlıklı olduğu bilindiğinden, bu işçi örgütünü sosyal faşistlerden alma kavgasına girişmişlerdi.

TKP ağırlıklı, TSİP, TİP ve Sovyet yanlısı örgütlenmelerde ÇKP ve Arnavutluğa aynı düşmanlıkla bakıyorlardı. Onlarda Türkiye'deki ÇKP ve AEP yanlılarına "Karşı devrimci, Mao'cu Bozkurt" diyorlardı. İki grup arasında sık sık kavgalar çıkıyordu. Bir-

birlerine öylesine nefretle bakıyorlardı ki, cezaevlerinde bile düşmanlığı sürdürüyorlardı. Biz THKP/C yanlıları tek tük gelen Sovyet yanlılarını himayemize alıyor ve ÇKP yanlılarınca ezilmelerini önlüyorduk. Gerçekten birbirlerine bakışları tam bir nefret örneğiydi. Birbirlerini "Karşı Devrimci" olmakla suçluyorlardı.

O günlerde Samatya'da İGD (TKP'nin legal gençlik derneği) liler tarafından bir HK'lıgenç çıkan bir kavga sonucu tabanca ile vurularak öldürülmüştü. HK bildirilerinde bu olaydan uzun uzun bahsetti Semtim olduğu için hem İGD'lileri hem de HK'lıları iyi tanıyordum. İki tarafta çok genç idi ve insan öldürebilecek katılıkta değildiler. Çok çok kavga ederlerdi. Geçen zamanda iyice katılaşmışlar ve hepsi aynı semtin çocukları olup, birbirlerini tanıdıkları halde, öldürecek kadar düşman olmuşlardı.

4) Dev Genç ve Üçlü Bloğun katıldığı oldukça kalabalık bir yürüyüşte slogan meselesi yüzünden Beşiktaş civarında silahlı çatışma çıkmıştı. Dev Genç ve Üçlü Blok onca kalabalığa rağmen birbirlerine ateş etmekten çekinmemişlerdi. Burada da yaralananlar olmuştu. O dönem üçlü bloğun çok ilginç bir tutumu vardı. Her yürüyüşe, toplantıya katılır ve sloganlarını atarlardı. Sloganlar "Kahrolsun Sosyal Emperyalizm" gibi doğrudan Sovyetlere yönelikti. THKP/C kökenli örgütler ise Rusya'da Sosyalizmin tam yürümediği, revize edildiğini kabul ediyorlar ancak, emperyalist, faşist tanımlamasının çok aşırı ve saçma olduğunu söylüyorlar ve bu sloganların atılmasını engellemek istiyorlardı. Çünkü Rusya herşeye rağmen Sosyalizmin kalesiydi. Bu tür sloganlar ise Sosyalizmi halk nazarında küçük düşürüyordu. Bütün gerçeklere karşın asıl sorun Sovyetlerin yardımı olmaksızın Türkiye'de iktidara uzanılamayacağı gerçeğinin kabulüydü. Her gerekçe bu gerçeğin üstünün örtülmesiydi.

THKP/C kökenli örgütlerden özellikle DEV-SOL yürüyüşlerde en fazla kalabalığı topluyordu. İşte üçlü blok bu fırsatı kaçırmayıp istenmesede oraya geliyor, yürüyüşün ya da eylemin amacıyla hiç uymasada sloganlarını atıp, yürüyüşe katılanlara ve halkımıza

"sosyal bilinç" veriyorlardı. Ayrı yürüyüş yapılma tekliflerini ise kabul etmiyorlardı. Çoğu yürüyüşe alınmamaya çalışılıyorlar ya da yürüyüşten çıkarılmaya uğraşılıyorlar; ancak onlar yiğitçe direnip her olaya siyasal muhteva katıyorlardı. Polisle bir olay çıktığında ise ilk kaçan yine onlar oluyordu.

O günkü çatışmada bu yüzden çıkmıştı. Yanılmıyorsam yürüyüş "Eğitim Sistemini Protesto" amacıyla yapılıyordu. Sloganlar buna göre hazırlanmıştı. Ancak üçlü blok gene yürüyüşün kuyruğuna takılmış, kendi sloganlarını atmışlardı. Dev Genç'liler bunun üzerine silahlı koruyuculardan bir set oluşturup onları engellemek istemiş, onlarda kararlı davranınca olay hemen silahlı çatışmaya dönüşmüştü. İki tarafta hiç sakınmadan ateş etmişti.

Böyle birçok olay sayılabilir. Yeri geldikçede anlatacağım zaten. Bunları görünce ve o günlerdeki sol basında birbirlerine yöneltilmiş eleştirilerin dozunu anımsayınca aklıma hep 1 Mayıs ve katliamın -gerçek sorumluları- kimdir? sorusu geliyor.

CEZAEVİNDE SİLAH EĞİTİMİ

Revirde ve kitaplıkta her zaman silah bulundurduğumuzu yazmıştım. Bu silahları TİKKO ile ortak getirtmiştik. Kaçarken kullanmayı amaçlıyorduk. Cezaevinde önemli bir olay olmadıkça yerlerinden çıkarmıyorduk. Ama Toptaşı'nda bir kişi ile tanıştıktan sonra silahlardan birini sık sık çıkarmaya başladık. Şimdi bu kişiyi ve silahı neden çıkardığımızı anlatayım.

Toptaşı'nda bir emekli astsubay yatıyordu. Niye yattığını hatırlamıyorum. Aramız iyiydi, zaman zaman sohbet ediyorduk.Tahliye olmasına bir gün kala beni çağırdı:

– Üçüncü koğuşta iyi bir çocuk var. Size sempati duyuyor. Astsubaylıktan atılma. İlgilenirseniz iyi olur. Orada ziyan olup gidecek...

– Peki ağabey, ilgileniriz... dedim ama işin ucundan tutmaya pek niyetli değildim doğrusu. Daha önce anlattığım nedenlerden dolayı, boşuna zaman kaybetmek istemiyordum. Usulen söz konu-

su vatandaş hakkında bazı sorular sordum. Kara'cıydı. Erzurum'da görev yaparken firar etmiş, üç–dört ay sonra da yakalanmış ve ordudan uzaklaştırılmıştı. Askeri mahkemenin verdiği cezanın son birkaç aylık bölümünü çekmek üzere Toptaşı'na gönderilmişti. Bence hiç bir özelliği yoktu. Yine de;

– Tamam, merak etme, ilgilenirim... dedim.

– Bence hemen tanış, işinize çok yarar, keskin nişancıdır. NATO yarışmalarında derecesi var... deyince herşey değişti. Gerçekten böyle bir özelliği olan insana ihtiyacımız vardı. Hem de çok.

Üstelik diğer siyasetler, özellikle TİKKO bu işi duymadan hemen adamı örgütlemeliydik.

– "Şimdi gidip tanışalım" dedim ve koluna girip III. koğuşa doğru yürümeye başladık. İyice heyecanlanmıştım.

25–26 yaşlarında, sağlam yapılı, güleryüzlü biri ile tanıştım. Adı Ersin Marangoz'du. Bir süre havadan sudan konuştuk. Sonra konuşma siyasete kaydı. Devrimcilere sempati duyuyordu, ama özel olarak bir örgüt ya da görüşle ilgisi yoktu.

– İstersen sana bir iki kitap getireyim. Onları oku, istediğin konuları konuşup tartışalım. Yeterli birikimin olunca doğru bulduğun örgütü kendin seçersin... dedim. Bu konuda mutabakata varınca, ertesi gün yine konuşmak üzere anlaştık ve ayrıldık.

Çok sevinçliydim. Çünkü Ersin oldukça istekliydi. İnsana güven veren davranışları vardı. Ciddi bir insandı. Böyle bir insanı hem de keskin nişancılık özelliği olan bir insanı örgüte kazandırmam gerekliydi. Örgüt onun bilgilerinden yararlanırken, ben de nitelikli bir insanı örgüte kazandırmanın gururunu yaşayacaktım.

Hemen koğuşa gidip durumu arkadaşlara anlattım. Fehmi ve Hasan çok sevindiler. Bu adamı başka bir örgüte kaptırmamalıydık. Ama üstüne gidip sıkboğaz da etmemeliydik. Ben devamlı ilgilenecektim ama seçimi kendisi yapacaktı. Kendisi isteyerek gelirse çok daha verimli olurdu. Çünkü genç bir öğrenci

değil, orduda görev yapmış, ne yaptığını bilen bir insandı. Eğer bizi seçerse atıcılığının yanısıra, diğer askeri bilgilerinden de yararlanabilirdik. Ayrıca ordu içinden astsubaylarla ilişki kurmamızı sağlayabilirdi. Ertesi gün birkaç kitap alarak yeniden III. koğuşa gittim. Uzun uzun sohbet ettik. Astsubay, subay çelişkisinden, ordudaki yaşamından, neden firar ettiğinden bahsetti. Ordudan atılabilmek için firar etmiş. En fazla üstünde durduğu konu ordu-da astsubaylara yapılan haksızlıklardı. Ertesi gün arkadaşlarla tanıştırmak için bizim koğuşa davet ettim.

Ertesi gün bizim koğuşa geldi ve Fehmi ile tanıştırdım. Kitaplardan birini okumuştu, bazı sorular sordu. Sonra da silahlı mücadele veren örgütlerin stratejilerini anlatmamızı istedi. THKO, TİKKO ve THKP/C'nin stratejilerini anlattık. THKO ve TİKKO'nunkilere pek aklı yatmadı. Özellikle TİKKO'nun savunduğu 'Kurtarılmış Bölgeler' teorisini uygulanamaz buldu. Ordunun gücünü, hareket kabiliyetini gayet iyi biliyordu. Kurtarılmış bir bölgenin hemen sarılıp, direnişin çok kısa sürede bastırılacağını söylüyordu. Tek çözüm, çok iyi hazırlanmış gerilla hareketiydi. Biz de teorik olarak bize çok doğru gelen THKP/C stratejisini yeniden anlattık.Bir kaç gün sonra bizim koğuşa gelip, sempatizan olarak komüne katıldı. Ardından bir silah talimnamesi oluşturmaya başladık. Önce tüfek sonra da tabanca için ayrı ayrı birer çalışma programı çıkardık. Kibrit kutusundan yapılan bir gez ve arpacık ile kitaplıkta göz eğitimi (üç nokta teşkili) çalışmalarına başladık. Sonra da tetik düşürme çalışmaları yaptık. Arkadaş bir süre sonra tahliye oldu. Ama biz kitaplıkta çalışmalarımıza devam ettik. Düşünün ki devletin cezaevinde silah eğitimi yapıyoruz. Tek eksiğimiz ateş edememekti. Sonra da herkes 12 Eylül'ü çeşitli biçimlerde yorumluyor ve suç 12 Eylül'ü gerçekleştirenlerin üstüne kalıyor.

Cezaevlerini denetleyen, yöneten iktidarların, hiç olmazsa bu konuda özeleştiri yapmaları gerekmez mi? Böylesi serbest bir ortam terörden başka, karmaşadan başka ne üretebilirdi acaba?

YENİ MÜDÜR İLE HASAN AKSU'NUN TARTIŞMASI

Bütün mahkumların sevip saygı gösterdiği babacan bir insan olan eski müdür başka bir cezaevine tayin olmuştu. Onun yerine Paşakapısı cezavinde görevli genç bir kişi gönderilecekti. Her zaman olduğu gibi bu kişi hakkında da araştırma yapmış ve zararsız biri olduğunu öğrenmiştik. O nedenle bu değişikliği pek önemsemedik. Herşey eskisi gibi devam edecekti.

Bir akşam çay ocağında Hasan Aksu ile Süleyman Polat ile beraberdik. Süleyman çay pişiriyor,biz de bardakları yıkıyor ve koğuşlara çay götürüyorduk.Çay ocağı bahçedeydi. Gece nöbeti olan gardiyanlar da orada toplanırlar, çay içerek sohbet ederlerdi. Çay ocağı iyi gelir getiriyordu. Ayrıca gece bahçede dolaşmanın zevki bambaşkaydı. Sınırlı da olsa bir özgürlüktü. Gerçi istediğimiz zaman bu özgürlüğü kullanabiliyorduk ama kalabalık bir şekilde bahçeye çıkmamız gardiyanları tedirgin ediyordu. Çay ocağı sırası gelince nöbetleşe olarak rahatça bu özgürlüğü kullanabiliyordk.

İşte böyle bir gecede nöbet sırası Hasan Aksu, Süleyman ve bana gelmişti. Hem çay servisi yapıyor, hem de sohbet ediyorduk. Bir ara tuvalete gittim. Döndüğümde çay ocağının önünde, genç bir sivil ve başgardiyan ile birkaç gardiyan vardı. Süleyman da kapının önüne çıkmış Hasan'ı içeri çekmeye çalışıyor, Hasan ise bağırıp duruyordu.

Başgardiyan'a yaklaşıp ne olduğunu sorduğum sırada, o da genç sivilin koluna girmiş uzaklaştırmaya çalışıyordu. Sivilin şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. Başgardiyan:

– Yeni Müdürümüz... deyince durumu biraz anladım ve Hasan'ın yanına gittim. Süleyman'la beraber Hasan'ı çay ocağına soktuk.Tekrar dışarı çıktığımda, başgardiyan mahkûmdan yediği fırça ile şaşırıp kalmış yeni müdürümüzü götürüyordu. Tekrar içeri girdim. Hasan söylenip duruyor, Süleyman ise gülüyordu.

– "Neler oluyor...." diye sorunca Süleyman anlattı. Yeni Müdürümüz göreve başlamadan önce bir gece ziyareti yapmış,

gardiyanlarla beraber cezaevini gezmişti. Çay ocağına gelince içeri girmiş ve otoritesini kabul ettirmede ilk denemesini yapmıştı. Bizimkiler ne gardiyanlara, ne de hiç tanımadıkları sivile hiç aldırmadan ne yapıyorlarsa devam etmişlerdi. Hasan ağzında sigara ve ceketinin önü açık, bir eli pantolon cebinde, tanımadığı yeni müdürümüze "Ne istiyorsun?" gibilerden bakınca Müdür birden kızmış ve...

– Elini cebinden çıkar, önünü ilikle, sigaranı da at... diye çıkışınca Hasan da:

– Sen kim oluyorsun... demiş. "Ben istediğim gibi davranırım."

– Ben cezaevinin yeni müdürüyüm... deyince olan olmuş ve Hasan'ın tepesi atmış.

– Bana ne be müdürsen. Biz senin devletinden korkmuyoruz, senden mi korkacaz. Çek git başımdan, canımı sıkma... türünden ağzına ne gelirse söyleyince zavallı yeni müdür şaşırıp kalmış. Gardiyanların da duruma müdahale edip asayişi sağlamak yerine (!) Hasan'ı yatıştırmaya çalıştıklarını görünce iyice apışmış. Ustelik başgardiyan da koluna girip, oradan götürmek için çekiştirmeye başlayınca Toptaşı'nda tek müdürün kendisi olmadığını anlamıştı.

İşte geldiğim sıradaki manzara buydu. Süleyman hem gülüyor hem anlatıyordu.Biraz sonra başgardiyan geldi:

– Müdüre karşı biraz ayıp oldu... gibilerinden bir şeyler söyleyecekken Hasan'ın bakışlarını görüp vazgeçti ve;

– Adam daha çok yeni, burayı bilmiyor. Paşakapısı gibi zannediyor... dedi.

Biz de böyle bir olaydan dolayı üzüldüğümüzü ama onun da daha terbiyeli olması gerektiğini savunduk. Sonuçta ertesi gün kendisiyle konuşup, meseleye açıklık getirmek ve gönlünü almak üzere anlaştık.

Ertesi gün Hasan Aksu, ben ve koğuş mümessili olan H.K.'lı Timur ile Müdürün odasına gittik. Müdürün tavrından, gardiyanlardan, hakkımızda gerekli bilgiyi aldığı görülüyordu. Kısa bir hoşbeşten sonra, önce akşamki mesele çözümlendi. İki tarafta özür

dileyince dostça yumuşak bir hava esti. Çaylar geldi. Biraz sohbetten sonra, esas konuya geçtik.

Cezaevinin iç işleyişi, eski müdürle ilişkiler anlatıldı. Cezaevini yalnız yönetemeyeceği, var olan sistemi değiştirip, haklarımızı kısamayacağı anlatıldı.

Kendisi ilk defa müdürlük yapıyordu. Eğer sözümüzü dinler ve bizimle çatışmaya girmezse, gayet uyumlu olaysız bir cezavini yönetir, bu da sicilini olumlu etkilerdi. O'na tıkır tıkır işleyen vukuatsız bir cezaevi verecektik. Dışa karşı tek otorite olarak o görünecekti, ama bize karışmayacaktı. Zaten aşırı isteklerimiz yoktu. Bu güne kadar nasıl cezaevi olaysız bir biçimde gelmişse, bizim sayemizde olmuştu. Özetle bizle iyi geçinirse, kendisi için de iyi olacaktı.Eğer aksi olursa meydana gelecek olayların sorumluluğunu kendi yüklenecekti. Devletten bile korkmayıp, ona karşı silahlı mücadele verirken, tutup da bir devlet memurundan korkacak değildik.

Üstelik bizim için ölmek ve öldürmek son derece doğaldı. Dışarıda her sözümüzü dinleyen arkadaşlarımız vardı ve hergün eylem yapılıyordu. Kendisi iyi bir insandı. Başına birşey gelmesini istemiyorduk.

Böylesine ikna edici bir konuşmaya can mı dayanırdı? Müdürümüz de dayanamadı. O da bizi sevdiğini, cezaevinin düzenini korumak için neler yaptığımızı bildiğini ve elbirliği ile Toptaşı'nda eskisi gibi bir yaşam süreceğine olan inancını anlattı. Ve öyle de oldu. Elbirliği ile Toptaşı'nı idare etmeye devam ettik.

İşte böyle. O dönem bütün cezaevleri böyleydi. Devlete karşı eylem yapanlar, devletin cezaevini yönetiyorlardı.

Ne diyelim? Başka bir şey demeye gerek var mı?

ÜÇLÜ BLOĞUN KAÇIŞ DENEMESİ

Üçlü Blok'ta özellikle Halkın Birliği'nde, idam ve müebbet gibi ağır cezalar bekleyen birkaç kişi vardı. Bunlar 1974'den beri cezaevindeydiler. Görünüşe göre kaçmaktan başka çareleri yoktu. Biz

de kaçmak zorundaydık. Ama ne biz onlara, ne de onlar bize güvenmediği için ortak bir kaçış düşünmüyorduk.Bir tarafın kaçışı diğer tarafınkini engelleyecekti. Bu yüzden birbirimizin faaliyetlerini de kontrol ediyorduk.

Çay ocağı işletme sırası Üçlü Blok'taydı. Hemen çay ocağına bitişik olan yemekhaneyi de akşamları açabiliyorduk. Hem gardiyanlar için hemde kendimiz için yemek pişiriliyordu. Üçlü Blok alt komünleriyle beraber oldukça kalabalık olduğundan, akşamları yemek pişirmeleri iyice alışılmış bir olaydı.

Bir gün sabah kahvaltısı hazırlamak üzere yemekhaneye gittiğimizde bir gardiyanın acele ile yemekhaneden dışarı fırladığını gördük.Birazdan başgardiyanla beraber geldi. Başgardiyan bizi çağırdı, çok telaşlıydı.

– "Yemekhanenin duvarını delmişler, kaçan var mı acaba?" Şoke olmuştuk. Biz bir sürü yöntem ararken burnumuzun dibindeki duvar delinmişti. Şaşkınlığımızı çabucak yendik ve deliğin nerede olduğunu sorduk.

Gerçekten de hapishanenin arkasındaki, eskiden tekel binası olarak kullanılan, şimdi yıkıntı olan binanın bahçesine bitişik olan duvarda bir delik vardı. Ancak delik oldukça küçüktü. Komünlere ayrılan dolapların arkasında yer alan ve eskiden pencere olan ve betonla kapatılmış bölüm kazılmıştı. Beton oldukça eski, dökülmüş, rutubet yıllar boyu işlemiş ve betonu neredeyse tırmakla kazınacak hale getirmişti. Eğer birkaç saat çalışılırsa, delik kolaylıkla insanın geçebileceği hale getirilebilirdi. Tabii eski penceredeki, eski tip demirleri de kesmek şartıyla.Demirler de oldukça çürümüştü. Demir testeresi ile kolayca kesilebilirdi.

Deliğin küçük olduğunu ve eski demirlerin yerli yerinde olduğunu görünce başgardiyanın telaşı geçti. Kimin yapabileceği üstüne beraberce kafa yordu.Aslında biz kimin yaptığını gayet iyi biliyorduk ama iş adli mahkumların üstüne kaldı. Sonuçta kimseye duyurulmadan, oranın betonlanması, betonlanana kadar da bir gardiyanın yemekhane kapanana kadar içeride kalması karar-

laştırıldı.

Büyük bir kazayı –bizim için– sessiz sedasız atlatmıştık. Hemen komündekileri toplayıp durumu bildirdik ve üçlü blok çok sıkı bir markaja alındı.

Aslında son birkaç gündür üçlü bloktaki hareketlenme dikkatimizi çekmişti ama yemekhane aklımıza gelmemişti. Kamuflajı oldukça iyi yapmışlardı demekki. Artık peşlerini bırakamazdık. Çünkü bize haber vermeyeceklerini biliyorduk. Onların kaçması ya da kaçma hazırlığının örgütlerce yapıldığının anlaşılması ise bizim kaçma şansımızı ortadan kaldıracaktı. Buna izin veremezdik. Gece gündüz izleyecektik onları.

Bizim kaçma düşüncemizden ise yalnızca bizim ve TİKKO'cuların haberi vardı. Bizim komündeki diğer örgütçülerin (THKO, Dev–Genç, TSİP, KURTULUŞ vs.) haberi yoktu. Ama eninde sonunda kaçacağımızı biliyorlardı. Bu yüzden üçlü bloğun teşebbüsüne karşı alınan tavrı destekliyorlardı.

Aynı gün, akşam üstü Baba Zeynel ağzı kulaklarında geldi. Baba Zeynel 1972 THKP/C davasında yargılanmış, sempatik tatlı dilli biriydi. Eski THKP/C'li olması ve bizden büyük olması nedeniyle Baba diyorduk.

– Hemen gelin... dedi. Üçlü bloğun demir testeresini buldum.

Hemen fırladık ve kuytu bir köşede bize demir testeresini gösterdi. Testerenin kesici şerit kısmının iki ucuna bez sarılmıştı. Böylece elleri acımadan demiri kesebileceklerdi. Yepyeni, uzun bir şeritti bu. Şeriti emin bir yere sakladık ve Baba Zeynel'e nerede bulduğunu sorduk.

Baba Zeynel, üçlü bloktan bir kişinin hareketlerinden şüphelenmiş ve izlemişti. Bu kişi hamamın önündeki tuvaletlerden birine girip,sonra hemen çıkmıştı. O çıkıp gittikten sonra Baba Zeynel de tuvalete girmiş ve etrafı araştırınca, duvarın üstünde gizlenmiş şeriti bulmuştu.

Az sonra hepimiz hamamın önündeki tuvaletleri görecek şekilde küçük bahçeye toplandık.Biraz sonra üçlü bloktan Hamo

geldi ve tuvalete girdi. Biraz sonra dışarı çıktığında yüzü bembeyazdı.Telaşla diğerlerine haber verdi. Bir kaç dakika içinde üçlü bloğun tüm mevcudu tuvaletlerin civarında mevzilendiler. Kimi volta atıyor, kimi çay içiyor, kimi sohbet ediyordu. Ama hepsinin gözü tuvaletlerdeydi. Etrafı da kollayarak tek tek tuvaletlere girmeye başladılar. Her giren asık suratla dışarı çıkıyor ve etrafa çaktırmadan olumsuz işareti veriyordu.

O gün akşama kadar üçlü blok tam kadro defalarca tuvalete taşındılar. Bizse zevkten dört köşe olmuş bir halde onları seyrediyor ve pis pis sırıtarak onlara laf atıyor, şakalaşıyorduk.

O akşam hepsinin suratı bir karış devamlı volta atıp, sigara içtiler. Bize çektirdikleri sıkıntıları onlardan kat kat çıkarmanın zevki ise bizi çok neşeli yapmıştı.

Çok garip bir olaydı bu. Eğer onlardan birine bir devlet görevlisi, diyelim bir polis bir şey yapsaydı, ortalığı kaldırır, onlara sahip çıkardık. Ama bizim çıkarımıza dokununca hemen olumsuz tavır alıyorduk.

CEZAEVİNDE ESRAR OLAYI ve BAYRAM KUTLAMASI

Yaşamı, sloganlarla ya da efsanevi kahramanların yaşamlarıyla yorumlama çabasının, bu sınırı aşamadığında, ne kadar ahmakça bir görünüm aldığını gösteren iki olayı anlatmadan geçemiyeceğim. Aslında Toptaşı'nda yaşadığımız her olay tek tek insanların zayıflığı, şaşkınlığından çok; hiç bir zaman ulaşılamayacak, ideal kahramana ulaşma çabası ile bizlerin insanca özellikleri arasındaki çelişkinin yarattığı traji–komik olaylardı. İlk olay cezaevindeki esrar ticaretinden dolayı çıktı.

Biz, yani MLSP-B'liler, mahkûmlarla olan ilişkilerimizde ideolojik terminoloji ve davranışlardan dikkatle kaçınıyor, onları küçümsemeden, elimizden geldiğince, sorunlarını çözümleyerek oldukça iyi ilişkiler sürdürüyorduk. Diğer örgütler gibi yapay alçak gönüllülüğe rağmen, hissedilen, kendini üstün insan gören (Proleter devrimcisi) kompleksimiz olmadığından ve diğer

mahkûmları, kendi koşulları ve cezaevi yaşamı açısından değerlendirmeye çalıştığımızdan daha çok seviliyorduk.Bu nedenle adli mahkûmlar arasında sözü sayılan insanlar, ya da gruplarla ilişkilerimiz de iyiydi. Onları her an etkisiz hale getirebilecek gücümüz olmasına rağmen ve bunun herkesçe bilinmesine rağmen, onlara saygı göstermeyi ihmal etmiyorduk.Bu ilişkiler sayesinde cezaevindeki esrar ticaretini kontrol altına almıştık. Bu her işe karışma, olayın içine girme anlamında değildi. Ancak olay zarar verici boyuta ulaştığında gerekli tavrı koyabilecek bilgiye sahip olma anlamındaydı.

Zaten cezaevinde en tehlikeli madde olan "hap" büyük ölçüde denetimimizdeydi. Kısacası diğer cezaevlerinde olan "uyuşturucu pazarı" üstündeki kavgalar Toptaşı'nda yoktu. Esrar 3. koğuş denilen, gayri meşru yaşamda yer almış olanların kaldığı koğuşa geliyor, oradan da diğer koğuşlardaki satıcılara ulaşıyordu. Toz halinde gelen esrar, burada basit bir işlemle (ısıtılarak) plaka haline geliyordu. Bizim koğuşta Hüseyin adlı 40 yaşlarında biri, satış işini yapıyordu. Hüseyin Malatya'lıydı.Ağabeyi ölünce onun yedi–sekiz çocuğu ve ailesi, kendi çocukları ve ailesinin bakımı onun omuzlarına kalmıştı ve şimdi hapisteydi. Yapacağı tek iş buydu. Son derece açık sözlü, dürüst ve bize yardımcı olan bir insan olduğu için onu seviyor ve kolluyorduk.

İlk bakışta savunduklarımızla ters düşüyor gibi gözüküyor değil mi? Cezaevinde esrarın önlenmesi çok güçtür. Ne yapılır, yapılır,bulunur. Ayrıca esrar uyuşturucu niteliğiyle idarelerin de işine gelir. Çünkü esrar içipte olay çıkaran yoktur.

Toptaşı'nda örgütlerin ve onların çevresindeki birkaç kişinin dışında hemen herkes içiyordu. Aslında bu bir iptilaydı ve mücadele edilmesi gerekiyordu. Ama yerine ne konacaktı? Biz zamanımızı dolduracak şeylere sahiptik, ama diğerlerinin böyle bir şansları yoktu. Bizim uğraşlarımız da onlara hitap etmiyordu. Tek tek insanlarla uğraşılabilir, zaman harcanabilirdi. Nitekim birkaç kişiye esrar bıraktırıldı. Ama toplu bir program uygulamak hayal-

den öte birşey değildi. Hele esrarı birden kesmek ve herkesi esrarsız bırakmak yapılacak en büyük yanlışlıktı ve kesinlikle büyük olaylara yol açardı. Bir ara 10 gün kadar esrar girmedi, iki gün içinde cezaevinde huzursuz bir hava esmeye başladı. Ufak tefek olmasına rağmen olaylar patladı. Durumu güçlükle kontrol ettik.

İşte bu nedenle esrar işini kontrol altına almış ve pazar kavgalarını engellemiştik. Ama bizim üçlü blok (H.B – H.K – H.S) kafasını nedense Hüseyin'e takmıştı. Satışını engellemeye başlamışlardı. Hüseyin bize durumu anlattı. Bu örgütlerin sorumlularını çağırıp meseleyi sorduğumuzda "Esrarla mücadele edilmesi gerektiğini, cezaevinin elimizde olduğunu, bu durumdan yararlanıp bu tür alışkanlıkları, pislikleri kazımamız gerektiğini" söylediler. Biz de "Cezaevinin elimizde olduğunu ama devletin cezaevi olduğunu, durumun her an değişebileceğini, kurtarılmış bölge olmadığını, esrara karşı topyekün bir mücadelenin çok kısa sürede bütün mahkûmları karşımıza almamıza yolaçacağını, bunun da yalnızca idarenin işine geleceğini, yapmamız gerekenin kontrol etmek ve eroin, hap gibi çok tehlikeli olanları engellemek olduğunu" söyledik. Ve her zaman olduğu gibi kendilerinin haklı olduğunu, biz küçük burjuvalarınsa yanlış düşündüğünü söylediler ve anlaşamadık.

Hüseyin son derece sinirli bir insandı ve cezası da ağırdı. Ne zaman alete (bıçak, şiş, vs.) sarılacağı da hiç belli olmazdı. Adli bir mahkûm, bir örgütçüye saldırırsa, ondan yana olamazdık. Böyle bir durum, güçlü, birleşmiş görüntümüzü sarsardı.Ama Hüseyin de kendi ölçüsünde haklıydı. ona tavır almak ise ona mal verenlerle aramızı açacaktı. Gerçi onları ezecek gücümüz vardı ama, böyle bir çatışmanın, nerede duracağı hiç belli olmazdı ve bütün politikasını "kaçmak" üstüne kurmuş olan bizlerin tüm uğraşları boşa gidebilirdi.

Önce Hüseyin'in patronları ile görüşüp bu olayın bizim koğuşun meselesi olduğunu ve belli bir sürede çözeceğimizi söyleyip, onları olayın dışında bıraktık.

Üçlü blok'un engellemeleri devam ediyordu. Nihayet Hüseyin dayanamadı ve kendini kurtarılmış bölgede zannedenlere bağırmaya başladı. Hemen yanına gidip susturduk ve son bir kez anlaşma zemini bulmak için yine sorumlularını çağırdık. Hüseyin, ailesinin durumunu anlatıyor, onca insanın onun eline baktığını söylüyor ve "Ailemin geçimini temin edecek başka bir iş gösterin, onu yapayım. Göstereceğiniz her işi yapacağım" diyordu. Ama üçlü bloğun kararı kesindi. Sorun Hüseyin'in sorunuydu ve onları ilgilendirmezdi. Onlar burjuva pisliklerine karşı mücadele ederlerdi o kadar. Biz de Hüseyin'in haklı olduğunu, ancak ona bir iş bulunsa bile, satışı bir başkasının yapmaya başlayacağını, eğer bu kadar kararlıysalar, Hüseyin ile uğraşacaklarına esrarı cezaevine sokanlarla uğraşmalarının daha gerçekçi olacağını söyledik ve ilave ettik "Tabi, cesaretiniz varsa"; çünkü biz bu işte yoktuk. Bunun üstüne bize;

– "Siz esrar ağalarıyla, lümpen ağalarıyla işbirliği içindesiniz" deyince film koptu.

– O halde... dedik, Hüseyin esrar satacak, cesareti olan varsa karışsın.

Ortalık iyice gerginleşmişti. Bir saat kadar geçti ki curcuna koptu. Bahçede Hüseyin engellenmeye kalkışılınca tartışma çıkmıştı. Hemen müdahale edip, tartışanları koğuşa soktuk. Kavgaya karar verdiğimiz halde, son birkez konuşmak üzere sorumluların oturduğu üst ranzalardan birine çıktım ve meseleyi uzlaşma ile çözmek gerektiğini söylerken, bizim komünden bir kişi ile onlardan bir kişi birbirine girdi. Hasan Şensoy onları ayırdı ve konuşmak için üst ranzaya yaklaştığında, henüz konuşmakta olduğum, Halkın Birliği'nden Ali Naki Özkan bir yumruk attı. Yumruğu tutturamadı ama benim sigortamı attırmıştı.Tam tekmeyi yapıştıracağım sırada (eğer o tekmeyi yeseydi ranzadan aşağı uçacaktı) Hasan "Vurma!" diye bağırınca vurmadım ve yeni bir olay olmasın diye hemen ranzadan indim.

Hasan tam vaktinde müdahale ederek büyük bir kavgayı

önlemişti. Bu arada koştura koştura gardiyanlar ve diğer koğuşlardan insanlar gelmeye başlayınca hemen toparlandık ve "Birşey yok, niye geldiniz?" diyerek geri gönderdik.

Sonra olayı çözmek için toplandık. Aslında bu toplantılar bol bol konuşulup, diğerlerinin suçlanmasından başka hiç bir şeye yaramayan, kelimenin tam anlamıyla "sağırlar diyaloğu" oluyordu ve biz de bıkmıştık. Yeni toplantının gidişatının da aynı yönde olduğunu görünce hemen kesin tavrımızı koyduk.

– "Eğer esrar içilmesini tümüyle engellemek istiyorsanız, tüm sonuçlarını göze alıp, esrarı getirtenlerle uğraşın. Biz de ciddi olduğunuzu görürsek sizi destekleriz. Yok, tek tek satıcılarla uğraşacaksanız, o zaman adamların maddi ihtiyaçlarını karşılayın. Bunu da yapmazsanız biz onların yanında olacağız ve bir daha bu kadar anlayışlı olmayacağız".

Toplantı böylece bitti. Olay da bitti. Bir daha Hüseyin'e dokunan olmadı. Ancak o gün bu iki örgütün (H.K–H.B) dışındaki herkesin değişik düzeylerde de olsa bizim yanımızda olduğunu görmüştük.Bu onlarla aramızdaki farktan doğuyordu. Çünkü onlar kendi şablonlarının dışındaki yaşam biçimlerini ve her olayın özel mantığını anlamak istemiyorlardı. Herşey varolduğuna inanılan kesin kategorilerde yer alıyordu ve o kadar basitti. Ancak bu basitlik çoğu kez kendi aralarındaki sorunları bile çözümleyemiyordu. Kaldı ki yaşamın her an değişen, gelişen, zenginleşen yönünü yorumlayıp çözümlemek. Olurdu olmasına ama ya dergi sütunlarında, ya derneklerde ya hücre evlerinde ya da ranza toplantılarında. Çizilen sınırın dışına çıkıldığında herkesin teorisi gerçek yaşama karşı gelemiyor ve onu açıklayamıyordu.

Diğer olayı olduğu gibi yazıp değerlendirmeyi okura bırakacağım.

Dini bayramlarda cezaevi savcısı, ya da Üsküdar Adliyesi'nden bir savcı cezaevine gelir ve havalandırmada toplanan mahkûmlarla bayramlaşırdı. Sanırım Kurban bayramıydı. Yine H.K. ve H.B'den toplantı isteği geldi. Kitaplıkta toplandık. Bu iki

örgüt adını verdikleri bir savcı, bayramlaşmaya gelirse, bayramlaşmaya çıkmayacaklarını ve slogan atacaklarını söyleyip, bizim de onlara katılmamızı istediler. Onların oldu bittilerine alışık olduğumuz için nedenini sorduk. H.K. da Hamo adlı bir Diyarbakırlı vardı. Onun dediğine göre bu savcı bir toprak ağasıydı ve faşistleri destekliyordu. Kanıt olarak Hamo'nun söylediklerini gösteriyorlardı. Hamo, kabadayı olmakla, devrimci olmanın arasındaki köprünün tam ortasında kalmış, ama kabadayılığa daha yatkın bir tipti. Hem gösterilen tepkinin aşırılığı, hem Hamo'nun sözüne güvenemeyişimiz sonucu itiraz ettik.

Ayrıca, itirazımızın haklı bir nedeni vardı. Çünkü söz konusu savcı, mahkuma iyi davranan, sorunlarıyla ilgilenen bir insandı. Bizlerle de yakından ilgilenmişti. O ana kadar gerek adli mahkûmlara, gerekse de örgütlü suçlardan gelenlere olumsuz bir davranışı olmadığı gibi, bazılarımızın dilekçelerinin yazımında yardımcı bile olmuştu.

Hem bu dini bir bayramdı. Biz inanmasak bile diğer insanların inancına saygı göstermeliydik. Böyle bir olay çok tatsız bir hava yaratacak ve belki de mahkûmlarla karşı karşıya gelecektik. Üstelik mahkûmlar için çok değerli olan bu günü berbat edecektik. Sonuç iyi olmayacaktı. Bu nedenle böylesine sert bir tavrın haklı bir nedeni yoktu ve gereksizdi.

Yine sonu gelmez tartışmalar başladı. Biz, TİKKO, Aydınlık, Dev-Genç, THKO gibi örgütler kesinlikle hiç bir tavır almamayı ve bayramlaşmayı savunuyorduk. H.K ve H.B ise bayramlaşmaya çıkılmamasını ve sloganla protesto edilmesini savunuyorlardı. Saatlar süren tartışmalar sonucu sözkonusu savcı gelirse isteyen koğuşta kalabilirdi ancak slogan atılmayacak ve koğuştaki diğer tutuklular istedikleri gibi davranacaktı. Ama onlara güvenemediğimiz için bir karar aldık. Buna göre eğer bayramlaşmaya çıkarlar ve taşkınlık yaparlarsa, önce savcıyı koruyacak ve bu tavrın onları bağladığını, bizi ilgilendirmediğini söyleyecek ve bayramlaşarak gönlünü alacaktık.

Ertesi sabah erkenden bir toplantı daha yaptık. Söz konusu savcının geleceğini öğrenmiştik. Bir gün önce aldığımız karar yeniden tartışıldı ve sonu hatırlatıldı. Heyecanlı hallerinden birşeyler yapacaklarını sezmiştik ama biz de hazırdık.

Herkes en yeni elbiselerini giymiş, traş olmuştu. Birazdan savcı geldi ve kısa bir konuşma yaparak, herkese geçmiş olsun dedikten sonra tek tek elimizi sıkmaya başladı. Bizler bayramlaştık, tam sıra H.B ve H.K. na gelince sözcüleri; –"Siz faşist olduğunuz için sizinle bayramlaşmayacağız. Protesto ediyoruz" dedi.

Hemen savcının etrafını sardık. Bir ikisi slogan atmaya kalktı, ama nasıl baktığımızı görünce sustu. Savcı çok bozulmuş onca mahkûm karşısında refuze olmutu. "Bu davranış sizin insanlığınızı gösterir. Ben burada misafirim ve sizle bayramlaşmak için geldim, şu yaptığınıza bakın" dedi ve hızla geri dönüp uzaklaştı. Hemen koştum ve bahçeden çıkmadan yakaladım.

"Sayın savcı, bu hepimizin davranışı değil. Sadece bir grubun terbiyesizliği. Onlarla bağımız olmamasına rağmen, sizden özür diliyor ve tüm arkadaşlar adına, bayramlaşmak için gelişinizden dolayı teşekkür ediyorum" diyerek, herkesin duyabileceği bir sesle bağırdım.

Böylece savcının durumunu kurtarmış oluyordum. Nitekim savcı memnun olmuştu. Beraberce kapıya kadar yürüdük, kapıda vedalaşmadan önce adımı ve örgütümü sordu. Durumu kurtarmış ve bir anda gardiyanların sevdiği biri olmuştum. O gün nöbetçi olan ve bize hep kuşku ile bakan ve sahte bir samimiyet gösteren Mithat Başgardiyan beni öperek kutladı ve teşekkür etti. Çünkü onların durumu da kurtulmuştu.

KURDA KUZU EMANET EDİLİYOR

Bu olaydan sonra bana o kadar güvenmişti ki kaçışımızdan bir hafta önce yıllık izne giderken beni çağırmış ve şunları söylemişti:

"Biliyorsun yeni bir müdür geldi. Henüz çok genç ve tecrübesiz. Onun için ben izne çıkarken ona bir liste verdim. Eğer

bir sorun çıkarsa danışacağı insanların listesi, ilk başta sen varsın. Ben yokken Toptaşı sana emanet" dedi. Benden de müdüre yardım edeceğime dair söz aldı. Gülmemek için büyük bir çaba sarfediyordum. Kaçış için her türlü hazırlığımız tamamlanmış, dışarıdan uygun bulacakları bir tarih bekliyorduk. Ve bu arada da en uyanık başgardiyan bana cezaevini emanet ediyor ve ismimi müdüre veriyordu. Allah'ın işine bakın.

BEN DE MAKARAYA SARILIYORUM

Devamlı başkalarını makaraya sardığımı yazıyorum ya ben de bir gün kötü makaraya sarıldım.

Önceden de belirttiğim gibi biz adli mahkûmlarla konuşurken diğerleri gibi en ufak fırsatı değerlendirip sözü ideolojiye getirmiyorduk. Ancak soran olursa, konuya göre, ya da soranın kişiliğine ve ilgisine göre birşeyler anlatıyorduk.

Üçüncü koğuşa yeni bir genç gelmişti. Eli yüzü düzgün, oldukça saygılı bir Karadenizliydi. Arada oturup çay içiyor, sohbet ediyorduk. 1972'de Kızıldere'de ölen Mahir Çayan'ın Karadeniz'deki ilişkilerinden birini tanıyor olması ve Mahir Çayan'a sempati duyuyor olması, onunla daha da yakınlaşmamızı sağladı.

İlginç bir insandı, cezaevinden kaçmış ve İstanbul'a gelmişti. Sonra arkadaşlarıyla içki içerken, bir arkadaşının kendisine takılmasına kızmış, ama arkadaşına zarar vermemek için gidip polise teslim olmuştu.

Bir gün havalandırmanın kenarında durmuş, maçı seyrediyordum. Karadenizli yanıma geldi ve hal hatırdan sonra hemen, –"Abi bana, Mahir Çayan'ı anlatsana. Diğerlerinden ne farkı var? Niye birlik olmuyorsunuz?" dedi.

Sempati duyduğum bir insanın birden Mahir Çayan'ı ve ideolojik konuları sorması beni şaşırtmıştı. İki sandalye aldık ve hem maçı seyredip hem de konuşmaya başladık. Daha doğrusu ben konuşuyordum. İçimde bu insanı kazanabileceğime ilişkin bir duygu belirmişti. Uzun uzun çeşitli örnekler vererek an-

latıyordum. O da bana dönmüş adeta büyülenmiş gibi hiç ses çıkarmadan dinliyordu. Sık sık çay içiyordu, bana da içmem için ısrar ediyordu. Ben de yüreğine devrim ateşi dolmuş(!) bu gence anlattıklarımın kesilmemesi için itiraz etmeden çayı alıyor ve içiyordum.O kadar çok çay içtimki hatırlamıyorum. Boğazım rahatsız olmaya başlamıştı ve anlatacak şeyim de bitmişti. Ama O, habire "anlat abi" diyordu.

Böylesine bilgiye susamış insan görmemiştim. Bir lümpenden, bir devrimci yaratmanın coşkusuyla yeniden kendimi topladım ve anlatmaya devam etim. Bu kadar zorlandığımı hiç hatırlamıyorum. Çok sıkışmama rağmen tuvalete bile gidemiyordum. Nihayet akşam sayım saati geldi ve herkes içeri girmeye başladı. Fırsat bu fırsattır diye "yarın devam ederiz" dedim ve fırladım. Akşam koğuşta, ertesi gün söyleyeceklerimi hazırladım. Bu genci en zayıf noktalarından yakalaycak, düzenle çelişkisini ortaya çıkaracak ve en etkili şekilde işleyerek saflarımıza kazanacaktım. Hakkında biraz daha bilgi toplamalıydım. Bu işi başardıktan sonra arkadaşlara söyleyip sürpriz yapacaktım. Oldukça heyecanlı ve sevinçliydim.

Ertesi gün koğuşuna gidip onu buldum. Lafı uzatmadan okuması için getirdiğim kitapları verdikten sonra kaldığım yerden anlatmaya devam ettim. Ettim ama, vatandaş suratıma şaşkın bir ifade ile bakıyordu. Ama sonuna kadar dinledi ve konuşmam bittiğinde –"Abi, bunları bana niye anlatıyorsun? Kitapları niye getirdin?" deyince şaşkın şaşkın bakma sırası bana gelmişti.

"Yahu dün beni saatlerce esir aldın. Habire soru sorup beni durmadan konuşturdun. En azından onbeş bardak çay içirdin, sonra da okumak için kitap istedin. Şimdi de kalkmış niye anlatıyorsun? diye soruyorsun. Benle alay mı ediyorsun sen" dedim. İyice bozulmuştum doğrusu. Ben onu, yaşadığı hayattan kurtarıp, bizim gibi yapmaya çalışayım, o kalkıp benle dalga geçsin.

– "Bak" dedim, "Eğer bana hemen açıklama yapmazsan, aramız bozulur".

– "Abi, dün neler olduğunu anlatır mısın?" deyince bütün sinirime rağmen, neler olduğunu anlattım. Ben konuşurken, yüzü renkten renge giriyor, avucunu alnına vurarak "Ne halt ettim" der gibi hareketler yapıyordu. Yüzünde büyük bir pişmanlık ve üzüntü ifadesi vardı.Aslında çok kızmama rağmen, sempatik ve dürüst bir insan olduğu için affetmeye hazırdım.

– "Şu hikayeyi iyice bir anlat da, içimiz rahatlasın" dedim.

O da anlatmaya başladı: –"Abi çok özür dilerim, dün kafam çok iyiydi (Bu çok esrar içtim anlamına geliyormuş). Kafam iyi olduğu zamanlar hep yanımda bir kişi konuşsun isterim. ne anlatırsa anlatsın önemi yok. Yeter ki uzun uzun konuşsun. Ben de seni yakalamışım o sırada demek ki, saatlerce konuşturmuşum, ne konuştuğunu, benim ne dediğimi hiç hatırlamıyorum. Ne olur kusura bakma, isteyerek yapmadım".

Bütün dünyam yıkılmış olmasına rağmen "önemi yok" dedim ve kitaplarımı da alarak yanından ayrıldım. Suratım kimbilir nasıldı ki Fehmi hemen yanıma geldi ve "Ne iş üstad, bu surat ne böyle?" deyince çaresiz vaziyeti anlattım. Fakat anlattıkça olayın komikliği gözümün önünde canlanıyor ve aklıma Amca'nın (Ömer Çimeken) eğitim programı geliyordu. Kafası kıyak bir adamı bulunca "mal bulmuş Magribi" gibi atlamış ve saatlerce dil dökmüştüm. Bir sempatizan yaratıp örgütleme aşkı ile öyle bir işe girişmiştim ki, hergün birçoğunu gördüğüm halde, adamın esrarı çektiğini ve beni konuşturup, kafayı iyice yaptığını farkedememiştim. Halâ düşünürüm, O mu kafayı bulmuştu, ben mi? diye.

Sonuçta makaraya sarılmıştım ve gülmekten başka bir çare yoktu. Öyle yaptım.

O dönem kitlelere önderlik etme hevesindeki bir çok insanın bu tür anıları olduğuna eminim. Çünkü gözlerimizi dünyanın gerçeklerine o kadar kapamıştık ki, kafamızdaki yaşamın dışında bir yaşam, ilişki ve ihtiyaçlar olabileceğini göremiyor, anlayamıyorduk. Herkes olaya bizim gibi bakmalı, yaşam görüşünü, ihtiyaçlarını, ilişkilerini öyle düzenlemeliydi. Biraz esnek olan biri

rahatça bizi kandırabilirdi. Nitekim çoğu kez kandırıldık da. Bir çok yerde insanlar bize her işlerini yaptırdılar. İşleri bitince de kapı önüne koyuverdiler. Hele ortalık kızışıp, eski gücümüz kalmayınca ve aranır hale gelince, onca işleri yapılan insanlar, kapılarını ilk kapayanlar oldular.

Mesela birçok yerde gecekondular yapıldı. Briketinden, çimentosuna, kumundan kerestesine kadar, çoğu kez gasp edilerek temin edildi ve bölgelere taşındı. Elektrik direkleri çalınıp dikildi, eletrik getirildi. Malzeme temininden inşaatın yapımına kadar bir çok işte çalışıldı. Kişisel sorunlar çözümlendi. Ama bu işi yapanlar aranır duruma düşünce ve devlet de yavaş yavaş ağırlığını koymaya başlayınca, bu bölgelerde yaşayan halk da değişiklik olduğu, çok büyük bir çoğunluğun devrimciliği, demokratlığı kalmadı. Evlerin kapıları bu evleri yapanlara kapandı.

Aslında bu pek kötü bir şey de değildi. Çünkü yaşama karşı körlüğümüz sonucu, "kullanılmıştık" ama bu bir işe yaramıştı. Bazı insanlar ev sahibi olmuştu.

Peki ya bu körlük nedeniyle "kullanılarak" insanlara verdiğimiz zararlar. Cinayetler, patlamalar, soygunlar. Sonuç olarak da çok dar bir çevre dışında –ki bu bizleriz– kimse bize "halk kahramanı" olarak bakıp davranmadı, davranmayacak da.

PROFİLO DİRENİŞİ ve BİR TEPKİ

Bir gün sabah kahvaltısından sora hücrelerimizi süpürüp temizlemek için izin istedik. Temizlik sürerken, hücre kapıları açık kalıyordu. Herkes kendi hücresini temizliyor ve süpürgeyi bir sonraki hücreye veriyordu. Ben de temizliği yapıp bitirdim ve süpürgeyi yandaki hücrenin kapısının önüne bıraktım. O sırada dış kapıdan sesler geldi. Nöbetçi herkesi içeri soktu, kapılar kilitlendi. Heyecanlı konuşmalardan anladığım kadarıyla büyük bir olay çıkmıştı. Çatışma sürüyordu.

Bir süre sabrettim, sonunda merakımı yenemeyip mazgala vurdum ve tuvalete gitmek istediğimi söyledim. Dışarı çıkarsam

belki neler olduğunu anlayabilirdim. 'Yasak' cevabı aldım ve "niye bir hatamı yaptık" diye sordum. Kısa bir süre sonra mazgal açıldı, mazgala gelen polis nöbetçi değildi bir iki defa konuştuğumuz genç bir polisti. O ana kadar bize (bana) iyi davranmıştı. "Deli misin?" diyordu. "Kimsenin size aldırdığı yok. Herkes hayatını yaşıyor. Diskolar genç dolu". Güleryüzlü, neşeli bir insandı. Ama mazgalı açtığında neşesinden hiç eser kalmamıştı. Yüzü kıpkırmızıydı, tüm dünyası altüst olmuş gibiydi. Ben hiçbirşey sormadan "Şemsi, bize faşist diye bağırıyorlar niye biz faşist değiliz. Görevimizi yapıyoruz". "Ne oldu, hayrola" demeye çalıştım. Kendinden geçmiş gibiydi. "Söyle, ben faşist miyim?" diyordu.

Şaşırıp kalmıştım. Bir şeyler olmutu, hem de önemli bir olay olmuştu. Ama neydi. O devamlı sorusunu tekrarlıyordu. "Şemsi söyle faşist miyim?". "Yok canım, saçmalamışlar ne ilgisi var" gibi bir şeyler söyledim. Çok sarsıldığı belliydi, biraz teskin edebilirsem ne olduğunu anlayabilirdim belki. "Ne oldu ki, size kim bağırdı?" diye sordum. Biraz sakinleşince olayı anlattı. O günlerde (22–30 Eylül) DİSK'in başını çektiği bir "DGM"ye hayır" kampanyası vardı. Bu kampanya süresince işçilerle polis arasında gerginlik alabildiğine artmıştı. Böyle bir gerginlik çatışmaya mı dönmüştü acaba?

29 Eylül 1976'da iş akitleri işverence feshedilen 18 işçi fabrikaya zorla girmiş ve 400 işçi ile beraber fabrikanın bir bölümünü işgal etmişlerdi. Diğer 1200 işçi olaya katılmamış ve mesailerine devam etmişlerdi. İşgalci işçiler, işgal ettikleri bölümün kapısını kaynakla kapatmışlar ve dama çıkmışlardı. Damda pankartlar açılmış, sloganlar atılmıştı. Olay yerine gelen güvenlik güçleri fabrikanın önünde toplanan bir grup öğrenci ve işçi tarafından taşlanmış, bunun üstüne takviye almışlardı.

Güvenlik kuvvetleri çevreyi kontrol altına almış ve işçilere "işgali kaldırma" anonsu yapılmış, cevap olarak damdaki işçiler tarafından önce slogan atılmış sonra da demir parçaları ve yakılmış

gazlı bez parçaları atılmış. Daha sonra polis bu bölüme girmiş ve 478 kişi gözaltına alınmış. Bir komiser ve iki polis memurunun yaralandığı bu olayı hazırladıkları (örgütledikleri) gözaltına alınan işçilerce söylenen kişilerin (TİKKO ve THKO kalıntıları) kargaşa sırasında kaçtıkları görülmüş. İşçiler otobüslerle Gayrettepe'ye getirilmiş, sorguları yapıldıktan sonra büyük bir kısmı serbest bırakılmış.

Yaşadığımız toplumsal cinnet ortamının önemli habercileri olan bu olay o günlerin oldukça önemli bir olayıydı. O ana kadar böylebir olayla karşılaşmayan polisin duyduğu üzüntü, kırgınlık, şaşkınlık karışımı tepkinin nedeni buydu. Ve ben Pol–Der'lilerin dışındaki tüm polisleri düşman olarak gören ben, bir polisi 'faşist' olmadığına inandırma görevi ile karşı karşıyaydım. O günkü anlayışıma göre tepkisi çok garibime gitmişti. O şartlanmışlık içinde neler düşünmüştüm.

Polis "Bize faşist diyorlar.Ben faşist miyim?" derken acaba bu kavramı nasıl görüyor, değerlendiriyordu. Boynuzlu, kuyruklu garip bir şey miydi? İşte zavallı bir cahil. Faşizmin tarifinden haberi bile yok. Bilmiyor muydu ki, bu düzenin savunuculuğunu yapan bir kurumun üyesi olmak ve en azından sosyal demokrat olmayan herkes faşistti. Hele Siyasi Polisse. Onlar bilinçli azgın devrim düşmanıydılar. Devrimcilere düşman olmak – görev gereği de olsa– onların aleyhine çalışmanın tek adı vardır. Karşı Devrimcilik, faşistlik. Son tahlilde her iki kavramda aynı çizgide buluşmuyorlar mıydı? Devrim düşmanı olan herkesin adı bu değil miydi? Emperyalist ajanlığı, karşı devrimcilik, faşistlik aynı temelden kaynaklanıp, heran birbirine dönüşebilen farklılıklar değil miydi?

Bu polis belki bilinçli bir faşist değildi, sınıfsal konumunu bilmiyordu ama bir karşı devrimciydi. Çünkü bilinçli olarak, isteyerek devrimcilere karşı devletin yanında saf tutmuştu. Çok ilginç bir olayla karşılaşmıştım velhasıl. Halbuki bildiğim –öğrendiğim– kadarıyla Siyasi Polis özel seçilmiş ve eğitilmiş bilinçli faşistlerden

oluşuyordu. Nasıl oluyordu da kendine faşist denmesine kızıyordu. Öyle ya faşist, faşistliğini kabul etmeliydi.

Kafamda oluşmuş dünya, gerçek yaşamla çelişmeye başlamıştı. O dünyada herkes safını tutmuş ve tuttukları safa göre davranıyorlardı, davranmalıydılar. Ama nedense derneklerin, hücre toplantılarının, kahve sohbetlerinin dışındaki dünyaya –yakalanışımdan beri– çıktığımdan bu yana hemen hiçbir şey beklentilerime uygun gelişmiyordu. Yalnız benim için mi böyleydi acaba? Hiç sanmıyorum. Benimle aynı şartlardan gelen ve kültür düzeyi benden çok düşük ya da üstün bir çok insan tanıdım. Bunlar arasında herşeye rağmen –dış dünyaya karşı sığındığı– koşullanmasını yıkmamakta direnen çok az sayıda insanın dışında herkes, değişik biçimlerde aynı şaşkınlığı yaşamışlardı.

Olayların –daha doğrusu gerçek yaşamın– yarattığı şaşkınlık uyarı olmalıydı benim için. Her şeyi ne pahasına olursa olsun gözden geçirmeliydim. Ama üstünü örtmek çok daha kolay ve daha az acılıydı. Çünkü gerçeği kabullenmek, farklı bir davranış zorunluluğunu da getirecek ve biri –ait olduğumuzu sandığımız insan sürüsünden koparacaktı. O sürünün dışındaki hayat çok zordu, hatta yaşama şansımız yok gibiydi. Çünkü başka bir yaşamı düşünmek bile zayıflık, korkaklık ve alçaklıktı. Oysa şimdiki yaşam bizi çeşitli acılardan, kavgalardan geçirip güçlendirecek, çelikleştirecekti. Yepyeni, güçlü bir kişiliğimiz olacaktı. "Proleter Devrimci" olacaktık. Çelik gibi güçlü, kararlı, becerikli, korkusuz, üstün bilgi ve yeteneklerle donanmış insanlar olup, sınıf düşmanlarımıza kan kusturacaktık. Bu duruma gelmek için çok acı çekecektik. Zaten diğer yaşam türleri de acı dolu, mücadele dolu değil miydi? O zaman niye bu süreci bizim gibilerin oluşturduğu sürünün içinde yaşamayalım?

İşler ters mi gitti 'Küçük burjuva zaaflarımı tamamen yenememedim, yoldaşlar' deyip, bir güzel özeleştiri yaparsınız olur biter. Bütün olumsuzluklar ezeli ve ebedi günah keçisinin küçük burjuvalığın üstüne kalır, sen de rahatlar, hafiflersin. Taa ki günah

keçisinin bile günahları – hayalle yaşam arasındaki çelişki demek daha doğru– taşıyamıyacak hale gelip de, küçük burjuvalığı suçlamanın ruhsal çözücü, yatıştırıcı (müsekkin) niteliğini yitirdiği ana kadar.

Yıllar önce benim için bir dalga geçme konusu olan bu olay, bugün bana o dönemdeki şematikliğin, kısırlığın ve kalıplaşmış düşünce yapısının en çarpıcı örneklerinden biri olarak geliyor.

SEKİZ KİŞİLİK SOYGUN

– Şemsi Özkan

– Burada

– Hücre numaranı söyle.

Söyledim, mazgal açıldı "Hazırlan, yukarı çıkıyorsun". Hazırlandım ve kapı açıldı. Kelepçe takıldı ve sıra o berbat gözbağına geldi. O da takıldı ve yukarı doğru seyahate başladık. Sonunda sorgu odasına geldik.

– Şemsi köprünün altından çok sular aktı. Seni samimi görüyorduk ama çok şey saklamışsın bizden. Kendiliğinden anlatırsan iyi olur. Dost kalırız.

Acaba gene zarfa mı geliyordum, yoksa birileri birşeyler mi söylemişti.

– Ben herşeyi söyledim abi, zaten bildiğim bir şey yok. Ben sempatizanım.

– İyi, o zaman biz hatırlatalım, sen de bizi yorma. Kocamustafa Paşa Tekel Deposu soygununu anlat bakalım. Nasıl kaptınız paraları?

Bu da nereden çıktı şimdi. Bu soygundaki görevimi yalnız Hasan biliyordu. Eğer bu eylem de ortaya çıkarsa benim 'acemi sempatizan' numaram boylu boyunca yatacaktı. Sonrasını da Allah bilir. Acaba ne biliyorlardı bu konuda, biraz daha oyalansam, sorularından ne bildiklerini anlayabilir miydim?

Anladım da, beni eylem kadrosunun içinde biliyorlardı. O zaman bu bilginin kaynağı Hasan değildi.Çünkü eylemdeki görevim

iki hafta boyunca yaptığım istihbarattı ve bunun dışında hiç bir bilgim yoktu. Diğerleri yani Mete ve Süleyman da bu eylemde olan ilgimi bilmiyorlardı.

– Abi soyulan depo, oturduğumuz evin tam karşısı. Orada beni herkes tanır. Üstelik deponun bitişiğinde sık sık gittiğim bir dernek var. Orada her zaman bir kaç kişi olur ve beni gayet iyi tanırlar. Böyle bir durumda nasıl soyguna katılırım?

– Şoförlük yapmışsın.

– O zaman da şoför beni tanır. Gösterin, teşhis yaptırın. Bu işle ilgim yok.

– Şoförlük yapanın yüzünü pek iyi görmemiş ama teşhis yaptıracağım. Eğer tanırsa yandın. Onun için güzel güzel anlat.

– Eğer tanıyan olursa, ne derseniz kabulüm. Bu işle hiçbir ilgim yok.

– Tamam, teşhise hazırlan. Sana söylediğimizde gözbağların açılacak sen de hemen yukarı bakacaksın. Kesinlikle şahitlere bakmak yok. Ne sorarsak yüksek sesle cevap ver. Başka hiçbir şey söylemek yok.

Sonra kolumdan tutup ayrı bir odaya götürdüler. Gözüm açıldı, yukarı baktım ve sorulanları yüksek sesle cevaplamaya başladım. O eyleme katılmamış olmanın rahatlığı vardı ama ya tutup da biri benzetirse.

– Tanıdın mı? sorusuna şahit tembihlere rağmen sesli cevap verdi.

– Hayır bu değildi.

Bir kaç kişi daha geldi onlar cevaplarını sessizce bildirdiler. Huzursuzluk duymaya başlamıştım. Her şeyi göze alıp şahitlere bakmaya karar verdim. Saçları kırlaşmış, zayıf yüzlü, elli yaşlarında bir adamdaydı sıra. Ben yine sorulara yüksek sesle cevap verdim. Bittiği anda şahit;

– Tanıdım! diye bağırmaz mı. 'Buydu içeri giren buydu. Elinde otomatik vardı' deyince bende şafak attı.

– İyice bak! dedi polisler.

– Tamam, kesinlikle buydu.

– Pekiyi neresinden tanıdın?

– Ensesindeki saçın kıvrımından.. deyince beni hemen dışarı çıkarıp hücreye gönderdiler. Koluma girip beni aşağıya götüren polis:

– Yandın Şemsi, şahitler teşhis etmiş. İdama kadar yolun var.

İçime kurt düşmüştü bir kere. Ama ben gerçekten orada yoktum. Tamam polis bu işi bana yıkacak diye düşünüyordum.

Aradan bir saat kadar zaman geçmişti ki yeniden ismim okundu ve hazırlanmam söylendi. Yukarı çıkartıldım ve odanın köşesinde bir sandalyeye oturtuldum. Şahit konusunun açılmasını beklerken:

– Şemsi şimdi odaya birini getireceğiz. Sen hiç konuşmayacaksın ve yalnızca dinleyeceksin.

"Bu da yeni bir numara herhalde, iş üstüme kalacak" diye düşünürken içeri bir kişi alındı ve polisler konuşmaya başladı.

– Anlat bakalım Mete, Tekel Deposu soygununda kimler vardı.

Mete o ağır ağır, kendine özgü konuşmasıyla saymaya başladı:

– Ben, Reha, Süleyman, Hasan, Fehmi, Doktor (Süleyman Sadık Öge)

– Pekiyi şoförü kimdi?

– Şoför Şemsi idi. Arabanın şoförü de önde silah tehdidiyle gözleri kapalı ve başı öne eğikti.

– Mete iyi düşün. Şemsi'nin başını yakma, gerçekten var mıydı?

– Vardı, şoförlüğü o yapıyordu.

– Tamam, Mete'yi götürün... dendi ve Mete çıkarıldı.

Adeta şoke olmuştum. Eylem yapıldığında henüz tanışmadığımız Mete beni de eyleme katıyordu. Hem de ısrarla. Polisin deyimiyle film kopmuştu galiba.

– Ne diyorsun Şemsi, bak Mete de eylemde şoförlük yaptığını

söylüyor.

– Abi şaşırdım kaldım, ne diyeceğimi bilmiyorum. Ama o kadar ısrar ediyorsanız, siz olayı yazın ben imzalayayım.

– Öyle yağma yok, başımıza dert mi alalım. Katıldınsa anlatacaksın.

O 'katıldınsa' sözcüğü o kargaşada nasıl oldu da dikkatimi çekti bilmiyorum. Ama emin değillerdi. Ya eylemdeki gerçek rolümü kabullenecek ya da hiç bir şey kabullenmeyecektim. Eğer en ufak bir şey söylersem her şey çorap söküğü gibi giderdi. Birden aklıma bir şey geldi.

– Abi, soygundaki arabanın markası ne?

– Bize mi soruyorsun?

– Siz söyleyin, ben de doğru söylediğimi kanıtlayayım... Kısa bir sessizlik oldu. Sonra:

– Murat 124 markaydı... Polislerin hepsi meraklanmıştı.

– Mete benimle beraber tam yedi kişi saydı, bir de şoförü ilave edin, etti sekiz. Sekiz kişi Murat 124'e sığar mı hiç? Hele soyguna giderken. Bildiğim kadarıyla, yani gazetelerde beş kişi olduklarını yazıyordu.

Biran düşündüler sonra kısa bir fısıldaşma oldu, sonra hemen hücreme gönderildim.

Doğrusu ya Mete'ye çok kızmıştım, ama onun söylediği yalan beni aklamıştı. Sonradan beni saçımdan teşhis eden şahidin bir çok kişiyi aynı şekilde teşhis etmeyi neredeyse alışkanlık haline getirdiğini öğrendim. Üstüste gelen bu iki ilginç olay beni önce zorlamış sonra ise yardımcı olmuştu. Onlar sayesinde "acemi sempatizan" taktiğim iyice tutmuştu. Bir kaç teşhis ve ufak tefek sorular dışında bir daha rahatsız olmadım.

Daha sonra Toptaşı'ndayken Mete'nin Murat 124'e sekiz kişi bindirmesi aramızda espri konusu oldu. Niye öyle yaptığını sorunca: "Ne yapayım, mahkemede lehimizde kullanabilmek için öyle demek zorunda kaldım" demişti. Öylesine canlı bir anı ki benim için, her aklıma gelişinde, Mete'nin ağır ağır ve gayet inandırıcı bir biçimde sekiz kişiyi tek tek saymasını duyar gibi olurum.

'PİŞMANIM'

Önceden belirttiğim gibi gerek diğerlerinin ifadeleri, gerekse de bu iki olay polisin gözünde, acemi sempatizan, görünümünü güçlendirmişti. İfadem de buna bağlı olarak yumuşak bir şekilde biçim değiştirmişti. Tuvalet merkezli haber alışverişimiz doğrultusunda ifademi tanzim etmiştim.Çeşitli olayları soran polislerle konuşmam sırasında, onların söylediklerini de dinliyor ve ifademe son şeklini verirken bunlardan yararlanıyordum.

Biz yani dört kişi pek başarılı bir sınav verememiştik ama örgüt hakkında çok az şey söylemiştik. Yine de tavrımız hem mahkeme, hem de diğer örgütler nezdinde sorun olacaktı. Mahkeme pek önemli değildi, çünkü sonunu beklemek ya da beraat etmek gibi bir derdimiz yoktu. Nasıl olsa kaçacaktık. Ama diğer örgütlerle ve devrimci camia ile olan ilişkimizde kendimizi aklamamız gerekiyordu. Bunun da tek bir çözüm yolu vardı. "İşkence" olayını ön plana çıkarmak. Olayın kendisi de bize yardımcı oluyordu. Çünkü o dönemin en önemli olayı olmuştuk. O kadar çok sayıda silap, cephane ve patlayıcı İstanbul'da ilk kez yakalanıyordu. Hele 1974 affının tartışması daha canlı iken gerçekleşmesi haberi daha da flaş bir hale getirmişti.

O dönemde gözaltı süresi bir haftaydı, bizimki ise uzatılmış ve onbeş güne çıkarılmıştı. Bu bile ne kadar önem verildiğimizin, dolayısıyle en ağır işkencelere maruz kaldığımızın en açık deliliydi. Evet, sırası geldikçe anlatacağım gibi biz bu durumdan bol bol yararlanıp "nasıl ağır işkence gördüğümüz" propogandasını yaptık. Ama ustaca, fazla bir şey anlatmadan ve üstü kapalı bir biçimde.

Tabii ki bazı şeyleri anlatmayı unutuyorduk bu arada. Mesela birkaç kez ailelerimizce getirilen yemeklerin (tavuk, pilav, börek, tatlı) içeri alındığını söylemeyi. Ne güzel de gitmişti. Nöbetçilerle yemeğimizi paylaşmış, diğer tutuklulara da vermiş olmamıza karşın bol bol yetmişti. Bir düşünün, faşizmin işkence tezgahlarında, evden gelen tavuklar, pilavlar, tatlılar, üstelik

gönderdiğimiz notlarla istediğimiz giysileri ve çamaşırları alıp, kirlenenleri geri vermede hiç bir sıkıntımız olmamıştı. Bilmiyorum konuyu daha fazla anlatmaya gerek var mı?

Yine de iki başka örgütten bazı örnekler verip, işkence destanlarının, çok büyük bir çoğunluğu hakkında karar vermeyi okura bırakacağım.

Birinci olay Hasan Aksu olayı idi. Hasan, TKP/ML TİKKO adlı örgütün 1974 sonrası toparlayıcılarından biriydi. Örgütün askeri kolu TİKKO'nun İstanbul bölgesinde önemli bir yeri vardı. Çeşitli eylemler yaptıktan sonra 1976'da Zeytinburnu'nda, bir kahvede dinamitle yakalanmıştı. Yakalayan II. Şube (Asayiş Şubesi) ekipleriydi. Siyasi konularda bilgili olmadıklarından Hasan onları oyalayabilmişti. Sonra siyasi şubeye teslim edilmiş ve operasyon başlamıştı.

Bu operasyonlar ve sorgu sırasında Hasan kendisine çok elektrik verildiğini, özellikle sakat bırakmak amacıyla kalp yöresine uygulandığını anlatıyordu. Dediğine göre bu yüzden kalp hastası olmuştu. Olayı anlatırken bu ölümcül rahatsızlığı önemsemez görünüyordu. İlk günlerde ona çok saygı duymuştum. Çünkü ben kötü bir imtihan vermiştim. O ise onca işkenceye, kalp hastalığına yol açacak işkenceye rağmen konuşmamıştı. Önderleri İ. Kaypakkaya gibi davranmıştı. Karşısında resmen eziklik duyuyordum. İşkence neyse de bunun kalp hastalığına yol açması beni çok etkilemişti. Bu durumda böylesine ağır bir mücadeleyi, mesela kır gerillasını nasıl sürdürebilirdi? Kendisine sorduğumda "Gücümün yettiğince" diyordu.

Toptaşı'na gittikten bir süre sonra formumuzu korumak amacıyla spora başladık. Daha önceden karate ve judo çalıştığımızdan oldukça sistemli çalışıyorduk. Adi mahkûmlar da dahil, diğer örgütlerde bize katıldılar.Bir kaç gün sonra Hasan da katıldı. Önceleri yavaş yavaş koşuyor ve gerilerde kalıyordu. Kalp hastalığını hatırlattığımızda "yavaş yapıyorum, zararı olmaz" diye cevap verdi. Önceleri biz de pek ağır bir tempo uygulamıyorduk.

Ama antremanlı olduğumuzdan kısa sürede tempoyu arttırdık. İlk olarak 13 ile 20 dakika arasında koşuyorduk. İlk beş dakika ısınmak için yavaş yavaş koşuyorduk, beş dakikadan sonra ise giderek artan bir tempo ile koşuyor, son olarak da birkaç depar atıyorduk. Koşunun bitiminde "gerilla hareketleri" denilen "hayvan yürüyüşleri" ve "sırtta adam alarak koşma" gibi güç hareketleri yapıyorduk; sonra sırayla mekik, şınav ve adale esnetme hareketleri yapıyorduk.Daha sonra da cezaevinin sinema salonuna giriyor, orada bir kaç saat kadar karate çalışıyorduk. Özetle oldukça ağır bir çalışmaydı. Ayrıca haftada üç gün de (akşam üstü) barfiks çalışıyor ve toplam 12 set barfiks çekiyorduk. Hasan Aksu bütün bu programı yapıyordu. Bir kalp hastasının böylesine ağır bir tempoyu kaldırmasına olanak yoktu. Kalp hastaları spor yapıyorlardı ama bu çok hafif ve özel bir spordu. Bunu bildiğimiz halde Hasan'a nasıl olup da böyle bir tempoya kalbinin dayandığını sormuyordum. Çünkü alacağım cevap, onun hakkında düşündüklerimi yıkacaktı. Sormadım da. Ama Hasan'ı ne kadar kayırırsam kayırayım en sonunda **yalan** söylediği, **hava** attığı sonucuna vardım. Kaçtıktan çok sonra bir doktora durumu –isim vermeden– anlattığımda "imkansız" demişti. "Bir kalp hastası, değil, senin anlattığını yapmak, çok hafif bir temponun üstüne bile çıkamaz. Üstelik çok hafif bir tempoyla bile koşsa uzun süre koşamaz, en azından sancılanır". Evet yalan söylemişti Hasan. Hem de hiç gerek olmadığı halde. Bana böyle anlattığına göre, arkadaşlarına kimbilir nasıl anlatmıştı? Sonraları bu tür yalanlarla o kadar çok karşılaştım ki –biz de mahkemede söyledik– yadırgamaz hale geldim. Kişi düzeyinde yapılan bu uygulama örgüt düzeyinde de yapılıyordu. Yalan söyleniyor, olaylar çarpıtılıyordu. Toptaşı çok şey öğrendiğim ama ders alamadığım bir okul oldu.

PAŞAKAPISI'NDAN GELENLER ve SLOGAN

Devamlı olarak bazı örgütlerin yerli yersiz slogan atmalarını, her konuyu ideolojiye bağlamalarını anlatıp duruyorum. Özellikle yaşamı sloganlaştırmak bazen çok aptalca, kelalaka sonuçlara yol açıyordu.Bunu bir türlü anlatamıyorduk. Her itirazımızda sloganın olaya siyasi bir muhteva kattığı karşı itirazı ile karşılaşıyorduk. Tartışmalar sürdü gitti ve öyle olmadık yerlerde sloganlar atıldı ki, hep eleştirdiğimiz klasik burjuva yöntemleri bile bunların yanında mantıklı ve seviyeli kaldı.

Bir gün, Paşakapısı Cezaevi'nden yirmi civarında mahkûmun Toptaşı'na sevk edileceğini öğrendik. Yaptığımız araştırma sonucu bunların çoğunluğunun Paşakapısı'nda esrar işi yapan bir adam ve onun adamları olduğunu öğrendik. Aramızda Paşakapısı'nda kalıp da, bu adamı tanıyan iki kişi vardı. Bunlar alt komünlerde yeralan iki kişiydi. Adam hakkında 'Faşisttir' dediler. Nedenini sorduğumuzda "Hep faşistlere yardım ediyordu. Hatta devrimcilerin spor yapmasını bile engelliyordu".

Bu kadarı bize yetmişti, hemen alarm durumuna geçtik ve toplanarak meseleyi görüştük. İlk vardığımız sonuç 'İdarenin bir oyunu' oldu. Hem faşist hem de esrar satıcısı olan bu kişiler belirli bir kadro ile geliyorlardı. Adamlarının çoğu da cinayet işlemiş ve hap kullanan kişilerdi. Böylece cezaevinin dengesi bozulacaktı. Üstelik üçüncü koğuştakiler de durumu öğrenmiş ve kendilerine göre hazırlık yapıyorlardı. Bazılarının yeni gelenlerle birleşme hesapları vardı. Böylece bize karşı güçleneceklerdi. Çıkacak bir çatışma çok büyüyebilirdi. Duruma hemen el koymalıydık.

Önce idare ile görüşüp, sevklerinin engellenmesini istedik, ancak bu sağlanamadı. Savaştan başka bir seçeneğimiz kalmamıştı. Önemli olan hangi koşullarda ve nereye kadar varan bir savaş olacaktı? Bu konular tartışılırken Paşakapısı'ndan beklenenlerin eşyaları geldi. Şefleri olan adamın eşyaları arasında bir kaç tane mermi bulundu. Hepimizi iyice telaş almıştı. Biz ve TİKKO'cular çıkacak bir olayın dağıtılmamıza neden olabileceği, bunun da

kaçmamızı önleyeceğinden korkarken, diğer örgütler de ilk kez ciddi bir kavganın eşiğinde olmanın ve kavganın getireceği sorunların endişesini yaşıyorlardı.

Her olasılığı gözönüne alarak cezaevi revirine ve kitaplığa sakladığımız üç tabancayı zulalardan çıkardık. Biz kendi hazırlıklarımızı sürdürürken, gelecek adamların niteliği üstüne araştırmamıza da devam ediyorduk. Paşakapısı'nda kalan iki kişiye tam olarak güvenemiyorduk. Adamların 'Faşist' olduğuna ilişkin doyurucu bilgi veremiyorlardı. Üçüncü koğuştan güvendiğimiz bazı insanlar da bu adamların siyasetle ilgisi olmadığını söylüyorlardı. Eğer faşistseler silahları da vardı, hemen saldırmalı ya da cezaevine hiç girmemelerini sağlamalıydık. Yok değilseler yine tehlikeliydiler, cezaevinde tutulmamalıydılar. Yani her halükârda bizim için tehlikeliydiler, ama meseleyi çözüm yolu farklı olacaktı.

Bütün örgütler toplanıp belirli gruplar ve grup sorumluları seçtik. Her gruba görev verildi. Görev bölümünde ilginç bir durum ortaya çıkmıştı. En tehlikeli görevleri biz ve TİKKO almıştı. Diğer örgütler ilk defa olarak bu kararımıza itiraz etmediler. Ne de olsa gerçek bir hapishane kavgasıyla diğer örgütlere saldırma arasında büyük fark vardı. Bize ya da diğer örgütlere kolayca yumruk sallayanların ataklığı, cesareti gitmiş temkinli ve söylediklerimizi dinleyen insanlar gelmişti.

Planımız oldukça basitti. Üç silah en önde bulunanlarda olacaktı. Diğerleri o dönemde Toptaşı'nda pek bol bulunan sustalı, normal çakı, bıçak, şiş, sopa gibi silahlar taşıyacaktı. Paşakapısı'ndan gelenler ilk başta aranacağı için bir süre silahları olmayacaktı. Üçüncü koğuştan bazı gruplar verse bile hem sayı, hem nitelik olarak daha üstün durumdaydık. Örgütçülerin yanısıra adli mahkûmlardan bizi şahsen sevenler de yanımızda yeraldılar.

Sayısal üstünlüğümüz nedeniyle, en uygun bulduğumuz anda bu grubun şefini tecrit edip esir alırken, diğerleri de üçüncü

koğuşu kontrol ederken, bazı gruplar anında saldıracak şekilde olacaktı. Amacımız olay çıkmadan durumu kontrol etmek ve savcıyı bir oldu bittiye getirerek, bu kişilerin başka bir cezaevine sevkini sağlamaktı.

Nihayet beklenen sevk oldu. İlk kez bir cezaevindeki huzursuzluğu bu kadar açık yaşadım. Herkes sırtını duvara veriyor, güvendiği kişilerle beraber olmaya çalışıyor ve sürekli etrafı kolluyordu. Hava sıcak olmasına karşın birden herkes ceket giymeye başlamıştı. Bu her mahkûmun zulasından aletini çıkardığı anlamına geliyordu. Kimse hızlı, ani hareket etmiyordu. Dışarıdan bakan büyük bir sukûnet ve ölçülü bir hava görebilirdi. İçerdekiler ise fırtına öncesi sessizliğin o ağır havasını soluyorlardı. Olay yalnızca bizi ilgilendirdiği halde herkes tedirgin olmuş ve bir şeyler olmasını bekliyordu.

Gelenlerin eşyaları ve üstleri çok sıkı aranmış ve hiç bir şey çıkmamıştı. Dosyaları da incelendi. Görünüşte siyasi bir yönleri yoktu. Dolayısıyla 'faşist' olarak değil, ama kuvvetli bir grup olarak cezaevinde karşımıza etkin bir güç olarak çıkacaklardı. Hemen başka bir cezaevine gönderilmelerini sağlamalıydık. Silahlanmış gruplar halinde yeni gelenleri izlemeye başladık. Onlar da durumu anlamışlar ve ortalıkta gözükmemeye çalışıyorlardı.

Nihayet beklediğimiz fırsatı yakaladık ve şeflerini cezaevinin idare bölümünde çembere aldık. Bölüme gelen bütün kapılar kapatıldı. Tek başına yakalanmış olmanın verdiği korkudan yararlandık ve adamın itirazlarına rağmen kendisinin faşist olduğunu, derhal başka bir cezaevine gitmesini yoksa sonunun çok kötü olacağını söyledik. Bu arada savcı ile temas kuruldu ve ona da "ya bu adamları hemen başka yere sevkedersiniz, ya da büyük bir olay patlayıp, çok kan dökülecek" dendi. Savcının söz vermesi üstüne adamı bıraktık ama alarmı kaldırmadık. İdare bölümünü bir grup devamlı kontrol ediyordu. İdare bölümü mahkûmların çok rahat girebildikleri bir yerdi.

Paşakapılılar başka cezaevine gitmemek için idare bölümünü

ele geçirip, direnebilirlerdi. Bu da jandarmanın içeri girmesi demekti ki, bizim işimize hiç gelmezdi.

Havalandırmaların da kontrolü sürüyordu. Nihayet savcı geldi ve sevk saati kesinleşti. En kritik an gidiş zamanıydı. Gerilen sinirler kopma noktasına gelmişti. Tek bir kişinin aşırı bir hareketi en az otuz, kırk kişinin ölümüne kapışmasına neden olabilirdi. Bu nedenle oluşturduğumuz grupların sorumluları emir vermeden en ufak bir hareket yapılmayacaktı. Herkes bulunduğu yerde kalacaktı. Arada belli bir mesafe olduğu için, aniden saldırmaları halinde gafil avlanmayacaktık. Benim grubumda Halkın Kurtuluşu'ndan 18–19 yaşlarında bir genç vardı. Yüzü bembeyaz olmuş, heyecandan titriyordu. Bir olay çıkaracağı korkusuyla yakınımda tutuyordum.

Korkumda haklıymışım, adamların önümüzden geçeceği yeri son defa kontrol edip ne yapacağımızı anlatırken bu vatandaş:

– Önümüzden geçerken atalım... demez mi?

– Ne, ne yapalım...

– Slogan atalım. Kahrolsun faşizm diye bağıralım.

– Bak, bizim amacımız kavga değil, bir de yürüyüşte değiliz. Ayrıca bu adamların faşist olduğu da kesin değil. Sloganın ne yeri ne zamanı.

– Ben slogan atarım... diye kesin tavır koyunca, ben de:

– Eğer sen slogan atarsan ve kavga çıkarsa ben de hiçbir şeye karışmam. Ne halin varsa görürsün... dedim. 'Küçük burjuvalığıma' ilişkin bir iki laf geveledi ve sustu.

Sonunda beklediğimiz an geldi. Paşakapılılar önümüzden geçmeye başladı. Onlar da son derece gergin ve tetikteydiler.Tam kapıya gelmişlerdi ki, yanımızdaki H.K.'lı slogan atmaya başladı. Adamlar birden hareketlendiler. Saldırıya uğrayacakları korkusuyla hazırlanırlarken atılıp çocuğun ağzını kapadım ve 'kes sesini' diye bağırdım. Korktuğum başıma gelmek üzereydi. Ama birden başka bir hareket gelmeyince onlar da rahatladılar ve çıkıp gittiler.

Onlar gider gitmez hemen H.K'lıya dönüp;

– Ne halt ettiğini gördün mü? Az daha başımızı belaya sokacaktın.

– Ben slogan atarım. Sen engelleyemezsin. Yaşanan her olaya politik bir muhteva kazandırmak gerekir.

– İyi de bu olayın politik bir yanı yok ki. Adamlar esrar satışı ile geçinen bir grup. Başımıza dert olmasınlar diye gönderdik onları.

– Her olayda politik bir yön vardır.Biz proleter devrimcilerin görevi bu yönü ortaya çıkarmaktır... diye uzun bir nutka başlayınca;

– Aslında size lazım olan tavrı ben biliyorum ama, ne yaparsın ki cezaevindeyiz... deyip yürüdüm.

İşte böyle, rahatımızı bozmasınlar diye gerçekleştirilen bir olaya bir sloganla politik bir muhteva kazandırılmış oldu. Aslında sloganı korkudan atmıştı. Heyecanını yenememiş, cesaret kazanabilmek için bağırmıştı. Haksız değildi aslında. Hepimiz biçimsel olarak farklı şekillerde korkumuzu bastırmaya uğraşmıyor muyduk? O da kendi örgütünün standardlaşmış tepkilerinden birini uygulamıştı.

BİR BAŞKA SLOGAN ÖRNEĞİ DAHA

Bu olay 1976 yılında Samatya'da yaşandı. Samatya sahilyolu araçların çok hızlı gittikleri bir yerdi ve karşıya geçişler oldukça tehlikeli oluyordu. Her yaz mutlaka birkaç çocuk burada, trafik kazasında can veriyordu. Sahil kahvelerinde ayakkabı boyayan çok sempatik bir çocuk da kazada ölünce, semtin devrimcileri harekete geçtiler. Once esnafla sonra da halkla temasa geçilerek, bir üst geçit yapılması için çareler arandı. Dilekçeler yazıldı, ilgili kurumlara gidildi.

Görünüşte hiç bir politik talep olmadığı ve halkın ihtiyacına cevap veren bir talep olduğundan olumlu bir dayanışma sözkonusuydu. Başvurulardan bir sonuç alınamayınca, esnaf ve halkın da onayladığı bir yönteme başvuruldu. Yol işgal edilerek

bir süre trafiğe kapatılacaktı. Böylece bu haklı talebin kamuoyuna ve yetkili yerlere duyurulması sağlanacaktı.

O güne kadar Üçlü Blok dediğimiz örgütler bu çalışmalarda pek yer almamışlar, hele resmi makamlara başvuru konusunda hiç bir çaba göstermemişlerdi. Zaten bu yöntemlere de inanmıyorlardı. Ama bir direniş olacağını duyar duymaz koşup geliyorlardı. O gün de öyle olmuştu. Ne yani böyle bir potansiyeli küçük burjuva devrimcilerine mi bırakacaklardı? Elbette gelecekler ve olaya politik bir muhteva katıp, halkı bilinçlendireceklerdi.

Ben ise böyle bir harekete katılıp deşifre olmak istemediğim için işimi bahane ediyordum. Ancak olayı aynı gün bir çok değişik kişiden dinledim. Olay aynen şöyle gerçekleşmiş:

Halk, esnaf ve devrimciler caddeye oturarak trafiği kapıyorlar. Bir süre sonra polis ekipleri olay yerine geliyorlar ve dağılmalarını söylüyorlar. Halk, polisle konuşup "davranışlarının haklı olduğunu seslerini duyurabilmek için başka çare bulamadıklarını, kararlaştırdıkları süre dolana kadar dağılmayacaklarını" söylüyorlar. Tam örgütlerin istediği bir ortam oluşuyor. Halk kendiliğinden, kendi iradesiyle polisle karşı karşıya geliyordu.

Polisin yaptığı ikaza rağmen dağılmamakta direnen kalabalığın içinden birden bire Üçlü Bloğun, özellikle de H.K'nın sloganları atılmaya başlanıyor. Olayın biçimi de değişiyor. Halkın hiçbir siyasi amacı olmayan eylemi, bir anda siyasi bir eyleme dönüşüyor. O ana kadar dağılmamaya kesin kararlı görünen halk hemen dağılıyor ve ortada kimse kalmıyor. Kimse bir daha bu işe karışmıyor.

Slogan atanlar ise yaptıklarından gayet memnun şişine şişine çekip gidiyorlar. Şimdi bazıları "ne var bunda, bir avuç insan ideolojik gerilik nedeniyle böyle bir hata yapmış, geneli bağlamaz ki?" Bence bağlar, çünkü bu tavırlar yalnızca 'ideolojik gerilikten, küçük burjuvalıktan' kaynaklanmıyor. 'İşçi sınıfına emekçi halka dışardan bilinç götürme' ilkesinden –boş inanışı dersek daha

doğru– kaynaklanıyor.

İşçilerin doğal ihtiyaçlarından kaynaklanan mücadelelerine politik muhteva katarak sonuçta hep onların başını derde sokmanın açıklaması nasıl yapılabilir? Yalnızca 'Egemen sınıfların baskı ve sömürüsü' ile mi? İşçileri ve halkı yönetilecek sürü gibi gör, onların gereksinimlerini siyasi hareketlere çevir, aç kalmalarına, perişan olmalarına, cezaevlerine girmelerine neden ol. Bu arada bu işi yapanlar olarak en fazla bir kaç yıl cezaevlerinde –o da diğer örgütler ve mahkûmlardan çok daha iyi koşullarda– yat, çıkınca da kendini demokrasi kahramanı ilan et. Yine eski saltanatına kavuşmak için çalışmaya başla. Sonra da acı çekmelerine neden olduğun bir çok ailenin, insanın sözcüsü olma hakkını kendinde gör. Bunun adı ya körlüktür, ya da profesyonellik.

İşte bir çok toplumsal örgütlenme demokrasi içinde haklı mücadeleriyle biryerlere ulaşacakken, olaya 'siyasi muhteva' katan kafa yapısı sayesinde yasadışı eylemlere sürüklenip, acılar çektiler. Hala da çekiyorlar. Ama aynı zihniyet, sebep olarak çok farklı yerleri işaret ediyor. Yersen.

ANMA GÜNLERİ

Cezaevinde hareketli geçen günlerden biri de anma programlarıydı. 1970'li yıllarda ölmüş örgüt liderleri, ölüm yıldönümlerinde anılıyorlardı. Önce yaşamı, ideolojik çizgisi anlatılır sonra marşlar, türküler söylenirdi. Ama her anma günü, örgütler arasında kavgalara varabilecek tartışmalara yol açardı. Çünkü 1970'lerin ünlü örgüt liderleri paylaşılamıyordu. Bu kişilerin gençlik üstünde yarattığı büyük bir etki vardı. Ölmüş olmaları da bu etkiye ayrı bir mistik hava katıyordu. Çeşitli örgütler bu liderleri ve onların düşüncelerini kendilerinin temsil ettiğini savunuyorlardı. Bu yüzden çeşitli tartışmalar çıkıyordu.

Niğde Cezaevi bu eski liderlerin (Mahir Çayan, Deniz Gezmiş, İbrahim Kaypakkaya) beraber çalıştıkları insanlarla doluydu. Bu insanlar, söz konusu liderlerin gençlik üzerindeki büyük etkisini

ve bu etkinin geniş bir potansiyel yarattığını görünce kolları sıvadılar. Zaten gençler kendiliğinden bir araya geliyorlar ancak ideolojik belirsizlikle karşılaşıyorlardı. Bu nedenle eski liderlerin arkadaşları olarak tanıdıkları insanlarla ilişkiye geçmeye, fetva almaya geliyorlardı.

O zamanlar 'eski devrimci, 1970'leri yaşamış' sözcükleri sihirli bir etki alanı yaratıyordu. Kimse bir şey bilmediği için, bu eskilerin her sözü doğru kabul ediliyordu ve büyük saygı görüyorlardı. Dediğim gibi cezaevlerindeki bu 'kendi himmete muhtaç dede, kime himmet ede' deyiminin tam karşılığı olan eski tüfekler durumdan yararlanmaya başladılar. Aslında hepsi 12 Mart'ta yedikleri darbeyle şaşkın vaziyettiydiler. Ne olacağı hakkında bir düşünceleri de yoktu. Bazısı (THKP–C ve THKO'nun bir kısmı) TKP'yi keşfetmiş, bazısı da Aydınlık (TİİKP) grubunun etkisiyle (THKO, TKP/ML) Çin'i ve Arnavutluğu keşfetmişlerdi.

Eğer Niğde Cezaevi o zaman ideolojik çalışmalar ve dışarıyı etkilemek için bu kadar uygun olmasaydı bugün bir çoğu ya Aydınlık'ta (TİİKP) ya da TKP'de olacaktı. Ama birden kendilerinden himmet bekleyen bir çok genç insan bulunca, bir kerametleri olduğuna inanıp, eski düşünceleri ile yeni keşiflerin karışımı yeni ideolojiler yarattılar. Eski önderlere sahip çıkmaktan vazgeçmiyorlardı; çünkü gençliğin sempatisi bu kişilereydi. Onları açıkça eleştirmek, bu büyük potansiyeli daha baştan yitirmek demekti. Eski düşünceleri yeniden uygulayacak cesaretleri de yoktu. Böylece Türkiye'ye özgü bir karmaşa ortaya çıktı. THKO'dan Halkın Kurtuluşu (TDKP), THKP–C'den Dev–Yol, Halkın Yolu, TKP/ML'den Halkın Birliği gibi yeni örgütlenmeler doğdu.

Bunlar eski önderlerin mücadele biçimlerini yanlış bulmalarına ve onlardan farklı biçimleri savunmalarına karşın eski önderleri sahiplenmiş görünüyorlardı. Bu sahiplenme de genellikle anma günlerinde ortaya çıkıyordu. O günlerin dışında ise bu önderlerin devrimci eylemlerine ve yönlerine sahip çıktıklarını ancak bazı düşüncelerinin yanlış olduğunu söylüyorlardı. Yani

gençleri örgütleyebilmek için eski liderlere duyulan sempatiden yararlanılıyor, sonra yavaş yavaş değişik düşünceler empoze ediliyordu.

Bizim gibi eski liderlerin düşüncelerini olduğu gibi kabul eden ve savunan örgütlerse bu duruma çok kızıyordu. MLSP–B, THKP–C'yi, T.D.Y. THKO'yu TİKKO ise TKP/ML'yi tüm düşünce ve eylemleriyle savunuyorlardı. Mesela bize göre Mahir Çayan'ı eleştiren kimsenin ona sahip çıkması mümkün değildi. Hele onun adını kullanıp örgütleme çalışması yapanların. THKO ve TİKKO için de durum aynıydı. Bu nedenle anma gecelerinde eski önderleri 'anma hakkı' tartışmalara yol açardı.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının ölüm yıldönümünde böyle bir olay çıkmıştı. Türkiye Devriminin Yolu broşüründeki fikirleri yani THKO'nun fikir ve eylemlerini aynen savunan ve adlarına T.D.Y.'ciler ya da İnan'cılar (T.D.Y. broşürünü Hüseyin İnan yazmıştı) denen gruptan üç kişi vardı Toptaşı'nda. Onlar da silahlı mücadeleyi savundukları için birbirimize sempati duyuyor ve destek oluyorduk. Asıl neden 1972 Kızıldere olaylarında ölenlerin bir kısmının THKO'lu olması, iki örgütün (THKP/C, THKO) eylem birliği yapmaları ve Mahir Çayan'ın ölmeden kısa bir süre önce yazdığı bir yazıda THKO'yu 'silahlı devrim cephesinde' görüp, müttefik kabul etmeseydi. Mahir Çayan'ın sadık izleyicileri olarak elbette bizler de THKO ile iyi ilişkiler kurmalıydık. Kurduk da, Halkın Kurtuluşu (TDKP) ile olan ideolojik anlaşmazlıklarda hep destekledik. Halkın Kurtuluşu sayı olarak onlardan kalabalık ve her bakımdan İnan'cılardan daha etkindi. Üstelik toplantı hazırlamakta üstlerine yoktu.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın ölüm yıldönümünde yapılacak anma için iki taraf tartışmaya başladılar. İnan'cılar:

– Onları anma, onlara sahip çıkma hakkı yalnız bize aittir. Siz onları savunmuyor, onların şerefli yaşamlarını istismar ediyorsunuz... derken H.K'cılar da:

– Biz onların devrimci yanlarına sahip çıkıyoruz.Bazı düşüncelerine katılmıyoruz ama devrimci örnekler olarak görüyoruz. Hem siz bir avuç insansınız ve sizi örgüt olarak tanıyan yok. Bu nedenle onlara sahip çıkmak bizim hakkımızdır... diyorlardı.

Ölenlerin ismine sahip çıkıp bir cins "ölü ticareti" yapmanın yarattığı bir tartışmaydı. Biz MLSPB ve diğer THKP/C'liler ile TİKKO, İnancıları destekledik. THKO'nun devamı olarak onları gördüğümüzü, dolayısıyla Deniz Gezmiş'leri anma hakkının onlara ait olduğunu söyledik.

Yine de tartışmalar sonucunda beraberce anma yapılmasına karar verildi. Ama ikinci bir sorun çıkmıştı ortaya. Hem H.K'cılar, hem de İnan'cılar konuşma yapacaklardı. Her iki grupta olayı kendi açısından yorumlayacaktı. Asıl gürültü o zaman kopacaktı. İnancılar, önderlerine yöneltilecek en ufak eleştiriye bile tahammülsüzdüler. H.K'cılar da kendi görüşlerinden taviz vermeyeceklerdi. Yine uzun uzun tartışmalar, toplantılar yapıldı. İki tarafta 'devrimci ilkelerinden' vazgeçmeyince patırdı çıktı. Hazırlıklı olduğumuz için araya girdik ve itip kakmanın dışına çıkmadan olayı önledik. Baştan beri beklediğimiz sonuç ortaya çıkmıştı. İki grup da, anma gecesini ayrı ayrı yapacaktı. Nitekim öyle de oldu.

İnancılar bizim (MLSP–B ve TİKKO) desteğimizle liderlerini anaren, aynı sırada tam karşımızda Üçlü Blok (H.K, H.Y, H.B) anma gecesi yapıyordu.

Çok ilginç bir manzaraydı doğrusu. Böyle bir konuda birlik sağlayabilmek esnekliğinden yoksun olanların eskaza iktidara uzandığını düşünün. Herhalde Kamboçya'daki Pol Pot rejimi, bizimkine kıyasla demokrasi örneği olarak gösterilirdi.

* *
*

Okuyanların bir kısmı
· bana çok kızacaklar biliyorum;
''Olayı saptırıyor, suçluyu kurtarmaya
çalışıyor, kafa karıştırıyor''
diyecekler ve benim
iflah olmaz bir işbirlikçi hain olduğumu
söyledikten sonra ''bir gün...!'' diyecekler.
Varsın desinler.
Ben körü körüne inanma engelini atlayalı çok
oldu. Bir daha da
geri dönmeyeceğim. Şimdi yapmaya çalıştığım
şey, olayları önyargıların uzağından
değerlendirebilmek.
Ne kadar başarılı olabilirim bilmiyorum.
Ama amacım bu.

ISBN 975-7503-03-7
KDV DAHİL 5.000 TL